

**Міжнародна асоціація
«ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ»**

З Б І Р Н И К

**ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО
МАТЕРІАЛУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ ТА
ОРГАНІЗАЦІЙ**

КИЇВ - 2020

**Міжнародна асоціація
«ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ»**

З Б І Р Н И К

**ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО
МАТЕРІАЛУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ВІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ ТА
ОРГАНІЗАЦІЙ**

Консультативна допомога

Волошаненко Олександр Іванович

Моб. тел. - 067-941-43-96

***E-mail:* vai-as@ukr.net**

К И Ї В - 2 0 2 0

Зміст

	Стор.
Статистика пожеж в Україні та причини їх виникнення.....	4
Умови виникнення горіння та розвитку пожежі	5
Приклади джерел запалення	6
Класифікація пожеж ДСТУ EN 2:2014 (EN 2:1992/A:2004 IDN).....	7
Категорії приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою	8
Класифікація зон (вимоги ПУЕ, НПАОП)	9
Пожежно-технічна класифікація будівельних матеріалів (ДБН В.1.1-7-2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва)	11
Конструктивні характеристики будинків залежно від їх ступеня вогнестійкості (ДБН В.1.1-07-2016)	12
Межі вогнестійкості та розповсюдження вогню (ДБН В.1.1-07-2016)	13
Вогнезахист будівельних конструкцій і матеріалів.....	14
Пожежна безпека. Загальні положення (ДСТУ 8828:2019)	22
Вимоги нормативних документів щодо забезпечення пожежної безпеки.....	26
Забезпечення пожежної безпеки, глава 13 (витяг) Кодексу ЦЗ України.....	26
Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки	31
Добровільна пожежна охорона (ДПО), пожежні дружини (команди) на об'єкті	35
Порядок функціонування добровільної пожежної охорони	35
Навчання з питань пожежної та техногенної безпеки.....	37
Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.....	37
Ліцензування господарської діяльності у галузі пожежної безпеки	43
Відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки	44
Обов'язки посадових осіб, щодо забезпечення ПБ	46
Обов'язки громадян щодо забезпечення ПБ	47
Класифікації та призначення СППЗ, пожежна автоматика.....	47
Первинні засоби пожежогасіння	53
Правила експлуатації та норми належності вогнегасників	54
Конструктивні особливості вогнегасників	65
Пожежні кран-комплекти, вимоги до експлуатації	66
Призначення та конструктивні особливості блискавкозахисту	69
Протипожежні двері, ворота, завіси (екрани), люки, клапани	74
Загальні вимоги пожежної безпеки (ПБ) до утримання території	80
Загальні вимоги ПБ до утримання будівель, приміщень та споруд. Евакуація.....	83
Загальні вимоги пожежної безпеки до інженерного обладнання	90
Загальні вимоги пожежної безпеки до електроустановок	90
Загальні вимоги пожежної безпеки до приладів (пристроїв) опалення	94
Забезпечення пожежної безпеки у житлових будинках	101
Пожежна безпека об'єктів різного функціонального призначення	101
Знаки пожежної безпеки (ДСТУ ISO 6309:2007)	101
Дії на випадок виникнення пожежі	102
Заходи пожежної безпеки у побуті	104
Порядок подання і реєстрації Декларації відповідності матеріально-технічної бази	109
Перелік контрольних запитань до заліку	111
Список нормативних актів з питань пожежної безпеки.....	113

ЗАГАЛЬНА СТАТИСТИКА ПОЖЕЖ В УКРАЇНІ

Щорічно в Україні виникає від **50 до 80 тис.** пожеж, на яких гине від **2-х до 4-х тис. людей**, у тому числі **100 – 145 дітей**.

Прямі збитки від пожеж складають до **1500,0** млн. грн.

Пожежами знищується або пошкоджується:

- до **28,0** тис. будівель та споруд;
- до **4,5** тис. одиниць техніки;
- від **2000** до **250000** голів тварин (птиці).

ОСНОВНИМИ ПРИЧИНИ ПОЖЕЖ Є:

- необережне поводження з вогнем – до **72 %**;
- порушення правил пожежної безпеки під час улаштування та експлуатації електрообладнання та електроприладів – від **15 до 25 %**;
- порушення правил пожежної безпеки під час улаштування та експлуатації приладів опалення (печей) – від **5 до 10 %**;
- дитячі пустощі з вогнем – до **1,0 %**;
- підпали – **понад 3 %**;
- несправність виробничого обладнання – до **0,2 %**.

За впливом людського фактору (світова статистика):

- від природних явищ – 1%; - антропогенні (з вини людини) – 99 %.

ЗА МІСЦЕМ ВИНИКНЕННЯ ПОЖЕЖІ РОЗПОДІЛЯЮТЬСЯ ТАКИМ ЧИНОМ:

- пожежі у житловому секторі – до **40 %**;
- пожежі в природному середовищі (екосистема) – до **45 %**;
- на виробництві – до **1,0 %**;
- об'єкти з масовим перебув. людей – до **1,0 %**;
- об'єкти торгівлі та складські приміщення – до **1,0 %**;
- об'єкти будівництва та реконструкції – **0,5 – 0,9 %**;
- сільськогосподарські об'єкти – до **0,1 %**;

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ЗАГИБЕЛІ ЛЮДЕЙ НА ПОЖЕЖАХ Є:

- стан алкогольного сп'яніння людини – до **52 %**;
- необережне поводження з вогнем – **понад 57 %**;
- холодна пора року – **70 %**;
- нічний час – **36 %**;
- стан сну – **17 %**.

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ПОЖЕЖ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ:

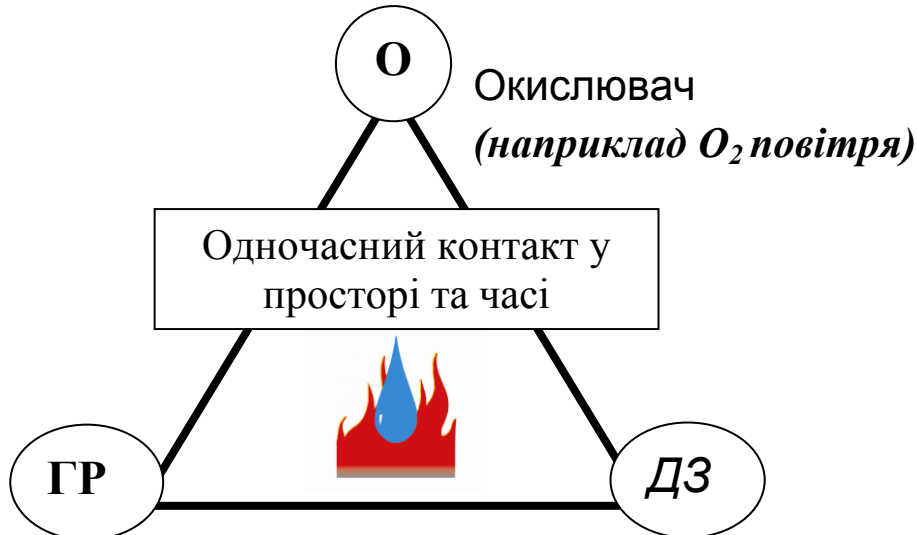
- **25 – 30 %** – порушення правил монтажу та експлуатації електроустановок;
- **25 – 35 %** - необережне поводження з вогнем;
- до **10 %** - порушення технологічного процесу виробництва;
- **10 – 12 %** - порушення правил пожежної безпеки під час проведення різних вогневих робіт (електрозварювання, різка металу, паяльні роботи, розігрівання бітуму тощо);
- **4 – 6 %** – порушення правил монтажу та експлуатації приладів опалення;
- до **2 %** - іскри теплового та механічного походження;
- **2 – 3 %** - підпали;
- до **1 %** - дитячі пустощі з вогнем.

УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ГОРІННЯ ТА РОЗВИТКУ ПОЖЕЖІ

Пожежа - це процес неконтрольованого горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується у часі і просторі

Пожежа супроводжується знищенням матеріальних цінностей, створює загрозу життю та здоров'ю людей, довкіллю.

Виникненню горіння сприяють три складові частини: горючі речовини та матеріали; окислювач; джерела запалення. Для наочності розглянемо трикутник вогню.

О – окислювач (наприклад, кисень повітря); ГР – горючі речовини; ДЗ – джерело запалення відповідної потужності; $ГР + O_2 =$ горюче середовище.

Горючі речовини і матеріали розподіляються на класи пожеж (див. стор. 7)

До основних груп джерел запалення належать: відкритий вогонь; розжарені продукти горіння та нагріті ними поверхні; тепловий прояв електричної енергії; тепловий прояв механічної енергії; тепловий прояв хімічних реакцій; тепловий прояв сонячної, ядерної енергій, інші джерела запалювання.

Відкрите полум'я небезпечне не тільки при безпосередньому контакті з горючим середовищем, але й при його опромінюванні.

У побуті відкритий вогонь використовується для опалення, нагрівання, приготування їжі та, в окремих випадках, для освітлення.

На промислових підприємствах у багатьох випадках відкритий вогонь застосовується згідно з умовами технологічного процесу: вогневі печі та топки, факели для спалювання газів, паяльні лампи, газові різакі та інше. Слід особливо зазначити, що відкритий вогонь має достатню температуру та запас теплової енергії, які спроможні викликати горіння усіх видів горючих речовин і матеріалів.

Велика кількість пожеж виникає внаслідок несправностей та порушень правил експлуатації електротехнічних, електронагрівальних приладів, пристроїв та устаткування. Причинами таких пожеж є: короткі замикання в електричних ланцюгах; струмові перевантаження проводів та електричних машин; погані контактні з'єднання, що ведуть до великих перехідних опорів; перегрів та займання речовин і матеріалів, розташованих у безпосередній близькості від нагрітого електроустаткування тощо.

Приклади джерел запалення

Відкритий вогонь:

- полум'я сірника;
- полум'я свічки;
- полум'я запальнички;
- полум'я багаття (у лісі, при спаленні сміття тощо);
- полум'я при спалюванні стерні;
- полум'я паяльної лампи;
- полум'я газового різачка;
- полум'я факела для спалювання відходів газу;
- полум'я факела для підпалювання або розігріву двигунів, трубопроводів тощо;
- полум'я печей, топок;
- полум'я газових плит (на кухні).

Тління твердих матеріалів:

- тління цигарки;

- тління залишків багаття;
- тління вугілля, торфу, деревини, шлаку;
- тління (при самозапаленні) сіна, торфу, промасленого ганчір'я або робочого одягу.

Іскри різного походження:

- термічні (при горінні твердих матеріалів, зокрема деревини, тканини, резини, паперу, бенгальські вогні, феєрверки, електрогазозварювання, електрогазорізання металу, розплавленого металу, іскри відкритого каміну тощо);
- електричні (як наслідок короткого замкнення, розряду статичної електрики, іскри під час проведення електрозварювальних робіт);
- фрикційні (від удару твердих тіл, тертя твердих тіл, від механічної обробки твердих тіл, попадання у механізми машин кусків металу та каміння, абразивна обробка металевих деталей).

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЖЕЖ
(ДСТУ EN 2:2014 *Класифікація пожеж (EN 2:1992/A:2004 IDN)*)

Позначення та символ класу пожежі	Характеристика класу пожежі	Позначення підкласу пожежі	Характеристика підкласу пожежі
A 	Горіння твердих речовин	A1	Горіння твердих речовин, що супроводжується тлінням (наприклад: деревини, паперу, соломи, вугілля, текстильних виробів)
		A2	Горіння твердих речовин, що не супроводжується тлінням (наприклад: пластмас)
B 	Горіння рідких речовин	B1	Горіння рідких речовин, нерозчинних у воді (наприклад: ефіру, нафтового палива, бензину), а також зріджувальних твердих речовин (наприклад: парафіну)
		B2	Горіння рідких речовин, що розчиняються у воді (наприклад: спиртів, метанолу, гліцерину)
C 	Горіння газоподібних речовин	-	Горіння газоподібних речовин (наприклад: побутовий газ, водень, пропан)
D 	Горіння металів	D1	Горіння легких металів за винятком лужних (наприклад: алюмінію, магнію, та їх сплавів)
		D2	Горіння лужних та інших подібних металів (наприклад: натрію, калію)
		D3	Горіння сполук, що вміщують метали (наприклад: металоорганічних сполук, гідридів металів)
F 	Горіння жирів	-	Горіння жирів у пательнях на кухнях ресторанів тощо

Примітка: У зв'язку з відсутністю оригіналу ДСТУ подана таблиця потребує уточнення.

КАТЕГОРІЇ ПРИМІЩЕНЬ

Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною безпекою (ДСТУ Б В.1.1-36:2016)

Категорія приміщення	Характеристика речовин і матеріалів, що знаходяться (обертаються) у приміщенні
А вибухопожежно-небезпечна	Горючі гази (ГГ), легкозаймісті рідини (ЛЗР) з температурою спалаху не більше 28°C у такій кількості, що можуть утворювати вибухонебезпечні газопароповітряні суміші, у разі займання яких розвивається розрахунковий надлишковий тиск вибуху у приміщенні, який перевищує 5 кПа.
Б вибухопожежно-небезпечна	Горючий пил, волокна, легкозаймісті рідини з температурою спалаху більше 28°C, горючі рідини (ГР) в такій кількості, що можуть утворювати вибухонебезпечні пилоповітряні або пароповітряні суміші, у разі займання яких розвивається розрахунковий надлишковий тиск вибуху у приміщенні, що перевищує 5 кПа.
В пожежонебезпечна	Горючі гази (ГГ), легкозаймісті, горючі і важкогорючі рідини, а також речовини та матеріали, які здатні при взаємодії з водою, киснем повітря або один з одним вибухати і горіти або тільки горіти; горючий пил і волокна, тверді горючі та важкогорючі речовини і матеріали, за умови, що приміщення, в яких вони знаходяться (обертаються), не відносяться до категорій А, Б і питома пожежна навантага для твердих і рідких легкозаймістих та горючих речовин на окремих ділянках ¹ площею не менше 10 м ² кожна перевищує 180 МДж/м ² . ²
Г	Негорючі речовини і матеріали у гарячому, розпеченому або розплавленому стані, процес обробки яких супроводжується виділенням променистого тепла, іскор та полум'я; горючі гази (ГГ), рідини та тверді речовини, що спалюються або утилізуються як паливо.
Д	Речовини і матеріали, що вказані вище для категорій приміщень А, Б, В (крім горючих газів) у такій кількості, що їх питома пожежна навантага для твердих і рідких горючих речовин на окремих ділянках площею не менше 10 м ² кожна не перевищує 180 МДж/м ² , а також, негорючі речовини і/або матеріали в холодному стані, за умови, що приміщення, в яких знаходяться (обертаються) вищевказані речовини і матеріали, не відносяться до категорій А, Б і В.

Примітка 1. Площа окремих ділянок для твердих і рідких важкогорючих, горючих та легкозаймістих речовин, що утворюють пожежну навантагу, визначають за розмірами проекції їх площі розміщення (складування), а також площі розливу під час розрахункових аварій на горизонтальну поверхню підлоги.

Примітка 2. Приміщення відноситься до категорії В, якщо його площа менше або дорівнює 10 м² і в ньому знаходяться (обертаються) горючі матеріали і речовини, що утворюють пожежну навантагу, за умови, що приміщення не відноситься до категорії А і Б.

К л а с и ф і к а ц і я з о н
п р и м і щ е н ь і з о в н і ш н і х у с т а н о в о к
(вимоги ПУЭ *Правил устройств электроустановок*)

Зони класу	Загальна характеристика середовища у приміщеннях і зовнішніх установках	Приклади виробництва
Вибухонебезпечні зони		
В-I	Утворюються вибухонебезпечні суміші горючих газів або парів легкозаймистих рідин (ЛЗВ) з повітрям під час нормальних режимів роботи	Фасування та розлив легкозаймистих рідин (ЛЗР), відкриті ємності з ЛЗР
В-Ia	Те саме, що і В-I, але внаслідок аварії, пошкодження чи несправності	Насосні станції перекачування ЛЗР
В-Iб	Те саме, що і в В-Ia, за наявності однієї з таких особливостей: горючі гази мають високу НКМВ (більше 15%) і різкий запах; у верхній частині приміщення може збиратися газоподібний водень; горючі гази та легкозаймисті рідини є у невеликій кількості	Машинні зали аміачних компресорних, акумуляторні, лабораторії зі зберіганням ЛЗР і горючих рідин
В-Iг	Простір навколо зовнішньої установки, в якій міститься горючий газ або легкозаймиста рідина в межах по горизонталі та вертикалі: 0,5 від прорізу до приміщень класів В-I, В-Ia, В-II; 3 м від закритих апаратів з горючими газами або ЛЗВ; 5 м від запобіжних дихальних клапанів; 8 м від резервуарів з горючими газами або ЛЗВ; 20 м від місць зливу і наливу зливно-наливних естакад	Наземні і підземні резервуари з горючими газами або ЛЗР, автозаправні станції
В-II	Утворюються вибухонебезпечні суміші горючого пилу або волокна з повітрям при нормальних режимах роботи	Приготування вугільного, торф'яного пилу
В-IIa	Те саме, що і в В-II, але тільки внаслідок аварій або несправностей	Склади борошна
Пожежонебезпечні зони		
П-I	Є в наявності горючі рідини з температурою займання більше за 61 °С	Склади мінеральних мастил
П-II	Виділяються горючий пил або волокна з нижньою концентраційною межею вибуховості (НКМВ) 65 г м ⁻³ до об'єму повітря у приміщенні	Деревообробні прядильні цехи
П-IIa	Наявні тверді горючі речовини	Склади паперу, меблів, одягу
П-III	Є в наявності горючі рідини з температурою займання більше за 61 °С або тверді горючі речовини за межами приміщення	Відкриті склади вугілля, деревини

К Л А С И Ф І К А Ц І Я

вибухонебезпечних та пожежонебезпечних зон відповідно до вимог
НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок.
Електрообладнання спеціальних установок»

Клас зони	Визначення класу зони	Пункт НПАОП
В И Б У Х О Н Е Б Е З П Е Ч Н І З О Н И		
0	Простір, у якому вибухонебезпечне середовище присутнє постійно або протягом тривалого часу (в межах корпусів технологічного обладнання)	п. 4.5.2
1	Простір, у якому вибухонебезпечне середовище може утворитися під час нормальної роботи	п.4.5.3
2	Простір, у якому вибухонебезпечне середовище за нормальних умов експлуатації відсутнє, а якщо воно виникає, то рідко і триває недовго.	п.4.5.4
20	Простір, у якому під час нормальної експлуатації вибухонебезпечний пил у вигляді хмари присутній постійно або часто в кількості, достатній для утворення небезпечної концентрації суміші з повітрям...	п.4.5.5
21	Простір, у якому під час нормальної експлуатації ймовірна поява пилу у вигляді хмари в кількості, достатній для утворення суміші з повітрям вибухонебезпечної концентрації.	п.4.5.6
22	Простір, у якому вибухонебезпечний пил у завислому стані може з'являтися не часто й існувати недовго або в якому вибухонебезпечні суміші можуть утворитися в разі аварії.	п.4.5.7
П О Ж Е Ж О Н Е Б Е З П Е Ч Н І З О Н И		
П-І	Простір у приміщенні, у якому знаходиться горюча рідина, яка має температуру спалаху більше + 61 гр. С	п.5.3.2
П-ІІ	Простір у приміщенні, у якому можуть накопичуватися і виділятися горючий пил або волокна	п.5.3.3
П-ІІа	Простір у приміщенні, у якому знаходяться тверді горючі речовини та матеріали	п.5.3.4
П-ІІІ	Простір <u>поза приміщенням</u> , у якому знаходяться горюча рідина, яка має температуру спалаху понад + 61 гр. С або тверді горючі речовини	п.5.3.5

Пожежно-технічна класифікація будівельних матеріалів

(ДБН В.1.1-7-2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва)

Будівельні матеріали класифікують за такими показниками пожежної небезпеки: горючістю, займистістю, поширенням полум'я по поверхні, димоутворювальною здатністю та токсичністю продуктів горіння..

За горючістю будівельні матеріали поділяють на **негорючі (НГ)** і **горючі (Г)**.

Негорючі будівельні матеріали за іншими показниками пожежної небезпеки не класифікують.

Горючі будівельні матеріали поділяють на чотири групи:

Г1	Низької горючості	Горючість будівельних матеріалів з віднесенням їх до відповідної групи визначають за результатами випробувань згідно ДСТУ Б В.2.7-19.
Г2	Помірної горючості	
Г3	Середньої горючості	
Г4	Підвищеної горючості	

Горючі будівельні матеріали за займистістю поділяють на три групи:

В1	Важкозаймисті	Займистість будівельних матеріалів з віднесенням їх до відповідної групи визначають за результатами випробувань згідно ДСТУ Б В.1.1-2.
В2	Помірнозаймисті	
В3	Легкозаймисті	

Горючі будівельні матеріали за поширенням полум'я по поверхні поділяють на чотири групи:

РП1	Не поширюють	Групи будівельних матеріалів за поширенням полум'я по поверхні, що визначається для поверхні шарів конструкцій покрівель, підлог, у т. ч. килимових покриттів, і встановлюють за результатами випробувань згідно ДСТУ Б В.2.7-70.
РП2	Локально поширюють	
РП3	Помірно поширюють	
РП4	Значно поширюють	

Горючі будівельні матеріали за димоутворювальною здатністю поділяють на три групи:

Д1	З малою димоутворювальною здатністю	Групи будівельних матеріалів за димоутворювальною здатністю встановлюють залежно від значення коефіцієнта димоутворення, який визначають відповідно до ГОСТ 12.1.044.
Д2	З помірно димоутворювальною здатністю	
Д3	З високою димоутворювальною здатністю	

Горючі будівельні матеріали за токсичністю продуктів горіння поділяють на чотири групи:

Т1	Малонебезпечні	Групи будівельних матеріалів за токсичністю продуктів горіння встановлюють залежно від значення показників токсичності продуктів горіння, які визначають відповідно до ГОСТ 12.1.044.
Т2	Помірно небезпечні	
Т3	Високонебезпечні	
Т4	Надзвичайно небезпечні	

Показники пожежної небезпеки технологічних матеріалів і речовин (рідин, розчинів, порошків, гранул и т.п.), що застосовуються в будівництві, визначають відповідно до ГОСТ 12.1.044.

Конструктивні характеристики
будинків залежно від їх ступеня вогнестійкості
(ДБН В.1.1-7-2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва)

Ступінь вогнестійкості	Конструктивні характеристики
I, II	Будинки з несучими та огорожувальними конструкціями з природних або штучних кам'яних матеріалів, бетону, залізобетону із застосуванням листових і плиткових негорючих матеріалів
III	<p>Будинки з несучими та огорожувальними конструкціями з природних або штучних кам'яних матеріалів, бетону, залізобетону. Для перекриттів дозволяється застосовувати дерев'яні конструкції, захищені штукатуркою або негорючими листовими, плитковими матеріалами або матеріалами груп горючості Г1, Г2.</p> <p>До елементів покриттів не висуваються вимоги щодо межі вогнестійкості, поширення вогню, при цьому елементи горищного покриття з деревини повинні мати вогнезахисну обробку</p>
IIIa	Будинки переважно с каркасною конструктивною схемою. Елементи каркаса – з металевих незахищених конструкцій. Огороджувальні конструкції – з металевих профільованих листів або інших негорючих листових матеріалів з негорючим утеплювачем або утеплювачем груп горючості Г1, Г2.
IIIb	<p>Будинки переважно одноповерхові з каркасною конструктивною схемою. Елементи каркаса – із деревини, яка піддана вогнезахисній обробці. Огороджувальні конструкції виконують із застосуванням деревини або матеріалів на її основі.</p> <p>Деревина та інші матеріали групи горючості Г3, Г4 огорожувальних конструкцій мають бути піддані вогнезахисній обробці або захищені від дії вогню та високих температур.</p>
IV	<p>Будинки з несучими та огорожувальними конструкціями із деревини або інших матеріалів, захищених від дії вогню та високих температур штукатуркою або іншими листовими, плитковими матеріалами.</p> <p>До елементів покриття не висуваються вимоги щодо межі вогнестійкості та межі поширення вогню, при цьому елементи горищного покриття з деревини повинні мати вогнезахисну обробку.</p>
IVa	Будинки переважно одноповерхові з каркасною конструктивною схемою. Елементи каркаса – з металевих незахищених конструкцій. Огороджувальні конструкції – з металевих профільованих листів або інших негорючих матеріалів з утеплювачем групи горючості Г3, Г4.
V	Будинки, до несучих і огорожувальних конструкцій яких не висуваються вимоги щодо межі вогнестійкості та межі поширення вогню.

Мінімальні межі вогнестійкості будівельних конструкцій
(у хвилинах) і максимальні межі поширення вогню по них (у см)

(ДБН В.1.1-7-2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва)

Ступінь вогнестійкості будинків	Мінімальні межі вогнестійкості будівельних конструкцій (в хвилинах) і максимальні межі поширення вогню по них (см)								
	стіни				колони	сходові площадки, косоури, сходи балки, марші сходових кліток	перекриття міжповерхові (в т.ч. горіщні та над підвалами)	елементи суміщених покриттів	
	несучі та сходових кліток	само-несучі	зовнішні ненесучі	внутрішні ненесучі (перегородки)				Плити, настили, прогони	балки, ферми, арки, рами
I	REI 150 M0	REI 75 M0	E 30 M0	EI 30 M0	R 150 M0	R 60 M0	REI 60 M0	RE 30 M0	R 30 M0
II	REI 120 M0	REI 60 M0	E15 M0	EI 15 M0	R 120 M0	R 60 M0	REI 45 M0	RE 15 M0	R 30 M0
III	REI 120 M0	REI 60 M0	E15, M0 E30, M1	EI 15 M1	R 120 M0	R 60 M0	REI 45 M1	Не нормуються	
IIIa	REI 60 M0	REI 30 M0	E15 M1	EI 15 M1	R 15 M0	R 60 M0	REI 15 M0	RE 15 M1	R 15 M0
IIIб	REI 60 M1	REI 30 M1	E15, M0 E30, M1	EI 15 M1	R 60 M1	R 45 M0	REI 45 M1	RE 15, M0 RE 30, M1	R 45 M1
IV	REI 30 M1	REI 15 M1	E15 M1	EI 15 M1	R 30 M1	R 15 M1	REI 15 M1	Не нормуються	
IVa	REI 30 M1	REI 15 M1	E15 M2	EI 15 M1	R 15 M0	R 15 M0	REI 15 M0	RE 15 M2	R 15 M0
V	Не нормуються								
Примітка	Межі вогнестійкості самонесучих стін, які враховуються у розрахунках жорсткості та стійкості будинку, приймають як для несучих стін.								

Показником вогнестійкості є межа вогнестійкості конструкції, що визначається часом (у хвилинах) від початку вогневого випробування за стандартним температурним режимом до настання одного з граничних станів конструкції:

втрати несучої спроможності	R
втрати цілісності	E
втрати теплоізолювальної спроможності	I

Значення межі вогнестійкості будівельних конструкцій визначають шляхом випробувань за ДСТУ Б В.1.1-4, за стандартами на методи випробувань на вогнестійкість будівельних конструкцій конкретних видів або за розрахунковими методами відповідно до стандартів і методик затверджених або узгоджених з центральним органом державного пожежного нагляду.

Вогнезахист будівельних конструкцій та матеріалів

З 5 квітня 2019 року набрав чинності наказ про **Правила з вогнезахисту** за №1064 від 26 грудня 2018 року, який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 березня 2019 р. за № 259/33230.

Правилами з вогнезахисту (далі - Правила) встановлені основні вимоги щодо виконання робіт з вогнезахисту матеріалів, виробів, будівельних конструкцій та перевірки відповідності вогнезахисту, а також вимоги щодо забезпечення експлуатаційної придатності вогнезахисних покривів (просочування, облицювання) та виробів.

Для повного розуміння вимог Правил встановлені відповідні терміни та визначення, які вживаються у таких значеннях:

виробник - будь-яка фізична чи юридична особа (резидент чи нерезидент України), яка виготовляє продукцію або доручає її розроблення чи виготовлення та реалізує цю продукцію під своїм найменуванням або торговельною маркою;

вогнезахисний засіб (далі - ВЗ) - вогнезахисна речовина (суміш, фарба, штукатурка, штучний виріб або листовий (рулонний) матеріал), яка за своїми властивостями придатна для вогнезахисту;

вогнезахисна ефективність (здатність) - властивість ВЗ щодо підвищення вогнестійкості та/або зниження показників пожежної небезпеки об'єкта вогнезахисту;

вогнезахисне обробляння - спеціальне обробляння матеріалу, конструкції, виробу з метою їх вогнезахисту;

вогнезахисне облицювання - шар одиничних, листових або рулонних ВЗ, змонтований на поверхні об'єкта вогнезахисту за допомогою кріпильних елементів або клейових складів;

вогнезахисне просочування - шар ВЗ, що утримується у товщі об'єкта вогнезахисту;

вогнезахисний екран - екран, що змонтований з одиничних, листових або рулонних ВЗ безпосередньо біля об'єкта вогнезахисту;

вогнезахисний покрив - шар ВЗ, що утворюється безпосередньо на поверхні об'єкта вогнезахисту та утримується за рахунок адгезійних властивостей ВЗ;

вогнезахист - зниження показників пожежної небезпечності матеріалу (тканина, папір, очерет, облицювальні та оздоблювальні будівельні матеріали, сценічні декорації) або підвищення вогнестійкості конструкції (несучі та огорожувальні будівельні конструкції будинків і споруд) чи виробу (повітроводи, проходки, електричні кабелі);

вогнестійкість конструкції (виробу) - здатність будівельних конструкцій і елементів зберігати свою несучу здатність, а також чинити опір виникненню наскрізних отворів чи прогріванню до критичних температур і поширенню вогню;

заміна вогнезахисного засобу - проведення робіт з вогнезахисту після видалення попередньо застосованого ВЗ;

захисний покрив - покрив, що наноситься на поверхню вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) для його захисту від шкідливих дій навколишнього середовища;

об'єкт вогнезахисту - матеріал, виріб, будівельна конструкція, що експлуатуються та підлягають (піддаються) вогнезахисту;

повторні роботи з вогнезахисту - проведення повторних робіт з вогнезахисту без видалення попередньо застосованого ВЗ;

пожежна небезпека матеріалів - сукупність властивостей (показників), що характеризують здатність матеріалів до виникнення і поширення горіння (горючість, займистість, поширення полум'я, димоутворювальна здатність, токсичність);

прогнозований строк придатності вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу - строк, упродовж якого ВЗ після його застосування зберігає свою вогнезахисну ефективність (здатність);

проходка - виріб або збірна будівельна конструкція, призначені для захисту місць перетинання інженерними комунікаціями (електричні кабелі, кабельні лінії, труби, повітроводи, інші комунікації) огорожувальних конструкцій (стіни, перегородки, перекриття) з нормованими класами вогнестійкості;

регламент робіт з вогнезахисту (далі - Регламент) - документ виробника ВЗ, у якому визначено технологічні вимоги щодо застосування ВЗ та утримання вогнезахисного покриття (просочування, облицювання);

строк збереження (придатності) ВЗ - строк, упродовж якого ВЗ після його виготовлення застосовується для вогнезахисту;

точка роси - температура, за якої повітря досягає стану насичення, а наявна у ньому водяна пара починає конденсуватися за певного вмісту вологи та незмінного тиску;

уповноважений представник - будь-яка фізична чи юридична особа - резидент України, яка одержала від виробника письмове доручення діяти від його імені стосовно визначених у цьому дорученні завдань.

Основним призначенням **вогнезахисту** є здійснення необхідних заходів для зниження показників пожежної небезпеки матеріалів та підвищення вогнестійкості конструкцій та виробів шляхом нанесення (закріплення, монтування) вогнезахисних засобів на об'єкт вогнезахисту або безпосередньо біля об'єкта вогнезахисту.

Вогнезахист забезпечується послідовним виконанням таких етапів робіт:

- проектування робіт з вогнезахисного оброблення, що здійснюється відповідно до чинного законодавства;
- виконання робіт з вогнезахисного оброблення;
- перевірка відповідності вогнезахисту;
- забезпечення експлуатаційної придатності вогнезахисних покриттів (просочувань, облицювань, проходок, екранів);
- відновлення (ремонт), заміна ВЗ, повторний вогнезахист (оброблення).

У **Правилах** передбачені такі способи виконання робіт з вогнезахисту (оброблення), зокрема:

- вогнезахисне просочування (глибоке чи поверхневе);
- вогнезахисне оброблення (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання);
- вогнезахисне заповнення.

Спосіб робіт з вогнезахисту визначається залежно від властивостей вогнезахисних засобів, об'єкта вогнезахисту та умов його експлуатації.

Вогнезахисне просочування застосовується для об'єктів вогнезахисту, виготовлених з пористих матеріалів (деревина, тканина, папір). Для просочування використовують просочувальні вогнезахисні засоби, які проникають (просочуються) в об'єкт вогнезахисту.

Поверхнєве просочування здійснюється способом нанесення на поверхню (за допомогою пензля, щітки, валика, механічних пристроїв повітряного та безповітряного розпилювання), способом вимочування та способом "прогрів - холодна ванна".

Глибоке просочування здійснюється у спеціальних ємностях (автоклавах), що герметично закриваються, за вакууму та/або надлишкового тиску.

Для фарбування застосовуються вогнезахисні фарби, лаки та пасти (обмазки), які наносяться (закріплюються) за допомогою пензля, щітки, валика, механічних пристроїв повітряного та безповітряного розпилювання та утворюють на поверхні об'єкта вогнезахисту тонкошаровий вогнезахисний покрив.

Для штукатурення (обмазування) застосовуються вогнезахисні штукатурки або пасти (обмазки), які наносяться (закріплюються) за допомогою ручних штукатурних інструментів (шпателі, кельми, терки) та/або механічних пристроїв (штукатурні станції).

Облицьовування здійснюється із застосуванням одиничних виробів або листових (рулонних) матеріалів, які закріплюються (монтуються) на поверхні об'єкта вогнезахисту за допомогою кріпильних елементів, клейових розчинів тощо.

Способом вогнезахисного заповнення монтуються (ущільнюються) місця проходок, а також щілини та прорізи у будівельних конструкціях та місцях їх стиків.

Екранування здійснюється шляхом влаштування біля об'єкта вогнезахисту вогнезахисного екрана із застосуванням листових або рулонних матеріалів з урахуванням вимог **Регламенту**.

В залежно від складу та властивостей вогнезахисні засоби поділяються на:

просочувальні вогнезахисні речовини - розчини антипіренів в органічних або неорганічних рідинах, які проникають (просочуються) у товщу об'єкта вогнезахисту (постачаються готовими до застосування);

суміші для просочувальних вогнезахисних речовин - один чи декілька компонентів, з яких перед застосуванням готується робочий розчин шляхом розчинення суміші в органічних або неорганічних рідинах до необхідної концентрації;

фарби вогнезахисні - однорідні суспензії пігментів й антипіренів у плівкоутворювальних речовинах (включають наповнювачі, розчинники, пластифікатори, отверджувачі та інші речовини), що утворюють на поверхні об'єкта вогнезахисту тонку непрозору плівку, яка під впливом високих температур збільшується у розмірах (спучується) з утворенням коксового теплоізолювального шару;

лаки вогнезахисні - розчини (емульсії) плівкоутворювальних речовин на органічній або водній основі, що містять антипірени (в тому числі пластифікатори, отверджувачі) й утворюють на поверхні об'єкта вогнезахисту тонку прозору плівку, яка під впливом високих температур збільшується у розмірах (спучується) з утворенням коксового теплоізолювального шару;

пасти (обмазки) вогнезахисні - композиції, однорідні суспензії пігментів й антипіренів у плівкоутворювальних речовинах (включають наповнювачі, розчинники, пластифікатори, отверджувачі та інші речовини), що утворюють на поверхні об'єкта вогнезахисту тонку непрозору плівку, яка під впливом високих температур збільшується у розмірах (спучується) з утворенням коксового теплоізолювального шару, та мають пастоподібну консистенцію;

штукатурки вогнезахисні - штукатурні суміші з комплексом спеціальних добавок для підвищення їх теплоізоляційних та адгезійних властивостей;

облицювальні вогнезахисні засоби - одиничні вироби, листові та рулонні матеріали, які монтуються безпосередньо на поверхні об'єкта вогнезахисту або поруч з об'єктом вогнезахисту (екранування) з урахуванням вимог Регламенту;

вогнезахисні вироби - штучні або погонажні вироби (протипожежні муфти, вогнезахисні піни, замазки, ущільнювачі), які застосовуються для захисту місць проходок, а також щілин і прорізів у будівельних конструкціях з нормованими класами вогнестійкості та у місцях їх стиків.

Залежно від методів захисту вогнезахисні засоби поділяються на:

- пасивні;
- реактивні.

До пасивних належать вогнезахисні засоби, які під час температурного впливу не змінюють своїх розмірів і вогнезахисна ефективність яких забезпечується завдяки їх теплофізичним властивостям (просочувальні та облицювальні вогнезахисні засоби, штукатурки, пасти (обмазки), вогнезахисні вироби).

До реактивних належать тонкошарові вогнезахисні засоби (фарби, лаки, пасти (обмазки), що спучуються), які під час температурного впливу внаслідок хімічних реакцій значно збільшуються у розмірах (спучуються) з утворенням коксового теплоізолювального шару, який захищає об'єкт вогнезахисту від високотемпературного впливу.

Залежно від товщини нанесення вогнезахисні засоби поділяються на:

- тонкошарові (з товщиною шару до 3 мм включно);
- товстошарові (з товщиною шару більше 3 мм).

Залежно від умов експлуатації вогнезахисні засоби поділяються на призначені для експлуатування:

- на відкритому повітрі (під впливом атмосферних факторів);
- під навісом;
- в закритому неопалюваному приміщенні (без штучно регульованих кліматичних умов, де коливання температури й вологості повітря істотно менше ніж на відкритому повітрі);
- в закритому опалюваному приміщенні з кліматичними умовами, що штучно регулюються, температурою вище 0 °С й відотною вологістю повітря не більше 70 %;
- в інших спеціальних умовах (агресивне середовище, підвищена вібрація).

Для використання кожного вогнезахисного засобу розробляється окремий **Регламент**.

Основне призначення Регламенту - встановлення процедури та порядку застосування вогнезахисного засобу, строк придатності вогнезахисного покриву (просочування), вимоги до утримання і заміни вогнезахисного засобу (повторного вогнезахисного оброблення), а також безпечні умови праці під час виконання робіт з вогнезахисту.

Регламент складається відповідно до вимог діловодства та підписується розробником.

Регламент затверджується виробником або уповноваженим представником. Завірена згідно з чинним законодавством копія Регламенту за рішенням виробника або уповноваженого представника надається до Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Внесення змін та доповнень до Регламенту здійснюється таким чином: протягом одного місяця з моменту внесення змін та доповнень виробник або уповноважений представник сповіщає суб'єктів господарювання, яким було надано копію Регламенту.

Вимоги до виконання робіт з вогнезахисту

Роботи з вогнезахисту виконуються суб'єктами господарювання, які мають відповідну ліцензію згідно з вимогами [Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності"](#), а також на підставі проектної документації, розробленої і затвердженої згідно з чинним законодавством та з урахуванням вимог Регламенту.

Забороняється виконувати роботи з вогнезахисту у кліматичних умовах, які не відповідають вимогам, визначеним Регламентом на вогнезахисний засіб.

Допускається часткова механічна обробка поверхні будівельних конструкцій після вогнезахисту. Будівельні конструкції, до яких застосовується механічна обробка, необхідно обробити тим самим вогнезахисним засобом згідно з Регламентом.

Після завершення робіт з вогнезахисту строк готовності до здавання вогнезахисного засобу визначається залежно від строку набуття вогнезахисного засобу відповідних властивостей згідно з Регламентом.

Особливості вогнезахисту деревини та матеріалів на її основі

Деревина, що підлягає вогнезахисту, не має містити будь-яких дефектів, грибкових уражень, обвуглення унаслідок механічної обробки, сторонніх включень, пофарбування та має бути очищена від пилу та бруду.

У разі застосування вогнезахисного засобу, на який згідно з Регламентом визначено показники вологості деревини, проводяться відповідні вимірювання, результати яких оформлюються актом визначення вологості деревини (див. додаток 1 до Правил).

При просочуванні деревини враховуються її просочувальні властивості. Для важкопросочувальних порід деревини передбачається її попереднє проколювання та/або нанесення додаткових шарів вогнезахисного засобу.

Особливості вогнезахисту будівельних конструкцій з металу та залізобетону

Перед застосуванням вогнезахисного засобу металеві конструкції обробляються антикорозійним покриттям (грунтом). Антикорозійне покриття обирається згідно з Регламентом (якщо виробник вогнезахисного засобу надав перелік рекомендованих для застосування грунтів). Грунти наносяться після спеціальної підготовки поверхні металевих конструкцій.

Якщо металеві конструкції раніше вже були оброблені антикорозійним покриттям, виконавець робіт отримує документи, які засвідчують марку антикорозійного покриття. Вогнезахист таких конструкцій проводиться вогнезахисним засобом, який згідно з Регламентом застосовується разом з цією маркою антикорозійного покриття. Якщо марка антикорозійного покриття не відповідає вимогам Регламенту, наявне покриття видаляється, а на конструкцію наноситься інше відповідної марки.

Перед початком робіт з вогнезахисту виконавець робіт проводить технічний огляд стану антикорозійного покриття, визначає пошкоджені ділянки (місця порушення шару ґрунту, наявності корозії). Пошкоджені місця очищаються від іржі та відновлюються ґрунтом тієї самої марки.

Після підготовки поверхні і нанесення антикорозійного покриття, технічного огляду та ремонту наявного покриття виконавець робіт складає акт на закриття прихованих робіт відповідно до чинного законодавства.

Під час нанесення вогнезахисного засобу температура поверхні конструкції, яку захищають, має бути вищою від температури точки роси (крім вогнезахисних засобів, які допускається наносити на вологі поверхні). Вимірювання для визначення точки роси проводяться безпосередньо перед застосуванням вогнезахисного засобу з оформленням акта визначення точки роси (див. додаток 2).

За особливих умов експлуатації застосованого вогнезахисного засобу його додатково покривають шаром захисного матеріалу, який захищає від негативного впливу навколишнього середовища. Захисний матеріал не має змінювати вогнезахисних властивостей застосованого вогнезахисного засобу. Марка захисного матеріалу визначається відповідно до вимог Регламенту.

Для вогнезахисту конструкцій, доступ до яких в процесі експлуатації унеможливлено, передбачаються вогнезахисного засобу із визначеним строком придатності, що забезпечує вогнезахист упродовж усього періоду експлуатації конструкцій або до чергового капітального ремонту будівлі (споруди).

Особливості вогнезахисту електричних кабелів та повітроводів

Кабелі обробляються по поверхні. Якщо кабелі зібрані в пучок, обробляється поверхня пучка.

Під час проведення робіт з вогнезахисту кабелі мають бути відключені від мережі електроживлення.

Під час проектування вогнезахисту повітроводів враховується додаткове навантаження, яке створюватиме на повітроводи нанесений вогнезахисний засіб.

Додаткове навантаження вимірюється масою сформованого на поверхні повітроводів вогнезахисного засобу (кг/м^2 поверхні повітроводу).

Перевірка відповідності вогнезахисту

Перевірка відповідності вогнезахисту здійснюється згідно з вимогами чинного законодавства на таких етапах:

- під час виконання робіт з вогнезахисного оброблення (до закриття конструкцій);
- після завершення виконання робіт з вогнезахисного оброблення;
- упродовж експлуатації вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу;
- після закінчення строку експлуатації вогнезахисного покриття (просочення, облицювання) та виробу.

Для перевірки відповідності вогнезахисту замовник робіт створює комісію та визначає її склад. До складу комісії входять представники замовника (голова комісії) та виконавця робіт, а також можуть залучатися (за згодою) представники проектної організації; виробника або уповноваженого представника; центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки; органу з оцінки відповідності, який має атестат акредитації, виданий Національним агентством з акредитації України (далі - орган з оцінки відповідності).

На об'єктах, де відповідно до [частини сьомої статті 61 Кодексу цивільного захисту України](#) створено служби пожежної безпеки, до складу комісії залучаються представники цих служб.

Комісія створюється у строк протягом п'яти робочих днів після одержання замовником повідомлення від виконавця робіт про закінчення робіт. Процедура та тривалість роботи комісії визначаються замовником робіт.

Замовник робіт не пізніше ніж за п'ять робочих днів до початку роботи комісії сповіщає листом членів комісії про початок роботи.

Під час проведення перевірки відповідності вогнезахисту перевіряються відповідність вогнезахисту вимогам проектної документації, Регламенту, нормативно-технічним документам та якість виконаних робіт.

Якість виконаних робіт з вогнезахисту перевіряється шляхом:

- проведення зовнішнього огляду вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) на відсутність пропусків, рівномірність покриття (просочування, облицювання), систем кріплення або клейових з'єднань на їх надійність;
- проведення вимірювання товщини вогнезахисного покриття (облицювання) через кожні 15 - 20 метрів довжини об'єкта вогнезахисту, але не менше ніж у 10 рівновіддалених точках;
- застосування експрес-методу для вогнезахисного просочення.

За рішенням замовника робіт проводяться лабораторні випробування вогнезахисту (коефіцієнт спучення для вогнезахисних фарб (лаків)).

Результати роботи комісії за відсутності порушень оформлюються актом перевірки відповідності вогнезахисту (див. додаток 3), який готується виконавцем робіт (суб'єктом господарювання, який виконував роботи з вогнезахисного оброблення).

У разі виявлення недоліків члени комісії викладають зауваження, пропозиції із зазначенням виявлених дефектів, а представники органів з оцінки відповідності готують відповідні документи згідно з чинним законодавством.

Виконавець робіт у строки, визначені комісією, усуває виявлені дефекти та сповіщає про це замовника робіт і членів комісії. Після усунення недоліків комісія завершує роботу.

Після завершення роботи комісії акт перевірки відповідності вогнезахисту підписується членами комісії. До акта додаються копія проектної документації, копія Регламенту, акт визначення вологості деревини (для вогнезахисту дерев'яних конструкцій та виробів) (за наявності), акт визначення точки роси (для металевих та залізобетонних конструкцій) (за наявності), акт на закриття прихованих робіт (за наявності прихованих робіт) (за наявності).

Кількість примірників акта перевірки відповідності вогнезахисту має відповідати кількості членів комісії.

Виконавці робіт з вогнезахисту, що проводили роботи з вогнезахисного оброблення, зберігають акти перевірки відповідності вогнезахисту протягом усього строку експлуатації вогнезахисного покриву (просочення, облицювання) та виробу.

Забезпечення експлуатаційної придатності вогнезахисних покривів (просочування, облицювання) та виробів

Упродовж строку експлуатації вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу здійснюються заходи щодо підтримання їх у відповідному технічному стані згідно з Регламентом. Для цього суб'єкт господарювання, що експлуатує об'єкт, на якому виконано роботи з вогнезахисту, визначає особу, що забезпечує утримання вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу.

Зазначена особа здійснює нагляд за технічним станом вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу відповідно до вимог Регламенту. Не менше ніж один раз на рік комісія суб'єкта господарювання здійснює перевірку стану вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу, за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу (див. додаток 4).

У разі виявлення пошкоджень вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу суб'єкт господарювання вживає заходів щодо їх відновлення (ремонт або заміни). Ремонт вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу здійснюється відповідно до Регламенту.

Технічний стан вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу визначається зовнішнім оглядом, перевіркою надійності систем кріплення або клейових з'єднань.

Для забезпечення експлуатаційної придатності вогнезахисних покривів (просочування, облицювання) та виробів за рішенням суб'єкта господарювання проводяться лабораторні випробування вогнезахисту (визначається коефіцієнт спучення для вогнезахисних фарб (лаків) та застосовується експрес-метод для вогнезахисного просочування).

За наявності видимих дефектів (розтріскування, відшарування, іржа, виражена зміна кольору) на площі більше ніж 20 % поверхні вогнезахисного засобу або за негативних результатів лабораторних випробувань вогнезахисту вогнезахисного засобу замінюється.

Заміна та роботи з повторного вогнезахисту здійснюються відповідно до Регламенту та проектної документації.

Для визначення необхідності проведення ремонту пошкодженого вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) чи виробу, а також продовження (у разі закінчення) строку його експлуатації суб'єкт господарювання, що експлуатує об'єкт, проводить перевірку відповідності вогнезахисту у порядку, визначеному розділом IX Правил з вогнезахисту.

За результатами перевірки відповідності вогнезахисту складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу.

Пожежна безпека. Загальні положення.

Відповідно до вимог ДСТУ 8828:2019 Пожежна безпека. Загальні положення пожежна безпека забезпечується трьома основними напрямками:

- системою запобігання пожежі;
- комплексом заходів протипожежного захисту;
- системою управління пожежною безпекою об'єкта.

Пожежна безпека об'єкта характеризується рівнем пожежної безпеки людей (запобігання впливу на них небезпечних чинників пожежі) та/або матеріальних цінностей, а також економічним ефектом витрат на її забезпечення, і повинна виконувати одну з таких задач:

- мінімізувати ймовірність виникнення пожежі;
- забезпечувати пожежну безпеку людей;
- забезпечувати пожежну безпеку матеріальних цінностей;
- забезпечувати пожежну безпеку людей і матеріальних цінностей одночасно.

Небезпечними чинниками пожежі є:

- полум'я і іскри;
- підвищена температура оточуючого середовища;
- токсичні продукти згоряння і термічного розкладання;
- дим;
- знижена концентрація кисню.

До вторинних проявів небезпечних чинників пожежі відносяться:

- уламки, частини зруйнованих апаратів, агрегатів, установок, конструкцій будівель і споруд;
- радіоактивні та токсичні речовини і матеріали, що вийшли із зруйнованих апаратів і установок;
- електричний струм, що виник в результаті винесення високої напруги на струмопровідні частини конструкцій, апаратів, агрегатів;
- небезпечні чинники вибуху (ударна хвиля, полум'я, уламки конструкцій, обладнання, комунікацій будівель і споруд, шкідливі речовини, що вивільнились в наслідок вибуху), який виник в наслідок пожежі;
- негативні наслідки, обумовлені застосуванням вогнегасних речовин.

ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ПОЖЕЖІ

Запобігання пожежі повинно досягатися запобіганням утворення горючого середовища і (або) запобіганням виникнення в горючому середовищі (або внесення до нього) джерел запалювання.

Умови пожежовибухобезпеки при використанні речовин і матеріалів із урахуванням коефіцієнтів безпеки наведено в додатку В ДСТУ 8828:2019.

Запобігання утворення горючого середовища повинно забезпечуватися одним із таких способів або їх комбінацією:

- максимально можливим за умовами технології і будівництва обмеженням маси і (або) об'єму горючих речовин, матеріалів і найбільш безпечними умовами та способом їх розміщення;
- підтриманням безпечної концентрації горючого середовища;
- достатньою концентрацією флегматизатора в повітрі обмеженого об'єму, що захищається, для доведення концентрації окислювача до значень, за яких горіння неможливе;
- підтриманням параметрів горючого середовища (температура, тиск, вологість тощо), за яких виникнення та поширення горіння виключається;
- ізоляцією горючого середовища від загального об'єму приміщення;
- розміщенням пожежонебезпечного устаткування в окремих приміщеннях або на відкритих майданчиках;
- максимальною механізацією і автоматизацією технологічних процесів, пов'язаних з обігом горючих речовин;
- застосуванням пристроїв захисту технологічного обладнання з горючими речовинами від пошкоджень та аварій (автоматичне відключення, припинення подавання горючих речовин і матеріалів тощо).

Запобігання утворення в горючому середовищі джерел запалювання має досягатися застосуванням одного із таких способів або їх комбінацією:

- застосуванням машин, механізмів, устаткування, пристроїв, при експлуатації яких не утворюються джерела запалювання;
- застосуванням в пожежонебезпечних та вибухонебезпечних зонах електрообладнання з відповідним рівнем захисту;
- застосуванням в конструкції устаткування швидкодіючих засобів захисного відключення можливих джерел запалювання;
- застосуванням технологічного процесу і обладнання, що задовольняє вимогам електростатичної іскробезпеки згідно з ГОСТ 12.1.018;
- улаштуванням блискавкозахисту будівель, споруд і обладнання;
- підтриманням температури поверхні машин, механізмів, устаткування, пристроїв, речовин і матеріалів, які можуть увійти в контакт з горючим середовищем, нижче гранично допустимої, що становить 80% від найменшої температури самозаймання горючої речовини відповідно до таблиці В.1 додатка В;
- виключенням можливості появи іскрового розряду в горючому середовищі з енергією, що становить 40% і вище мінімальної енергії запалювання відповідно до таблиці В.1 додатка В ДСТУ 8828:2019;

- застосуванням інструменту, що не утворює іскор, під час роботи з легкозаймистими рідинами і горючими газами;
- недопущенням виникнення умов для теплового, хімічного та (або) мікробіологічного самозаймання речовин та матеріалів, що обертаються. Порядок сумісного зберігання речовин та матеріалів наведено в додатку Г ДСТУ 8828:2019;
- усуненням контакту з повітрям пірофорних речовин;
- зменшенням визначального розміру горючого середовища нижче гранично допустимого за горючістю.

Обмеження маси і (або) об'єму горючих речовин і матеріалів, а також найбільш безпечний спосіб їх розміщення повинні досягатися застосуванням одного з приведених способів або їх комбінацією:

- зменшенням маси і (або) об'єму горючих речовин і матеріалів, що знаходяться одночасно в приміщенні або на відкритих майданчиках;
- улаштуванням аварійного зливу пожежонебезпечних рідин та аварійного скиду горючих газів з технологічного обладнання;
- улаштуванням на технологічному обладнанні систем протипожежного захисту (метод визначення безпечної площі розгерметизації технологічного обладнання наведено в додатку Д ДСТУ 8828:2019);
- періодичним очищенням території, на якій розташовується об'єкт, приміщень, комунікацій, технологічного обладнання від горючих відходів, відкладень пилу, пуху тощо;
- видаленням пожежонебезпечних відходів виробництва;
- заміною легкозаймистих і горючих рідин на пожежобезпечні.

ВИМОГИ ДО СПОСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ КОМПЛЕКСОМ ПРОТИПОЖЕЖНОГО ЗАХИСТУ

Протипожежний захист об'єкту повинен досягатися одним із таких способів або їх комбінацією:

- забезпеченням евакуації людей;
- застосуванням відповідних систем протипожежного захисту та пожежних машин;
- застосуванням внутрішнього протипожежного водопроводу та зовнішнього протипожежного водопостачання;
- застосуванням первинних засобів пожежогасіння;
- забезпеченням обмеження поширення пожежі;
- застосуванням засобів колективного та індивідуального захисту;
- забезпеченням обслуговування об'єкта захисту пожежно-рятувальними підрозділами;
- забезпечення безпеки пожежно-рятувальних підрозділів.

ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНОЮ БЕЗПЕКОЮ ОБ'ЄКТА

Загальними принципами функціонування системи управління пожежною безпекою об'єкта є:

- принцип системності – передбачає, що управління пожежною безпекою об'єкта повинно охоплювати всі складові системи запобігання пожежі та комплексу протипожежного захисту, мати узгодженість між складовими, постійний та упорядкований характер;
- принцип запобігання – передбачає, що діяльність має носити попереджувальний характер, спрямований на своєчасне виявлення та усунення чинників, що можуть призвести до пожежі шляхом проведення профілактичної роботи;
- принцип колективізму – передбачає участь працівників в роботі із забезпечення пожежної безпеки;
- принцип інформованості – передбачає, що здійснення заходів з пожежної безпеки базується на максимальній інформованості кожного працівника про негативні чинники пожежі;
- принцип адекватності – передбачає відповідність заходів із забезпечення пожежної безпеки реальним та потенційним загрозам;
- принцип відповідальності – передбачає усвідомлення кожним працівником його відповідальності за дотримання вимог пожежної безпеки.

Основною метою системи управління пожежною безпекою об'єкта є створення умов для запобігання виникнення та розвитку пожежі, а також впливу на людей та майно небезпечних чинників пожежі.

Функціонування системи управління пожежною безпекою об'єкта забезпечується:

- формуванням структури управління пожежною безпекою об'єкта;
- аналізуванню стану пожежної безпеки об'єкта;
- проведенням пожежно-профілактичної роботи;
- дослідженням та обліком пожеж;
- оцінкою пожежного ризику та/або ризику виникнення пожежі;
- розробленням нормативних документів;
- плануванням і фінансуванням заходів щодо забезпеченню пожежної безпеки об'єкта.

Основними задачами системи управління пожежною безпекою об'єкта є:

- організація роботи щодо забезпечення функціонування системи запобігання пожежі;
- організація роботи щодо забезпечення функціонування комплексу протипожежного захисту;
- розробка та реалізація організаційних заходів щодо забезпечення пожежної безпеки.

Організаційні заходи повинні включати:

- створення пожежної охорони та/або призначення відповідальних за пожежну безпеку на об'єкті захисту;
- підтримання експлуатаційної придатності систем протипожежного захисту;
- встановлення в технічній документації на речовини, матеріали, вироби, технологічні процеси, будівлі і споруди об'єктів вимог щодо забезпечення пожежної безпеки;
- організацію навчання людей правилам пожежної безпеки;
- розробку і реалізацію норм і правил пожежної безпеки, інструкцій, про дотримання протипожежного режиму та дій людей при виникненні пожежі;
- виготовлення і застосування засобів наочної агітації щодо забезпечення пожежної безпеки;
- забезпечення порядку зберігання речовин і матеріалів, залежно від їх фізико-хімічних і пожежонебезпечних властивостей;
- нормування чисельності людей на об'єкті за умовами безпеки їх під час пожежі;
- розробку заходів щодо дій на випадок виникнення пожежі та організації евакуації людей;
- визначення основних видів, кількості, розміщення і обслуговування протипожежної техніки на об'єкті.

Вимоги нормативних документів щодо забезпечення пожежної безпеки

**Витяг
із Кодексу ЦЗ України**

Глава 13. Забезпечення пожежної безпеки

Стаття 55. Заходи щодо забезпечення пожежної безпеки

1. Забезпечення пожежної безпеки на території України, регулювання відносин у цій сфері органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання і громадян здійснюються відповідно до цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів.

2. Діяльність із забезпечення пожежної безпеки є складовою виробничої та іншої діяльності посадових осіб і працівників підприємств, установ та організацій. Зазначена вимога відображається у трудових договорах (контрактах), статутах та положеннях.

3. Забезпечення пожежної безпеки суб'єкта господарювання покладається на власників та керівників таких суб'єктів господарювання.

4. Повноваження у сфері пожежної безпеки асоціацій, корпорацій, концернів, інших господарських об'єднань визначаються їхніми статутами або договорами між суб'єктами господарювання, що утворили об'єднання. Для виконання делегованих об'єднанню функцій у його апараті створюється служба пожежної безпеки.

5. Обов'язок із забезпечення пожежної безпеки під час проектування та забудови населених пунктів, будівництва будівель і споруд покладається на органи архітектури, замовників, забудовників, проектні та будівельні організації.

6. Обов'язок із забезпечення пожежної безпеки в жилих приміщеннях державного, комунального, громадського житлового фонду, фонду житлово-будівельних кооперативів покладається на квартиронаймачів і власників квартир, а в жилих приміщеннях приватного житлового фонду та інших спорудах, приватних житлових будинках садибного типу, дачних і садових будинках з господарськими спорудами та будівлями - на їх власників або наймачів, якщо це обумовлено договором найму.

Стаття 56. Погодження нормативних та нормативно-технічних документів

1. Нормативні документи (проекти стандартів, норм і правил, технічних умов на виготовлення продукції та виконання робіт), які встановлюють вимоги до пожежонебезпечних технологічних процесів та продукції, повинні включати вимоги пожежної безпеки і погоджуватися з центральним органом виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки.

2. Вимоги пожежної безпеки, що містяться у відомчих нормативних актах, не повинні суперечити національним стандартам, нормам і правилам.

Стаття 57. Дотримання вимог пожежної безпеки під час проектування, будівництва та реконструкції об'єктів виробничого та іншого призначення

1. Виробничі, жилі, інші будівлі та споруди, обладнання, транспортні засоби, що вводяться в дію чи експлуатацію після завершення будівництва, реконструкції або технічного переоснащення, а також технологічні процеси та продукція повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів з пожежної безпеки.

2. **Початок роботи** новоутворених підприємств, початок використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин) здійснюється суб'єктом господарювання **на підставі поданої декларації** відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки (далі - декларація), а для суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику - також за наявності позитивного висновку за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта чи приміщення (далі - оцінка протипожежного стану).

Оцінка протипожежного стану проводиться суб'єктом господарювання, який **одержав відповідну ліцензію**.

Висновок за результатами оцінки протипожежного стану оформляється та надається суб'єктом господарювання, який проводив оцінку протипожежного стану.

Позитивний висновок за результатами оцінки протипожежного стану надається до початку роботи новоутворених підприємств, до початку використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості, за відсутності фактів порушення правил пожежної безпеки та діє до реєстрації декларації.

3. **Перелік** суб'єктів господарювання з **високим ступенем ризику** визначається центральним органом виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну регуляторну політику, у сфері дозвільної системи і ліцензування господарської діяльності.

Критерій віднесення суб'єкта господарювання до високого, середнього та незначного ступеня ризику визначається Кабінетом Міністрів України.

4. **Декларація подається** суб'єктом господарювання до державного адміністратора або центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки (дозвільного органу).

Декларація реєструється дозвільним органом на безоплатній основі протягом десяти робочих днів з дня її надходження.

Датою надходження декларації вважається дата її реєстрації як вхідної кореспонденції державним адміністратором або дозвільним органом, а в разі надсилання рекомендованим листом - дата, зазначена на поштовому штемпелі підприємства зв'язку.

Державний адміністратор протягом одного робочого дня після надходження декларації передає її дозвільному органу.

Якщо декларацію подано чи оформлено з порушенням установлених вимог, дозвільний орган відмовляє в реєстрації декларації та повертає її суб'єкту господарювання для доопрацювання.

У разі якщо дозвільним органом не зареєстровано декларацію і не відмовлено в її реєстрації в установлений абзацом другим цієї частини строк, право на вчинення дій щодо провадження господарської діяльності, передбачених частиною другою цієї статті, виникає наступного дня після завершення строку, встановленого для реєстрації декларації. У такому разі декларація вважається зареєстрованою.

Декларація не подається:

1) на використання торговельних місць, кіосків та контейнерів, якщо їх розміщено на ринку відповідно до схеми, погодженої з органом державного пожежного нагляду;

2) орендарем об'єкта нерухомості (особою, яка використовує об'єкт нерухомості за цивільно-правовим договором, що не передбачає перехід права власності на цей об'єкт) за умови, що декларацію на об'єкт нерухомості зареєстровано власником;

3) на використання об'єктів, що в установленому законодавством порядку приймаються в експлуатацію після завершення будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту.

5. Суб'єкт господарювання набуває право вчиняти дії щодо провадження господарської діяльності, передбачені частиною другою цієї статті, з дня реєстрації декларації відповідним дозвільним органом.

Форма декларації, порядок її подання та реєстрації визначаються Кабінетом Міністрів України.

Особи, які подали декларацію, несуть передбачену законом відповідальність за достовірність даних, зазначених у поданій декларації.

Стаття 58. Призначення і завдання пожежної охорони

1. Пожежна охорона створюється з метою захисту життя і здоров'я громадян, приватної, колективної та державної власності від пожеж, підтримання належного рівня пожежної безпеки на підприємствах, установах, організаціях і в населених пунктах.

2. Основними завданнями пожежної охорони є:

1) **забезпечення пожежної безпеки;**
2) запобігання виникненню пожеж та нещасним випадкам під час пожеж;
3) гасіння пожеж, рятування населення, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

Стаття 59. Види пожежної охорони

1. Пожежна охорона поділяється на державну, відомчу, місцеву та добровільну.

Стаття 60. Державна пожежна охорона

1. Забезпечення державної пожежної охорони відповідно до повноважень покладається на:

- 1) органи та підрозділи центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки;
- 2) державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту;
- 3) допоміжні служби, призначені для забезпечення пожежної безпеки;
- 4) навчальні заклади цивільного захисту, науково-дослідні установи, об'єкти центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки;
- 5) Державний центр сертифікації центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

2. Порядок здійснення державної пожежної охорони визначається Положенням про державну пожежну охорону, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 61. Відомча пожежна охорона

1. У суб'єктів господарювання, віднесених до сфери управління відповідних центральних органів виконавчої влади, утворюються державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) для забезпечення відомчої пожежної охорони.

2. Перелік суб'єктів господарювання, в яких створюється відомча пожежна охорона, визначається Кабінетом Міністрів України.

3. Порядок забезпечення відомчої пожежної охорони, права та обов'язки її працівників визначаються положеннями про них, які затверджуються відповідними міністерствами на підставі Типового положення про відомчу пожежну охорону. Типове положення про відомчу пожежну охорону затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону та мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

5. Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону, щодо підготовки рятувальників та організації гасіння пожеж керуються актами центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також актами інших міністерств, до сфери управління яких віднесені підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону.

6. Нормативно-правові акти міністерств з питань підготовки рятувальників пожежно-рятувальних підрозділів, що забезпечують відомчу пожежну охорону, та організації гасіння пожеж погоджуються з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

7. Служби пожежної безпеки, створені для забезпечення пожежної безпеки на об'єктах Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах організації спеціального зв'язку та захисту інформації, центрального органу виконавчої

влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів, Державної спеціальної служби транспорту центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту та інфраструктури, здійснюють контроль за виконанням правил пожежної безпеки на цих об'єктах.

Стаття 62. Місцева пожежна охорона

1. У селах, селищах, де немає пожежно-рятувальних підрозділів, сільські та селищні ради за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, утворюють пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони.

2. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

3. У разі якщо в населеному пункті, розташованому на відповідній території та з'єднаному з іншими населеними пунктами під'їзними шляхами загального користування, утворено пожежно-рятувальний підрозділ для забезпечення місцевої пожежної охорони, який здатний виконувати завдання за призначенням на території населених пунктів, де немає таких підрозділів, у відповідних місцевих бюджетах можуть передбачатися видатки на матеріально-технічне забезпечення таких підрозділів.

4. Порядок забезпечення місцевої пожежної охорони, права та обов'язки працівників пожежно-рятувальних підрозділів визначаються положенням про місцеву пожежну охорону, яке затверджується органом, що її утворив, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Стаття 63. Добровільна пожежна охорона

1. У суб'єктів господарювання, населених пунктах для здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж та організації їх гасіння органи місцевого самоврядування за рішенням територіальних громад, а також керівники суб'єктів господарювання можуть утворювати пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони.

2. Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони суб'єктів господарювання утворюються з числа їх працівників, а населених пунктів - з числа громадян, які постійно проживають у зазначеному населеному пункті.

3. Порядок забезпечення добровільної пожежної охорони, права та обов'язки осіб, які є членами добровільної пожежної охорони, визначаються положенням про добровільну пожежну охорону, яке затверджується керівником суб'єкта господарювання чи органом місцевого самоврядування, що її утворив, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

4. Порядок функціонування добровільної пожежної охорони визначається Кабінетом Міністрів України.

5. З метою забезпечення добровільної пожежної охорони Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування і суб'єкти господарювання можуть надавати пожежно-рятувальним підрозділам у користування будинки, споруди, спеціальні службові приміщення, засоби зв'язку, пожежну техніку та інше необхідне майно, яке перебуває у комунальній власності, власності громадян - жителів цих населених пунктів (за їх згодою) та суб'єктів господарювання.

6. Фінансування і матеріально-технічне забезпечення добровільної пожежної охорони може здійснюватися також за рахунок членських внесків, дотацій, прибутку від власної господарської діяльності, прибутку від майна добровільної пожежної охорони, дивідендів, надходжень від страхових компаній, пожертвувань громадян і юридичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки

Витяг з

Правил ПБ в Україні НАПБ А.01.001-2014

II. Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки

1. Діяльність із забезпечення пожежної безпеки є складовою виробничої та іншої діяльності посадових осіб і працівників підприємств та об'єктів.

2. Керівник підприємства повинен визначити **обов'язки посадових осіб** щодо забезпечення пожежної безпеки, призначити відповідальних за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, діляниць, технологічного та інженерного устаткування, а також за утримання й експлуатацію засобів протипожежного захисту.

Обов'язки щодо забезпечення пожежної безпеки, утримання та експлуатації засобів протипожежного захисту передбачаються у посадових інструкціях, обов'язках, положеннях про підрозділ.

3. На кожному об'єкті відповідним документом (наказом, інструкцією тощо) повинен бути встановлений **протипожежний режим**, який включає:

- порядок утримання шляхів евакуації;
- визначення спеціальних місць для куріння;
- порядок застосування відкритого вогню;
- порядок використання побутових нагрівальних приладів;
- порядок проведення тимчасових пожежонебезпечних робіт;
- правила проїзду та стоянки транспортних засобів;
- місця для зберігання і допустиму кількість сировини, напівфабрикатів та готової продукції, що можуть одночасно знаходитися у приміщеннях і на території;

порядок прибирання горючого пилю й відходів, зберігання промасленого спецодягу та ганчір'я, очищення елементів вентиляційних систем від горючих відкладень;

порядок відключення від мережі електроживлення обладнання та вентиляційних систем у разі пожежі;

порядок огляду й зачинення приміщень після закінчення роботи;

порядок проходження посадовими особами навчання й перевірки знань з питань пожежної безпеки, а також проведення з працівниками протипожежних інструктажів та занять з пожежно-технічного мінімуму з призначенням відповідальних за їх проведення;

порядок організації експлуатації і обслуговування наявних засобів протипожежного захисту;

порядок проведення планово-попереджувальних ремонтів та оглядів електроустановок, опалювального, вентиляційного, технологічного та іншого інженерного обладнання;

порядок збирання членів пожежно-рятувального підрозділу добровільної пожежної охорони та посадових осіб, відповідальних за пожежну безпеку, у разі виникнення пожежі, виклику вночі, у вихідні й святкові дні;

порядок дій у разі виникнення пожежі: порядок і способи оповіщення людей, виклику пожежно-рятувальних підрозділів, зупинки технологічного устаткування, вимкнення ліфтів, підйомників, вентиляційних установок, електроспоживачів, застосування засобів пожежогасіння; послідовність евакуації людей та матеріальних цінностей з урахуванням дотримання техніки безпеки. При розробленні інструкцій дій у разі виникнення (виявлення) пожежі необхідно використовувати **розділ VIII Правил пожежної безпеки в Україні**.

Працівники об'єкта мають бути ознайомлені з цими вимогами на інструктажах під час проходження пожежно-технічного мінімуму.

1. Для **кожного приміщення об'єкта** мають бути розроблені та затверджені керівником об'єкта **інструкції про заходи пожежної безпеки**.

У цих інструкціях повинні вказуватися:

категорія приміщення з вибухопожежної та пожежної небезпеки (для виробничих, складських приміщень та лабораторій);

вимоги щодо утримання евакуаційних шляхів та виходів;

спеціальні місця для куріння та вимоги до них;

порядок утримання приміщень, робочих місць;

порядок зберігання та застосування легкозаймистих рідин, горючих рідин (далі - ЛЗР, ГР), пожежовибухонебезпечних речовин і матеріалів;

порядок прибирання робочих місць, збирання, зберігання та видалення горючих відходів, промасленого ганчір'я;

порядок утримання та зберігання спецодягу;

місця, порядок та норми одночасного зберігання в приміщенні сировини, напівфабрикатів та готової продукції;

порядок проведення зварювальних та інших вогневих робіт;

порядок огляду, вимкнення електроустановок, приведення в пожежобезпечний стан приміщень та робочих місць, закриття приміщень після закінчення роботи;

заходи пожежної безпеки при роботі на технологічних установах та апаратах, які мають підвищену пожежну небезпеку;
 граничні показання контрольно-вимірювальних приладів, відхилення від яких можуть викликати пожежу або вибух;
 обов'язки та дії працівників у разі виникнення пожежі.

Ці інструкції мають вивчатися під час проведення протипожежних інструктажів, проходження навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму, а також в системі виробничого навчання і вивішуватися на видимих місцях.

5. На об'єктах з постійним або тимчасовим перебуванням на них 100 і більше осіб або таких, що мають хоча б одне окреме приміщення із одночасним перебуванням 50 і більше осіб (далі - об'єкти з масовим перебуванням людей), у будинках та спорудах (крім житлових будинків), котрі мають два поверхи і більше, у разі одночасного перебування на поверсі більше 25 осіб, а для одноповерхових - більше 50 осіб, мають бути розроблені і вивішені на видимих місцях **плани (схеми) евакуації**

людей на випадок пожежі.

На об'єктах з масовим перебуванням людей, які є навчальними (у тому числі дошкільними) закладами, закладами охорони здоров'я із стаціонаром, будинками для людей похилого віку та інвалідів, санаторіями і закладами відпочинку, розважальними, культурно-освітніми та видовищними закладами, критими спортивними будинками і спорудами, готелями, мотелями, кемпінгами, торговими підприємствами та іншими аналогічними за призначенням об'єктами з масовим перебуванням людей, на доповнення до схематичного плану евакуації повинна бути розроблена та затверджена керівником інструкція, що визначає дії персоналу щодо забезпечення безпечної та швидкої евакуації людей, за якою не рідше одного разу на півроку мають проводитися практичні тренування всіх задіяних працівників. Для об'єктів, у яких передбачається перебування людей уночі, інструкції повинні передбачати також дії у нічний час.

6. У разі зміни планування або функціонального призначення будинків (приміщень, споруд), технології виробництва, штатного розкладу персоналу плани евакуації та інструкції повинні бути відкориговані.

7. У приміщеннях на видимих місцях біля телефонів слід вивішувати таблички із зазначенням номера телефону для виклику пожежно-рятувальних підрозділів.

8. Територія об'єкта, а також будинки, споруди, приміщення мають бути забезпечені відповідними знаками безпеки. **Знаки безпеки**, їх кількість, а також місця їх встановлення повинні відповідати ДСТУ ISO 6309:2007 «Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір» (ISO 6309:1987, IDT) та ГОСТ 12.4.026-76 «ССБТ. Цвета сигнальные и знаки безопасности».

9. Застосування у будівництві й на виробництві матеріалів та речовин, на які відсутні показники щодо пожежної небезпеки, забороняється.

10. Для працівників охорони (сторожів, вахтерів, вартових) повинно бути розроблено інструкцію, в якій необхідно визначити їхні обов'язки щодо контролю за додержанням протипожежного режиму, огляду території і приміщень, порядок дій в разі виявлення пожежі, спрацювання систем протипожежного захисту, а також указати, хто з посадових осіб об'єкта має бути викликаний у нічний час у разі пожежі.

Працівники охорони повинні мати список посадових осіб об'єкта із зазначенням їх місць проживання, службових, домашніх (мобільних) телефонів.

11. Працівники об'єкта зобов'язані дотримуватися встановленого протипожежного режиму, виконувати вимоги цих Правил та інших нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки.

12. З метою проведення заходів із запобігання виникненню пожеж та організації їх гасіння на підприємствах створюється добровільна пожежна охорона, для забезпечення функціонування якої утворюються пожежно-рятувальні підрозділи. **Порядок функціонування добровільної пожежної охорони** затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 року № 564.

13. У загальноосвітніх навчальних закладах, дитячих таборах можуть створюватися дружини юних рятувальників-пожежних відповідно до законодавства України.

14. Повноваження у сфері пожежної безпеки асоціацій, корпорацій, концернів, інших господарських об'єднань визначаються їхніми статутами або договорами між суб'єктами господарювання, що утворили об'єднання. Для виконання делегованих об'єднанню функцій у його апараті створюється служба пожежної безпеки.

15. Усі працівники при прийнятті на роботу на робочому місці повинні проходити **інструктажі з питань пожежної безпеки** (далі - протипожежні інструктажі).

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, повинні попередньо (до початку самостійного виконання роботи) пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум).

Види протипожежних інструктажів, а також порядок організації та проведення протипожежних інструктажів, навчання і перевірки знань з пожежно-технічного мінімуму встановлено постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року **№ 444** «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».

16. Посадові особи та працівники проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки у **порядку**, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».

17. У навчальних закладах повинно проводитися вивчення правил пожежної безпеки, а також навчання діям на випадок пожежі.

18. У дитячих дошкільних закладах має проводитися виховна робота, спрямована на запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем і виховання у дітей бережливого ставлення до національного багатства, а також набуття навичок особистої безпеки в разі виникнення пожежі.

19. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування зобов'язані організувати навчання населення за місцем проживання правилам пожежної безпеки.

20. **Приступати до роботи особам, які не пройшли навчання, протипожежного інструктажу і перевірки знань з питань пожежної безпеки, забороняється.**

21. Нове будівництво, реконструкція, реставрація, технічне переоснащення та капітальний ремонт приміщень, будинків і споруд здійснюються на підставі проектної документації, яка затверджена у встановленому порядку.

ДОБРОВІЛЬНА ПОЖЕЖНА ОХОРОНА

З метою проведення заходів із запобігання виникненню пожеж та організації їх гасіння на підприємствах створюється добровільна пожежна охорона, для забезпечення функціонування якої утворюються пожежно-рятувальні підрозділи. **Порядок функціонування добровільної пожежної охорони** затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 року № 564.

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 17 липня 2013 р. № 564

ПОРЯДОК

функціонування добровільної пожежної охорони

1. **Добровільна пожежна охорона створюється з метою проведення заходів із запобігання виникненню пожеж та організації їх гасіння.**

2. Для забезпечення функціонування добровільної пожежної охорони утворюються пожежно-рятувальні підрозділи:

за рішенням керівника суб'єкта господарювання - з числа його працівників;

за рішенням органу місцевого самоврядування - з числа жителів відповідного населеного пункту.

3. Порядок забезпечення діяльності пожежно-рятувальних підрозділів добровільної пожежної охорони, права та обов'язки осіб, які є їх членами, визначаються положенням про добровільну пожежну охорону, що затверджується органом місцевого самоврядування, керівником суб'єкта господарювання, що їх утворили, за погодженням з територіальним органом ДСНС.

4. Пожежно-рятувальні підрозділи добровільної пожежної охорони у своїй діяльності керуються **Конституцією** і законами України, а також указами Президента України, актами Кабінету Міністрів України, цим Порядком, нормативно-правовими актами центральних та місцевих органів виконавчої влади, а також рішеннями органу місцевого самоврядування та наказами керівника суб'єкта господарювання, що їх утворили.

5. **Пожежно-рятувальні підрозділи добровільної пожежної охорони можуть утворюватися незалежно від підрозділів державної, відомчої чи місцевої пожежної охорони.**

6. **Основними завданнями** пожежно-рятувальних підрозділів добровільної пожежної охорони є **забезпечення пожежної безпеки**, запобігання виникненню пожеж та нещасних випадків на них, гасіння пожеж, рятування людей, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

7. Пожежно-рятувальні підрозділи добровільної пожежної охорони відповідно до покладених на них завдань:

1) **проводять заходи із запобігання виникненню пожеж;**

2) **здійснюють гасіння пожеж**, проводять евакуацію людей та матеріальних цінностей, заходи для мінімізації або ліквідації наслідків пожеж, зокрема разом з підрозділами державної, відомчої та місцевої пожежної охорони;

3) **проводять заходи для постійного підтримання своєї готовності;**

4) інформують територіальний орган ДСНС про факти виникнення пожеж і порушення вимог щодо пожежної безпеки;

5) проводять серед працівників підприємств, установ, організацій та громадян роботу з дотримання правил пожежної безпеки, підбір осіб, які бажають стати членами пожежно-рятувального підрозділу добровільної пожежної охорони;

6) вносять керівникам суб'єктів господарювання та органам місцевого самоврядування, що їх утворили, пропозиції щодо забезпечення пожежної безпеки;

7) беруть участь у проведенні:

оглядів-конкурсів протипожежного стану;

разом з територіальними органами ДСНС, органами освіти, молодіжними організаціями заходів з утворення та організації роботи дружин юних пожежників;

разом з територіальними органами ДСНС перевірок протипожежного стану об'єктів;

8) здійснюють інші функції, передбачені актами законодавства.

8. Пожежно-рятувальні підрозділи добровільної пожежної охорони утворюються як: **пожежна дружина** - підрозділ, забезпечений пожежними мотопомпами та/або первинними засобами для гасіння пожеж;

пожежна команда - підрозділ, забезпечений пожежними автомобілями або іншою необхідною технікою для гасіння пожеж.

9. Пожежні дружини (команди) поділяються на такі категорії:

1) пожежні дружини:

першої категорії, що забезпечуються пожежними мотопомпами та первинними засобами для гасіння пожеж;

другої категорії, що забезпечуються первинними засобами для гасіння пожеж;

2) пожежні команди:

першої категорії, що забезпечують цілодобове чергування диспетчерів, водіїв пожежних машин та караульних у пожежних депо;

другої категорії, що забезпечують цілодобове чергування диспетчерів та водіїв пожежних машин з перебуванням інших караульних за місцем роботи (навчання) або місцем проживання;

третьої категорії, що забезпечують цілодобове чергування диспетчерів з перебуванням інших караульних (у тому числі водіїв пожежних машин) за місцем роботи (навчання) або місцем проживання.

10. Пожежну дружину (команду) очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з посади відповідним органом місцевого самоврядування, керівником суб'єкта господарювання за пропозицією загальних зборів членів дружини (команди).

Начальник пожежної дружини (команди) має заступників, які призначаються на посаду і звільняються з посади відповідним органом місцевого самоврядування, керівником суб'єкта господарювання за поданням начальника дружини (команди), погодженим із загальними зборами членів дружини (команди).

У разі відсутності начальника пожежної дружини (команди) його обов'язки виконує один із заступників начальника.

11. **Начальник пожежної дружини (команди)** здійснює керівництво її діяльністю та несе персональну відповідальність за виконання покладених на неї завдань.

12. Членом пожежної дружини (команди) на добровільних засадах може бути особа, яка досягла 21-річного віку і здатна за своїми здібностями та станом здоров'я виконувати покладені на неї обов'язки.

13. Залучати членів пожежної дружини (команди) та використовувати закріплену за нею пожежну техніку до виконання завдань, не передбачених цим Порядком, забороняється.

14. Протоколи про порушення вимог щодо пожежної безпеки складаються членами пожежної дружини (команди) в межах їх повноважень, передбачених пунктом 10 частини другої статті 255 **Кодексу України про адміністративні правопорушення**.

15. Фінансування і матеріально-технічне забезпечення добровільної пожежної охорони здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів та коштів суб'єктів господарювання, а також членських внесків, дотацій, прибутку від провадження господарської діяльності, прибутку від майна добровільної пожежної охорони, дивідендів, надходжень від страхових компаній, пожертвувань юридичних та фізичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

Приміщення, засоби зв'язку, пожежна техніка, інше майно, а також кошти, що в установленому порядку надходять від юридичних та фізичних осіб (благодійна допомога, членські внески, плата за надання послуг тощо) для забезпечення діяльності пожежної дружини (команди), підлягають обліку та використанню згідно із законодавством.

16. Члени пожежної дружини (команди) підлягають обов'язковому особистому страхуванню відповідно до **Закону України “Про страхування”**.

17. **Розмір та умови виплати винагороди членам пожежної дружини (команди) встановлюються відповідно до частини третьої статті 126 Кодексу цивільного захисту України.**

18. Контроль за діяльністю пожежної дружини (команди) здійснює відповідний орган місцевого самоврядування, керівник суб'єкта господарювання та територіальний орган ДСНС.

Навчання з питань пожежної та техногенної безпеки

Відповідно до статті 40 Кодексу цивільного захисту України:

- **Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.**

- **Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум).**

Працівники, зайняті на роботах з **підвищеною пожежною небезпекою**, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

• **Допуск до роботи осіб**, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки, **забороняється**.

• **Програми навчання з питань пожежної безпеки** погоджуються з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою КМ України
від 26 червня 2013 р. № 444

ПОРЯДОК **здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях**

1. Цей Порядок визначає механізм організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях (далі - навчання населення), його структуру, види та форми.

2. Навчання населення здійснюється:

за місцем роботи - працюючого населення;

за місцем навчання - дітей дошкільного віку, учнів та студентів;

за місцем проживання - непрацюючого населення.

3. Організація навчання населення покладається:

працюючого та непрацюючого - на ДСНС, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування;
дітей дошкільного віку, учнів та студентів - на МОН.

4. Навчально-методичне забезпечення навчання населення здійснюється ДСНС разом з МОН.

5. Навчання населення складається з:

навчання безпосередньо на підприємствах, в установах та організаціях;

навчання за межами підприємств, установ та організацій керівного складу і фахівців з питань цивільного захисту та пожежної безпеки;

практичної підготовки під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту;

навчання під час здобуття відповідного освітнього рівня у навчальних закладах системи освіти;

самостійного вивчення інформації про дії в умовах надзвичайних ситуацій.

6. Навчання працюючого населення здійснюється безпосередньо на підприємстві, в установі та організації згідно з програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

7. Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях розробляються і затверджуються підприємствами, установами, організаціями на підставі програм та організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях, що розробляються і затверджуються ДСНС, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування.

Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються із ДСНС.

8. Програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях поділяються на:

загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій;
спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;

додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки;

пожежно-технічного мінімуму для працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою;

прискореної підготовки працівників до дій в особливий період.

9. Підготовка працівників до дій у надзвичайних ситуаціях передбачає:

за програмою загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій - вивчення інформації, що міститься у планах реагування на надзвичайні ситуації, про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

за програмою спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту - ознайомлення з обов'язками, навичками користування та матеріальною частиною техніки, приладів і табельного майна таких служб і формувань, засобами захисту, вивчення порядку приведення їх у готовність, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт;

за програмою додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки - поглиблення знань з питань техногенної безпеки, джерел небезпеки, що за певних обставин можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації на об'єкті підвищеної небезпеки, та небезпечних речовин, що виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються на його території;

за програмою пожежно-технічного мінімуму для працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, - підвищення рівня загальних пожежно-технічних знань, вивчення правил пожежної безпеки з урахуванням особливостей виробництва, ознайомлення з протипожежними заходами та діями у разі виникнення пожежі, оволодіння навичками використання наявних засобів пожежогасіння;

за програмою прискореної підготовки працівників до дій в особливий період - навчання способам захисту від наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, що здійснюється підприємствами, установами та організаціями, які продовжують роботу у воєнний час, і розпочинається одночасно з уведенням в дію планів цивільного захисту на особливий період.

10. Навчання працівників на підприємстві, в установі та організації здійснюється шляхом:

курсового навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації;

індивідуального навчання, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу самостійно та у формі консультацій з керівниками навчальних груп або іншими особами.

Навчальні групи комплектуються переважно з працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

На підприємствах, в установах та організаціях із чисельністю працівників 50 і менше осіб **навчання може здійснюватися шляхом проведення інструктажів** за програмою загальної підготовки працівників, які проводяться особами з питань цивільного захисту, призначеними в межах штатної чисельності суб'єкта господарювання.

11. У разі прийняття на роботу особа за місцем роботи проходить інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, повинні попередньо пройти спеціальне навчання (за програмою пожежно-технічного мінімуму).

Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, проходять один раз на рік перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) - навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

Інструктаж та перевірка знань проводяться у порядку, визначеному підприємством, установою та організацією на основі вимог нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту.

12. З метою належної організації навчального процесу, забезпечення послідовності теоретичного і практичного навчання на підприємствах, в установах та організаціях розробляються і ведуться планувальні, облікові та звітні документи.

13. Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях на підприємстві, в установі та організації обладнується з урахуванням особливостей виробничої діяльності інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту, що є частиною приміщення загального користування, у якій тематично оформляються стенди, розміщуються схеми, навчальні посібники і зразки, передбачені програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Тематичне наповнення інформаційно-довідкового куточка визначається з урахуванням заходів, передбачених планом реагування на надзвичайні ситуації, та містить інформацію про наявні можливості та ресурси підприємства, установи, організації з протидії небезпечним факторам, що ймовірні для місця їх розташування.

14. Особи, що залучаються підприємствами, установами та організаціями (в тому числі на умовах договору) до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, зобов'язані пройти спеціальну підготовку на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності відповідно до вимог типового положення про них.

15. Навчання керівного складу підприємств, установ та організацій і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, здійснюється в установленому законодавством порядку.

16. Навчання посадових осіб підприємств, установ та організацій, які до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) зобов'язані проходити навчання з питань пожежної безпеки, здійснюється на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності або на інших підприємствах, в установах та організаціях, що мають затверджені програми навчання з питань пожежної безпеки.

17. Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту проводяться у порядку, затвердженому Міноборони.

Графіки проведення таких навчань і тренувань затверджуються щороку керівниками підприємств, установ та організацій і узгоджуються з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та територіальними органами ДСНС.

18. Навчання працюючого населення здійснюється у робочий час за рахунок коштів підприємств, установ та організацій.

19. Організація навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів здійснюється МОН згідно із затвердженими ним і погодженими з ДСНС навчальними програмами з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних надзвичайними ситуаціями, надання домедичної допомоги.

20. Підготовка студентів вищих навчальних закладів до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється за нормативними навчальними дисциплінами “Безпека життєдіяльності” та “Цивільний захист”, які відповідно передбачають:

формування у студентів, що навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, знань, умінь та навичок щодо забезпечення необхідного рівня безпеки у надзвичайних ситуаціях відповідно до майбутнього профілю роботи, галузевих норм і правил;

формування у студентів, що навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, умінь з превентивного і аварійного планування та управління заходами цивільного захисту.

У вищих навчальних закладах з метою відпрацювання дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій з учасниками навчально-виховного процесу проводяться щороку об'єктові тренування з питань цивільного захисту.

21. Підготовка учнів загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів до дій у надзвичайних ситуаціях, що передбачає здобуття знань і умінь з питань особистої безпеки в умовах загрози та виникнення надзвичайної ситуації, користування засобами захисту від її наслідків, вивчення правил пожежної безпеки та основ цивільного захисту, здійснюється в рамках вивчення предметів “Основи здоров'я” та “Захист Вітчизни”.

Практичне закріплення теоретичного матеріалу здійснюється шляхом щорічного проведення Дня цивільного захисту.

22. Навчально-виховна робота з дітьми дошкільного віку проводиться згідно з вимогами базового компонента дошкільної освіти і спрямовується на формування достатнього та необхідного рівня знань і умінь дитини для безпечного перебування в навколишньому середовищі, елементарних норм поведінки у надзвичайних ситуаціях і запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем.

Для поліпшення якості навчально-виховної роботи з дітьми з питань особистої безпеки, захисту життя та норм поведінки у надзвичайних ситуаціях у дошкільних навчальних закладах проводиться щороку Тиждень безпеки дитини.

23. З метою координації науково-методичної діяльності, узагальнення і поширення ефективних форм і методів організації навчально-виховного процесу з питань безпеки життєдіяльності та цивільного захисту визначаються:

МОН - базові за галуззю знань кафедри з безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах;

місцевими органами управління освіти - територіальні базові (опорні) загальноосвітні та дошкільні навчальні заклади.

24. Позашкільна освітня робота з питань формування культури безпеки життєдіяльності серед дітей та молоді, формування здорового способу життя, оволодіння ними навичками самозахисту і рятування проводиться у позашкільних закладах, а також шляхом організації шкільних, районних (міських), обласних та всеукраїнських змагань з безпеки життєдіяльності.

25. МОН здійснює контроль і бере участь у моніторингу якості підготовки у навчальних закладах дітей дошкільного віку, учнів та студентів з питань навчання діям у надзвичайних ситуаціях.

26. Навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів здійснюється під час навчально-виховного процесу за рахунок коштів, передбачених для фінансування навчальних закладів.

27. Навчання непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється шляхом проведення інформаційно-просвітницької роботи за місцем проживання та самостійного вивчення загальної програми навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях та інших інформаційно-довідкових матеріалів з питань цивільного захисту, правил пожежної безпеки у побуті та громадських місцях.

28. Інформаційно-просвітницька робота з питань поведінки в умовах надзвичайних ситуацій організовується місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, в тому числі через утворені при них консультаційні пункти, та передбачає:

інформування населення про методи реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

створення в консультаційних пунктах умов для оволодіння громадянами навичками користування найбільш поширеними засобами захисту і надання першої само- та взаємодопомоги.

29. Для задоволення потреби у самостійному вивченні загальної програми навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування за методичного супроводження територіальних курсів, навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності видають навчальні, навчально-наочні посібники, брошури, розповсюджують інформаційні матеріали, буклети тощо.

Інформаційно-просвітницька робота з населенням щодо правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій проводиться шляхом запровадження постійних рубрик у засобах масової інформації, зокрема друкованих, а також за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, аудіовізуальних та інтерактивних засобів та соціальної реклами.

Непрацююче населення має право отримувати від органів державної влади та органів місцевого самоврядування відомості про надзвичайні ситуації, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких може опинитися місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими ситуаціями.

30. Пропаганда знань серед населення щодо власної та колективної безпеки у разі виникнення надзвичайної ситуації здійснюється за сприяння громадських організацій.

Ліцензування господарської діяльності у галузі пожежної безпеки

Виробництво пожежної техніки, протипожежного устаткування, надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення здійснюються підприємствами, установами, організаціями та приватними особами, які одержали на це **спеціальний дозвіл (ліцензію)**, що видається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Господарська діяльність, пов'язана з наданням послуг і виконанням робіт протипожежного призначення, здійснюється на підставі **ліцензій**, у відповідності до Ліцензійних умов, затверджених Постановою КМ України від 23 листопада 2016 р. за №852.

ПЕРЕЛІК

послуг і робіт протипожежного призначення, що підлягають ліцензуванню

1. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних).

2. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень.

3. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем протидимного захисту.

4. Спостереження за системами протипожежного захисту.
5. Технічне обслуговування первинних засобів пожежогасіння (водяні, водопінні, порошкові, газові вогнегасники).
6. Вогнезахист (вогнезахисне просочування глибоке чи поверхнєве, вогнезахисне оброблення (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисне заповнення).
7. Оцінка (експертиза) протипожежного стану новоутворених підприємств та об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин).

Відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки

За порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, створення перешкод для діяльності посадових осіб органів державного пожежного нагляду, невиконання їх приписів винні в цьому посадові особи, інші працівники підприємств, установ, організацій та громадяни притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

Кошти, одержані від застосування цих штрафних санкцій, спрямовуються до державного бюджету і використовуються для розвитку пожежної охорони та пропаганди протипожежних заходів.

Рішення про накладення штрафу оскаржується у судовому порядку в місячний термін.

Несплата штрафу протягом місяця після остаточного вирішення спору тягне за собою нарахування на суму штрафу пені в розмірі двох відсотків за кожний день прострочення.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

У Кодексі України про адміністративні правопорушення, порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки передбачено таку адміністративну відповідальність:

Стаття 77 – за порушення вимог пожежної безпеки в лісах на громадян накладається штраф від **1** до **4** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі **НМДГ**), а на посадових осіб від **3** до **10** НМДГ; якщо в результаті недбалого поводження з вогнем знищено (пошкоджено) ліс або внаслідок порушень вимог пожежної безпеки виникла лісова пожежа чи вона поширилась на значну площу, громадян штрафують на суму від **3** до **10** НМДГ, а посадових осіб - від **10** до **20** НМДГ.

Стаття 120 – за порушення правил пожежної безпеки на залізничному, річковому та повітряному транспорті на громадян накладається штраф від **3** до **7** НМДГ, а посадових осіб - від **5** до **10** НМДГ.

Стаття 175 – за порушення вимог пожежної безпеки, а також використання пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням тягне за собою накладення штрафу на громадян у сумі від **0,5** до **7** НМДГ, а посадових осіб - від **2** до **10** НМДГ.

Стаття 183 – за завідомо неправдивий виклик пожежної охорони накладається штраф у розмірі від **3** до **10** НМДГ.

Стаття 188⁸ – за невиконання приписів та постанов посадових осіб органів державного пожежного нагляду або створення перешкод для їх діяльності - тягне за собою накладення штрафу на громадян у сумі від **0,5** до **7** НМДГ, а посадових осіб - від **2** до **10** НМДГ.

У відповідності до вимог нормативних документів підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати збитки, завдані у зв'язку з порушенням ними протипожежних вимог, відповідно до чинного законодавства.

ВИМОГИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Стаття 270. ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Частина 1. Порушення встановлених чинним законодавством України вимог щодо пожежної безпеки, якщо воно спричинило виникнення пожежі, якою заподіяно шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі, - **карається**:

- штрафом від **50** до **120** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- виправними роботами (**ВР**) на строк до **2-х** років;
- обмеженням волі (**ОВ**) на строк до **3-х** років.

Частина 2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей, майнову шкоду в особливо великому розмірі або інші тяжкі наслідки, - **карається**:

- позбавленням волі (**ПВ**) на строк від **3-х** до **8** років.

Примітка. Майнова шкода вважається заподіяною у великих розмірах, якщо прямі збитки становлять суму, яка в **300** і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а в особливо великих розмірах - якщо прямі збитки становлять суму, яка в **1000** і більше разів перевищує НМДГ.

Стаття 194. УМИСНЕ ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА

1. Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах, **карається**:

- штрафом до **50** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- виправними роботами (**ВР**) на строк до **2-х** років;
- позбавленням волі (**ПВ**) на строк до **3-х** років

2. Те саме діяння, **вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, яке заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки,** **карається** позбавленням волі (**ПВ**) на строк від **3-х** до **10** років.

Стаття 195. ПОГРОЗА ЗНИЩЕННЯ МАЙНА

Погроза знищення чужого майна **шляхом підпалу**, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози, **карається:**

- штрафом до **50** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- виправними роботами (**ВР**) на строк до **1** року;
- арештом (**А**) на строк до **6-ти** місяців.

Обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки

- забезпечити дотримання в закріплених за ними структурних підрозділах встановленого **протипожежного режиму**, виконання вимог правил, інших нормативних актів та документів з питань пожежної безпеки, чинних в установі;
 - слідкувати за справністю приладів опалення, вентиляції, електроустаткування, технологічного обладнання та вживати заходів щодо усунення виявлених недоліків, що можуть спричинити пожежу;
 - слідкувати за тим, щоб після закінчення роботи здійснювалось очищення робочих місць і приміщень від горючих відходів виробництва, прибирались у спеціально відведені місця пожежонебезпечні речовини та матеріали, відключались електроустановки;
 - забезпечити підтримання в справному стані первинних засобів пожежогасіння, обладнання зв'язку, установок пожежної сигналізації та системи оповіщення;
 - здійснювати щоденно особисто перед закриттям усіх приміщень після закінчення в них роботи ретельний протипожежний огляд, усувати виявлені порушення правил пожежної безпеки, про що робити запис у спеціальному журналі;
 - забезпечувати утримання евакуаційних шляхів і виходів вільними, нічим не зашарашеними;
 - **під час проведення службових нарад та в системі виробничого навчання звертати увагу всіх працівників (співробітників) структурного підрозділу на дотримання вимог пожежної безпеки, вживати відповідних заходів реагування на факти їх порушень;**
 - відповідно до встановленого порядку та періодичності проводити протипожежні інструктажі з усіма працівниками (співробітниками) структурного підрозділу;
 - не допускати до роботи осіб, які не пройшли спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум) або інструктаж про заходи пожежної безпеки;
 - відсторонювати від роботи осіб, які перебувають у нетверезому стані та в стані наркотичного сп'яніння;

- у разі виникнення пожежі або виявлення ознак горіння (підвищеної температури, задимлення приміщень, коридорів, холів, сходових кліток тощо) негайно повідомити про це пожежну охорону, керівників підприємства, працівників служби безпеки та вжити заходи щодо ліквідації пожежі первинними засобами.

Обов'язки громадян щодо забезпечення пожежної безпеки

Обов'язки громадян щодо забезпечення пожежної безпеки визначає стаття 21 Кодексу цивільного захисту України. Так пункту 7 статті 21 *Кодексу цивільного захисту України* громадяни повинні:

- виконувати правила пожежної безпеки;
- забезпечувати будівлі, які їм належать на праві приватної власності, первинними засобами пожежогасіння;
- навчати дітей обережному поводженню з вогнем.

СИСТЕМИ ПРОТИПОЖЕЖНОГО ЗАХИСТУ

Відповідно до вимог ДБН В.2.5-56:2014 *Системи протипожежного захисту* - система протипожежного захисту (далі - СПЗ) це комплекс технічних засобів, що змонтований на об'єкті, призначений для виявлення, локалізування та ліквідування пожеж без втручання людини, захисту людей, матеріальних цінностей та довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі.

До складу системи протипожежного захисту входять:

- а) системи пожежної сигналізації;
- б) автоматичні системи пожежогасіння;
- в) автономні системи пожежогасіння локального застосування;
- г) системи оповіщення про пожежу та управління евакуаванням людей;
- д) системи протидимного захисту;
- е) системи централізованого пожежного спостереження;
- ж) системи диспетчеризації СПЗ.

Також до системи протипожежного захисту належать:

- и) блискавкозахист;
- к) ліфти пожежні;
- л) пожежні кран-комплекти;
- м) протипожежні двері, клапани, ворота, завіси (екрани) тощо.

У будівельних нормах ДБН В.2.5-56:2014 *Системи протипожежного захисту* використано терміни, встановлені у ДСТУ 2272, ДСТУ 2273, ДСТУ 3855, ДСТУ 7240-1, ДСТУ ISO8421.

Нижче подано перелік термінів, використаних у цих будівельних нормах, та визначення позначених ними понять.

Автоматична система пожежогасіння (АСПГ) - система пожежогасіння, яка виконує функції виявлення ознак горіння, оповіщення про пожежу та подавання вогнегасної речовини без втручання людини.

Автономна система пожежогасіння локального застосування (СПГа) - система пожежогасіння, яка виконує функції виявлення ознак горіння та подавання вогнегасної речовини без втручання людини незалежно від зовнішніх джерел живлення та систем управління і призначена для подавання і розподілення вогнегасної речовини по частині простору або поверхні об'єкта протипожежного захисту.

Прилад приймально-контрольний пожежний (ППКП) - складова частина системи пожежної сигналізації, призначена для електричного живлення компонентів системи, приймання та оброблення інформації від пожежних сповіщувачів, формування і передавання на інші виконавчі пристрої сигналів про виявлення ознак горіння.

Примітка. ППКП може також виконувати функції пожежного пристрою керування.

Автономний пожежний сповіщувач - пожежний сповіщувач, який виконує функції виявлення пожежі та видачу звукового сигналу за місцем встановлення, але не зв'язаний контрольними лініями з ППКП об'єкта. Автономний пожежний сповіщувач має в своїй конструкції джерело електроживлення або під'єднаний до зовнішнього джерела електроживлення.

Двоточковий пожежний сповіщувач - пожежний сповіщувач, що містить у своїй конструкції два чутливих елемента, розташованих на одній вертикальній осі та конструктивно скріплених між собою так, що при встановленні їх у базу один із них буде знаходитись над базою, а другий, на якому розташовані індикатори стану обох чутливих елементів, - під базою

Єдина база даних об'єктів спостереження та ЦПТС пультових організацій (ЄБД) - програмно-апаратний продукт, за допомогою якого здійснюється реєстрація і зберігання інформації про центри прийняття тривожних сповіщень та об'єкти спостереження.

Механізм відкриття - механічне обладнання, яке внаслідок своєї роботи і дії на рухому частину пристрою для димо- та тепловидалення СПДЗ приводить пристрій для димо- та тепловидалення СПДЗ у функціональне положення.

Монтувальна організація - суб'єкт господарювання, який виконує роботи з монтування систем протипожежного захисту.

Об'єкт спостереження - об'єкт, на якому здійснюється спостереження за системами пожежного захисту.

Обслуговувальна організація - суб'єкт господарювання, який здійснює технічне обслуговування СПЗ об'єктів.

Проектна організація - суб'єкт господарювання, який виконує роботи з проектування СПЗ.

Пультова організація - суб'єкт господарювання, який здійснює спостереження за СПЗ об'єктів шляхом організації ЦПТС.

Сигнал про несправність - сигнал, який вказує на те, що в СПЗ виявлено несправність.

Сигнал пожежної тривоги - ініційована автоматичним пристроєм (ППКП) тривога про пожежу, що подається у звуковому і візуальному вигляді.

Система протипожежного захисту (СПЗ) - комплекс технічних засобів, що змонтований на об'єкті, призначений для виявлення, локалізування та ліквідування пожеж без втручання людини, захисту людей, матеріальних цінностей та довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі.

Система протидимного захисту (СПДЗ) - комплекс технічних засобів і пристроїв (димо- та тепловидалення, припливу/підпору повітря, управління та запуску), призначених для створення бездимного прошарку нижче стабільного шару диму, шляхом видалення диму (димових газів, летких продуктів згорання, нагрітого повітря) з приміщення (будинку, споруди) та шляхів евакуювання у разі пожежі.

Система передавання тривожних сповіщень (СПТС) - устаткування і мережа, які використовують для передавання інформації про стан однієї та більше СПЗ одного чи більше центрів приймання тривожних сповіщень.

Спостереження за СПЗ - сукупність організаційних та технічних заходів, призначених для забезпечення віддаленого цілодобового нагляду за станом СПЗ об'єктів, що здійснюється шляхом приймання, оброблення і передавання тривожних сповіщень від СПЗ об'єктів та реагування на них у відповідності з вимогами НАПБ Б.01.017 та цих будівельних норм.

Тривожні сповіщення - сигнали, які містять інформацію про небезпеку пожежі чи несправність від однієї чи більше підключених систем протипожежного захисту.

Точка доступу - електронна адреса (IP) устаткування індикації ЦПТС ЦО-ПТБ, яка забезпечує приймання сигналів пожежної тривоги від ЦПТС ПО.

Пульт пожежного спостереження - устаткування, розміщене в ЦПТС, яке оповіщує про стан тривоги СПЗ відповідно до видів тривожних сповіщень, що надійшли

Центр приймання тривожних сповіщень (ЦПТС ЦО-ПТБ) - визначена ЦО-ПТБ установа (підприємство), що належить до сфери його управління, яка забезпечує приймання та оброблення сигналів пожежної тривоги від ЦПТС ЦО, вживає подальших заходів щодо оперативного реагування на них та здійснює ведення ЄБД.

Оперативно-координаційний центр (ОКЦ) - підрозділ ЦО-ПТБ, що приймає та обробляє повідомлення про надзвичайні ситуації (у тому числі сповіщення про пожежу) і вживає подальших заходів щодо оперативного реагування на них.

Центр приймання тривожних сповіщень пультової організації (ЦПТС ПО) - віддалений центр з постійним персоналом, до якого надходить інформація про стан одного або декількох об'єктів спостереження.

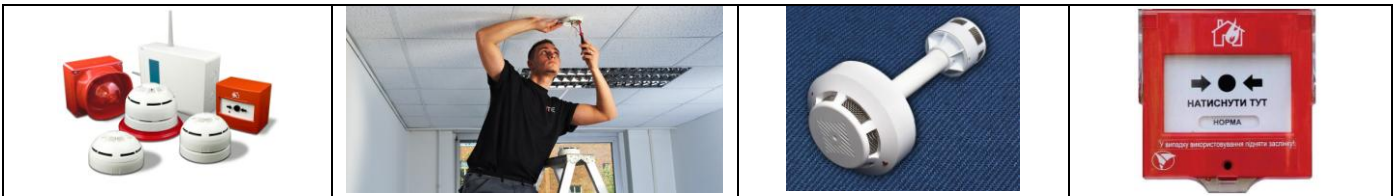
Автоматизований режим - режим передачі сигналів пожежної тривоги від ЦПТС ПО до ЦПТС ЦО-ПТБ після підтвердження у регламентований проміжок часу диспетчером (оператором) пультової організації інформації про виникнення пожежі.

Пусковий балон - балон зі стисненим газом для формування командного імпульсу на запуск системи пожежогасіння.

Перевірка відповідності - процес, у ході якого монтувальник або інший підрядник доводить замовнику відповідність змонтованої системи (систем) протипожежного захисту визначеним вимогам.

Системи пожежної сигналізації

Системи пожежної сигналізації (СПС) призначені для раннього виявлення пожежі та подавання сигналу тривоги для вжиття необхідних заходів (наприклад: евакуювання людей, виклик пожежно-рятувальних підрозділів, запуск протидимних систем пожежогасіння, здійснення управління протипожежними клапанами, дверима, воротами та завісами (екранами), відключенням або блокуванням (розблокуванням) інших інженерних систем та устаткування при сигналі "пожежа" тощо).

Важливою складовою системи протипожежного захисту є система пожежної сигналізації і, як правило, пожежні сповіщувачі.

Відповідно до визначення (ДСТУ 2273-93) пожежний сповіщувач це пристрій для формування сигналу про пожежу.

За способом приведення в дію пожежні сповіщувачі класифікуються:

- з ручним засобом приведення в дію, тобто за участю людини (ручні пожежні сповіщувачі);
- автоматичні пожежні сповіщувачі.

Автоматичний пожежний сповіщувач (АПС) перетворює зміну контрольованої ознаки пожежі в електричний сигнал, здійснює його первинну обробку і передає повідомлення про пожежу або несправність по лінії зв'язку на приймально-контрольний прилад.

Автоматичні пожежні сповіщувачі **класифікуються** за цілим рядом ознак.

За видом контрольованої ознаки пожежі:

- **телові;**
- **димові;**
- **полум'я;**
- ***комбіновані*** — автоматичні сповіщувачі, що реагують на кілька контрольованих ознак пожежі (наприклад: на температуру й аерозольні продукти горіння, температуру й електромагнітне випромінювання полум'я).

За видом порога спрацьовування:

- ***максимальні*** — що спрацьовують за досягнення контрольованим параметром визначеного значення;

- **диференціальні** — реагують на швидкість зміни контрольованого параметра (наприклад, швидкість зміни температури);
- **максимально-диференціальні** — реагують як на досягнення контрольованим параметром визначеного значення, так і на швидкість зміни контрольованого параметра (температури).

За способом формування сигналу:

- **пасивні** — при спрацьовуванні сповіщувачів на їхньому виході з'являється сигнал у виді розмикання або замикання електричних контактів, включених у шлейф сигналізації (зміна R);
- **активні** — на виході сповіщувачів з'являється сигнал у виді зміни величини струму або напруги, генерованих сповіщувачем.

За видом контрольованої зони:

- **точкові** — контролюють визначену площу, при цьому максимальна чутливість забезпечується при виявленні ознак пожежі в місці знаходження сповіщувача, а мінімально припустима чутливість - на границі контрольованої зони, що представляє собою коло, у центрі якого встановлений пожежний сповіщувач;
- **лінійні** — контролюють поява ознак пожежі уздовж зони, що представляє собою витягнуту смугу, при цьому максимальна чутливість забезпечується уздовж лінії, що проходить через середину цієї смуги, а мінімально припустима — на її границі;
- **об'ємні** — контролюють визначений об'єм, при цьому їхня чутливість практично не залежить від місця появи контрольованих ознак пожежі в об'ємі, що захищається.

За видом опитування приладом приймально-контрольним пожежним (ППКП) пожежні сповіщувачі поділяються на: **адресовані** і **неадресовані**.

Відповідно до вимог **ДБН В.2.5-56:2014 Системи протипожежного захисту** теплові пожежні сповіщувачі використовуються, якщо в зоні контролювання в разі виникнення пожежі на її початковій стадії передбачається тепловиділення, а застосування інших типів сповіщувачів недоцільно через наявність факторів, що призводять до їх хибних спрацювань.

При застосуванні теплових пожежних сповіщувачів необхідно їх вибирати, враховуючи класи сповіщувачів зі значеннями їх нормальної температури використання.

Якщо в контрольованій зоні невідома домінуюча ознака виявлення пожежі на початковій стадії, то в цьому разі рекомендується застосовувати комбінацію пожежних сповіщувачів, які реагують на різні ознаки пожежі або комбіновані пожежні сповіщувачі.

Димові пожежні сповіщувачі, які мають у своїй конструкції звуковий оповіщувач, допускається застосовувати в разі, коли на початковій стадії виникнення пожежі є дим і контрольовані приміщення використовуються для короткострокового проживання (перебування) людей (готелі, лікарні, гуртожитки тощо).

Сповіщувачі полум'я можуть застосовуватися у контрольованих зонах перегрітих, але не випромінюючих світла предметів, наприклад, у камерах сушіння.

Допускається встановлювати в одному приміщенні один пожежний сповіщувач за відповідних вимог експлуатаційних документів на їх використання.

У разі ширини контрольованого приміщення до 3 м (з висотою до 7,5 м) відстань між димовим пожежними сповіщувачами дозволяється збільшувати до 15 м, при цьому відстань від першого і останнього сповіщувача до стіни не повинна бути більше 7,5 м.

При розміщенні пожежних сповіщувачів під фальшпідлогою, за підвісною стелею та в інших просторах заввишки менше 1,70 м відстань між сповіщувачами допускається збільшувати в 1,5 рази від нормативної.

Вимоги щодо проектування, монтажу, введення в експлуатацію та технічного обслуговування:

- а) системи пожежної сигналізації;
- б) автоматичні системи пожежогасіння;
- в) автономні системи пожежогасіння локального застосування;
- г) системи оповіщення про пожежу та управління евакуюванням людей;
- д) системи протидимного захисту;
- е) системи централізованого пожежного спостерігання;
- ж) системи диспетчеризації СПЗ

передбачені в ДБН В.2.5-56:2014 *Системи протипожежного захисту*.

ПЕРВИННІ ЗАСОБИ ПОЖЕЖОГАСІННЯ

Вогнегасники

Витяг з
Правил ПБ в Україні НАПБ А.01.001-2014

3.6. Територія підприємств, будинки, споруди, приміщення, технологічні установки повинні бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння: вогнегасниками, ящиками з піском, бочками з водою, покривалами з негорючого теплоізоляційного матеріалу, пожежними відрами, совковими лопатами, пожежним інструментом, які використовуються для локалізації і ліквідації пожеж у їх початковій стадії розвитку.

Ця вимога стосується також будівель, споруд та приміщень, обладнаних будь-якими типами систем пожежогасіння, пожежної сигналізації або внутрішніми пожежними кран-комплектами.

3.15. Вогнегасники слід встановлювати у легкодоступних та видних місцях, а також у пожежонебезпечних місцях, де найбільш вірогідна поява осередків пожежі. При цьому необхідно забезпечити їх захист від потрапляння прямих сонячних променів та дії опалювальних та нагрівальних приладів.

Відстань між місцями розташування вогнегасників не повинна перевищувати:

15 м - для приміщень категорій А, Б, В (горючі гази та рідини);

20 м - для приміщень категорій В, Г, а також для громадських будівель та споруд.

Пожежні щити (стенди), інвентар, інструмент, вогнегасники в місцях установлення не повинні створювати перешкоди під час евакуації.

3.16. Навішування вогнегасників на кронштейни, розміщення їх у тумбах або пожежних шафах повинні забезпечувати можливість прочитування маркувальних написів на корпусі.

3.17. Технічне обслуговування вогнегасників повинно здійснюватися відповідно до **Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників**, затверджених наказом МВС від 15 січня 2018 року № 25, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 23 лютого 2018 р. за № 225/31677, а також ДСТУ 4297-2004 «Технічне обслуговування вогнегасників. Загальні технічні вимоги».

3.18. Вогнегасники, які експлуатуються, повинні мати:

облікові (інвентарні) номери за прийнятою на об'єкті системою нумерації;

пломби на пристроях ручного пуску;

бирки та маркувальні написи на корпусі, червоне сигнальне пофарбування згідно з державними стандартами.

3.19. Використані вогнегасники, а також вогнегасники із зірваними пломбами необхідно негайно направляти на технічне обслуговування.

3.20. На технічне обслуговування з об'єкта одночасно дозволяється відправити не більше 50 % вогнегасників від їх загальної кількості.

3.21. Вогнегасники, встановлені за межами приміщень або в неопалюваних приміщеннях та не призначені для експлуатації при мінусовій температурі, на холодний період повинні зніматися. У такому разі на пожежних щитах та стендах повинна розміщуватися інформація про місце розташування найближчого вогнегасника.

3.22. Відповідальними особами за своєчасне і повне оснащення об'єктів вогнегасниками та іншими засобами пожежогасіння, забезпечення їх технічного обслуговування, навчання працівників правилам користування вогнегасниками є власники цих об'єктів (або орендарі згідно з договором оренди).

Правила експлуатації та типові норми належності вогнегасників

У **Правилах експлуатації та типових нормах належності вогнегасників**, затверджених наказом МВС від 15 січня 2018 року № 25, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 23 лютого 2018 р. за № 225/31677 терміни вживаються в таких значеннях:

визнання вогнегасника непридатним до використання - календарна дата в документі, який засвідчує неможливість відновлення роботи вогнегасника з показниками якості, передбаченими технічними вимогами до нього;

вогнегасник - технічний засіб, призначений для припинення горіння подаванням вогнегасної речовини, що міститься в його корпусі, під дією надлишкового тиску, за масою і конструктивним виконанням придатний для транспортування і застосування людиною;

вогнегасник загального призначення - елемент протипожежного захисту об'єкта, призначений для ліквідації пожеж класів А, В, С, Е на початковій стадії їх розвитку;

вогнегасник спеціального призначення - елемент протипожежного захисту об'єкта, призначений для ліквідації пожеж класів D, F на початковій стадії їх розвитку та протипожежного захисту об'єкта зі специфічними умовами експлуатації та (або) особливостями пожежної небезпеки виробництва;

гарантійний строк експлуатації вогнегасника - проміжок часу, встановлений виробником або підприємством з технічного обслуговування вогнегасників і зазначений у технічній документації та на маркуванні вогнегасника, протягом якого гарантується його працездатний стан за умови дотримання споживачем вимог інструкції з експлуатації;

експлуатація вогнегасника - термін від часу виготовлення вогнегасника до визнання його непридатним до використання;

застосування вогнегасника за призначенням - застосування вогнегасника для припинення горіння подаванням вогнегасної речовини, що міститься в його корпусі, під дією надлишкового тиску;

зберігання вогнегасника під час експлуатації - утримання вогнегасника в спорядженому стані у відведеному для його збереження місці протягом установленого строку;

зняття вогнегасника з експлуатації - документально оформлена подія, яка фіксує технічну неможливість або недоцільність подальшого застосування вогнегасника за призначенням чи його технічного обслуговування;

настанова з технічного обслуговування вогнегасника - нормативний документ, що містить відомості про практичні прийоми або методи технічного обслуговування вогнегасника;

огляд вогнегасника - первинна та (або) періодична перевірка його відповідності вимогам експлуатаційної документації;

підприємство з технічного обслуговування вогнегасників (далі - ПТОВ) - суб'єкт господарювання, який здійснює технічне обслуговування вогнегасників, засвідчує їх справність і має ліцензію з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення відповідно до законодавства та настанови з технічного обслуговування вогнегасників від виробників;

працездатний стан вогнегасника - стан вогнегасника, за яким значення параметрів, які характеризують його здатність виконувати задані функції, відповідають вимогам нормативних та експлуатаційних документів;

робочий цикл вогнегасника - проміжок часу від виготовлення до визнання непридатним до використання вогнегасника, який зазначений у схемі робочого циклу вогнегасника ([додаток 1](#) до Правил експлуатації вогнегасників);

технічне діагностування вогнегасника - стадія технічного обслуговування, метою якої є визначення технічного стану вогнегасника, пошук несправності та прийняття рішення щодо його ремонту, перезаряджання або завершення експлуатації;

технічне обслуговування вогнегасника - комплекс операцій, спрямованих на перевірку вогнегасника та забезпечення його роботи в режимах очікування використання за призначенням, транспортування і зберігання або на прийняття рішень щодо ремонту чи зняття його з експлуатації;

транспортування вогнегасника під час експлуатації - переміщення вогнегасника в спорядженому стані із застосуванням (за потреби) транспортних і вантажопідйомних засобів;

У Правилах експлуатації та типових нормах належності вогнегасників наведено такі позначення типів вогнегасників:

ВВ - вогнегасник водяний;

ВВП - вогнегасник водопінний;

ВВПА - пристрій вогнегасний водопінний аерозольний;

ВГ - вогнегасник газовий, у тому числі вуглекислотний (ВВК);

ВП - вогнегасник порошковий.

Цифра після позначення типу вогнегасника означає масу вогнегасної речовини в кілограмах (для ВВПА - в грамах), що міститься в його корпусі. Наприклад, ВП-5 - вогнегасник порошковий з масою вогнегасної речовини 5 кг.

3. Суб'єкти господарювання, а також орендарі зобов'язані:

1) дотримуватися вимог цих Правил та інших нормативних документів у цій сфері;

2) проводити своєчасні огляди та технічне обслуговування вогнегасників;

3) утримувати вогнегасники в працездатному стані;

4) не допускати використання вогнегасників не за призначенням;

5) проходити теоретичне навчання та практичне відпрацювання навичок застосування вогнегасників.

4. Виробники та постачальники вогнегасників зобов'язані:

1) гарантувати відповідність виготовленої (такої, що реалізується) продукції вимогам документів, що підтверджують якість та безпечність продукції;

2) надавати покупцю експлуатаційну та технічну документацію на вогнегасники;

3) гарантувати роботу вогнегасників з дати реалізації (продажу) до першого гарантійного терміну обслуговування.

5. Для забезпечення працездатного стану та якісної експлуатації вогнегасників на об'єкті особою, відповідальною за пожежну безпеку, має бути організовано їх технічне обслуговування відповідно до норм, правил (настанови з технічного обслуговування вогнегасників),

установлених їх виробником, та інших нормативних документів у сфері пожежної безпеки.

6. Виробники або постачальники зобов'язані забезпечити проведення технічного обслуговування вогнегасників відповідно до ДСТУ 4297:2004 «Пожежна техніка. Технічне обслуговування вогнегасників. Загальні технічні вимоги» на всій території України за регіональним принципом (розподілом) шляхом створення власних ПТОВ або надання повноважень існуючим ПТОВ, перелік яких наводиться в паспорті на кожний вогнегасник.

Виробник (постачальник) зобов'язаний забезпечити технічне обслуговування, гарантійний ремонт вогнегасників, їх випуск і поставку для ПТОВ у необхідному обсязі та асортименті, а також випуск і поставку запасних частин до них протягом усього строку їх виробництва, а після зняття з виробництва - протягом строку служби, у разі відсутності такого строку - протягом десяти років.

В Правилах експлуатації та типових нормах належності вогнегасників в розділі III передбачені Організаційні заходи щодо забезпечення експлуатації вогнегасників, зокрема:

- Особі, відповідальній за пожежну безпеку, необхідно обов'язково провести огляд вогнегасників перед розміщенням їх на об'єкті. Під час огляду встановлюються:

- 1) наявність сертифіката відповідності;
- 2) наявність інструкції з експлуатації та паспорта на кожний вогнегасник;
- 3) цілісність пломб на запірних пристроях;
- 4) наявність чи відсутність зовнішніх пошкоджень на корпусах вогнегасників;
- 5) положення стрілок індикаторів тиску закачних вогнегасників (у межах робочого діапазону);
- 6) наявність у маркуванні та в експлуатаційній документації відомостей про виробника, дату виготовлення (продажу) і технічного обслуговування.

2. Після проведення огляду вогнегасникам присвоюються облікові (інвентарні) номери за прийнятою на об'єкті системою нумерації.

3. Особі, відповідальній за пожежну безпеку на об'єкті, необхідно вести журнал обліку вогнегасників (додаток 2 Правил).

4. У разі зняття вогнегасника загального призначення з експлуатації суб'єкт господарювання зобов'язаний ужити заходів щодо недопущення зниження рівня протипожежного захисту.

Вогнегасники спеціального призначення, зняті з експлуатації або надані на технічне обслуговування (ремонт, проведення випробувань або перезарядження), мають бути замінені на резервні вогнегасники спеціального призначення з технічними характеристиками, які не можуть мати нижчі технічні характеристики знятих з експлуатації або наданих на технічне обслуговування.

5. У приміщеннях з технологічними процесами, внаслідок яких при аварійному режимі можуть утворюватися газо-, пило- або пароповітряні суміші, вогнегасники слід розміщувати за межами приміщень з урахуванням безпечних відстаней.

Вогнегасники в місцях розміщення (всередині будинків і приміщень, біля входів або виходів з них, у коридорах) не мають створювати перешкод під час евакуації людей.

У приміщеннях з тимчасовим перебуванням людей вогнегасники слід розміщувати ззовні приміщення або біля входу (виходу).

У приміщеннях з постійним перебуванням людей вогнегасники потрібно розміщувати всередині приміщення, запобігаючи створенню перешкод для евакуації людей.

6. **Переносні вогнегасники** розміщують шляхом навішування за допомогою кронштейнів на вертикальні конструкції на висоті не більше 1,5 м від рівня підлоги до нижнього торця вогнегасника і на відстані від дверей, достатній для їх повного відчинення, або встановлюють у пожежні шафи пожежних кран-комплектів, на пожежні щити, стенди, підставки та спеціальні тумби.

Для зазначення місцезнаходження вогнегасників на об'єктах мають встановлюватися вказівні знаки згідно з ДСТУ ISO 6309:2007 «Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір» (ISO 6309:1987, IDT). Знаки розташовуються на видимих місцях на висоті 2-2,5 м від рівня підлоги як всередині, так і за межами приміщень.

7. Розміщувати вогнегасники слід таким чином, щоб забезпечити можливість прочитування маркувальних написів на їх корпусах.

При цьому необхідно забезпечити їх захист від дії механічних пошкоджень, сонячних променів, опалювальних і нагрівальних приладів, а також хімічно агресивних речовин (середовищ), які можуть негативно вплинути на їх роботу.

8. На механічних транспортних засобах вогнегасник має бути в закріпленому стані в місцях, визначених підприємством-виробником. У разі якщо конструкцією транспортного засобу зазначене місце не передбачено, вогнегасник слід розташовувати в легкодоступному місці.

Вогнегасники, що розміщуються за межами кабін, потрібно захищати від впливу атмосферних опадів, сонячних променів і бруду. Забороняється зберігання вогнегасника в багажнику механічного транспортного засобу (крім легкового автомобіля), кузові вантажного автомобіля та інших місцях, доступ до яких обмежено.

9. Вогнегасники, які розміщуються за межами приміщень або в неопалювальних приміщеннях та не призначені для експлуатації за температури нижче 5 °С, на холодний період року необхідно переносити в опалюване приміщення. У таких випадках на пожежних щитах та стендах має розміщуватись інформація про місцезнаходження вогнегасників. Інформація стосовно перенесення вогнегасників відображається в журналі обліку вогнегасників.

10. Огляд вогнегасників при їх експлуатації здійснюється особою, відповідальною за пожежну безпеку на об'єкті, не рідше одного разу на місяць.

Під час огляду перевіряються:

- 1) відповідність типу і заводського номера вогнегасника зареєстрованому обліковому номеру та місцезнаходженню на об'єкті;
- 2) наявність інструкції з експлуатації та паспорта на вогнегасник;
- 3) дата проведення технічного обслуговування, яка має відповідати вимогам експлуатаційної документації;
- 4) наявність та цілісність пломби, пристрою блокування (запобіжної чеки), розтруба або гнучкого рукава (відповідно до типу вогнегасника) та кронштейна (якщо передбачено конструкцією);
- 5) наявність зовнішніх пошкоджень вогнегасників та слідів корозії на них;
- 6) положення стрілки індикатора тиску кожного закачного вогнегасника (крім газового та ВВПА), яка має бути в межах робочого діапазону (у зеленому секторі шкали індикатора), залежно від температури експлуатації;
- 7) наявність пошкоджень маркування (етикетки) кожного вогнегасника.

Результати оглядів реєструються особою, відповідальною за пожежну безпеку на об'єкті, в журналі обліку вогнегасників.

11. Особа, відповідальна за пожежну безпеку на об'єкті, зобов'язана організувати технічне обслуговування вогнегасників у таких випадках:

пошкодження або відсутність маркування, пломб або пристроїв блокування на них;

наявність механічних пошкоджень і слідів корозії на їх корпусах або запірнопускових пристроях;

відсутність робочого тиску в корпусі та (або) наявність надмірного тиску (для вогнегасників закачного типу);

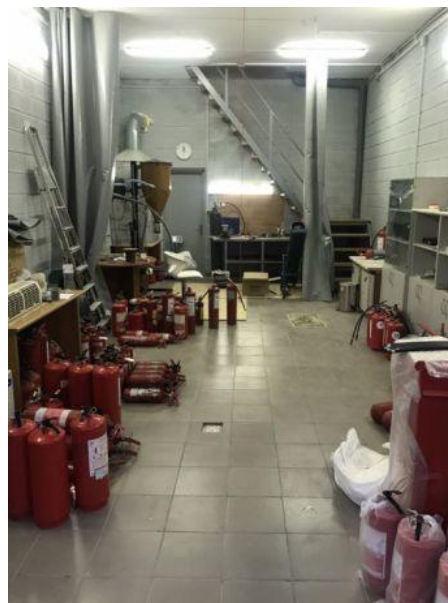
після використання за призначенням;

після закінчення гарантійного терміну експлуатації, передбаченого експлуатаційною документацією виробника.

12. Технічне обслуговування вогнегасників здійснюється ПТОВ, що мають відповідну **Ліцензію** з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення відповідно до вимог ДСТУ 4297:2004 «Пожежна техніка. Технічне обслуговування вогнегасників. Загальні технічні вимоги», норм, правил (настанови з технічного обслуговування вогнегасників), установлених їх виробником, та інших нормативних документів і нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки.

Під час огляду вогнегасників після надходження з технічного обслуговування особа, відповідальна за пожежну безпеку на об'єкті, перевіряє наявність на корпусі вогнегасника етикетки ПТОВ, форма та зміст якої наведені в **додатку 3** до цих Правил.

13. Приймання вогнегасників після технічного обслуговування оформлюється актом, який складається не менше ніж у двох примірниках і підписується представниками споживача послуг та ПТОВ.

Вимоги безпеки під час експлуатації вогнегасників

1. Під час експлуатації вогнегасників необхідно дотримуватися заходів безпеки, визначених нормативно-правовими актами та нормативними документами з питань охорони праці та експлуатації вогнегасників.

2. Забороняється:

1) експлуатувати вогнегасники з наявністю вм'ятин, опуклостей або тріщин на корпусі, запірно-пусковому пристрої, накидній гайці, а також у разі порушення герметичності з'єднань вузлів вогнегасника, несправності індикатора тиску (для закачних вогнегасників) та відсутності або пошкодження пломби;

2) допускати механічні ушкодження корпусу та запірної арматури вогнегасника;

3) розбирати і перезаряджати вогнегасники особам, які не мають права на проведення таких робіт;

4) кидати вогнегасник у полум'я під час використання за призначенням та завдавати механічних пошкоджень для приведення його у дію;

5) під час експлуатації вогнегасника спрямовувати його насадку (гнучкий рукав або розтруб) у бік людей;

6) використовувати вогнегасники для потреб, не пов'язаних з пожежогасінням;

7) використовувати вогнегасники за відсутності розтруба або гнучкого рукава (залежно від типу вогнегасника).

3. Гасіння осередків пожежі, які виникли поза межами приміщень, потрібно здійснювати вогнегасником з навітряного боку.

4. Під час гасіння пожежі одночасно кількома вогнегасниками не дозволяється здійснювати гасіння струменями вогнегасної речовини, спрямованими назустріч один одному.

5. Газові вогнегасники мають застосовуватись у тих випадках, коли для ефективного гасіння пожежі необхідні вогнегасні речовини, що не пошкоджують обладнання та об'єкти (електронна апаратура, музеї, архіви тощо). Застосування порошкових вогнегасників для гасіння таких пожеж дозволяється лише за відсутності газових вогнегасників.

6. Під час застосування газового або порошкового вогнегасника для гасіння пожежі електрообладнання, що перебуває під напругою електричного струму до 1000 В, необхідно дотримуватися рекомендацій, зазначених у паспорті на вогнегасник.

7. Забороняється застосовувати водяні та водопінні вогнегасники для гасіння обладнання, що перебуває під електричною напругою, а також для гасіння речовин, які вступають з водою в хімічну реакцію, що супроводжується інтенсивним виділенням тепла та розбризуванням речовини, якщо вони не призначені для цього.

8. Під час гасіння пожежі порошковими вогнегасниками необхідно брати до уваги утворення високої запиленості і, як наслідок, зниження видимості в приміщенні.

9. Під час гасіння пожежі газовими вогнегасниками необхідно враховувати можливість зниження концентрації кисню в повітрі приміщення, особливо якщо воно невелике за об'ємом.

У приміщеннях, де використання газових вогнегасників може створити небезпечну для життя людини концентрацію газів у повітрі, а також у разі використання пересувних газових вогнегасників необхідно використовувати ізолювальні засоби індивідуального захисту органів дихання.

Перед використанням пересувних газових вогнегасників слід обмежити кількість обслуговуючого персоналу, який перебуває в приміщенні.

У **Правилах експлуатації та типових нормах належності вогнегасників** в розділі V передбачені вимоги до оснащення об'єктів вогнегасниками, зокрема:

1. Будинки і приміщення різного призначення мають бути оснащені переносними або пересувними вогнегасниками відповідно до цих Правил.

2. Під час експлуатації будинків і приміщень різного призначення мобільні (інвентарні) будівлі і споруди та підсобні приміщення мають бути оснащені вогнегасниками відповідно до цих Правил.

3. Колісні транспортні засоби оснащуються вогнегасниками відповідно до Норм оснащення вогнегасниками колісних транспортних засобів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 08 жовтня 1997 року № 1128 (зі змінами).

4. Норми належності порошкових вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств наведено в додатку 4 до цих Правил.

Норми належності водяних та водопінних вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств наведено в додатку 5 до цих Правил.

Норми належності газових вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств наведено в додатку 6 до цих Правил.

Норми належності вогнегасників для гаражів та автомайстерень наведено в додатку 7 до цих Правил.

Придатність переносних і пересувних вогнегасників до гасіння пожеж різних класів та діапазони температур їх експлуатації наведено в додатку 8 до цих Правил.

5. Для вибору типу та необхідної кількості вогнегасників для оснащення об'єкта слід враховувати фізико-хімічні та пожежонебезпечні властивості горючих речовин, характер їх взаємодії з вогнегасними речовинами, а також площу приміщень, будинків і споруд.

6. Необхідну кількість вогнегасників визначають окремо для кожного поверху та приміщення об'єкта.

Приміщення, у якому розміщено декілька різних за пожежною небезпекою виробництв, не відділених одне від одного протипожежними стінами, оснащують вогнегасниками за нормами найбільш небезпечного виробництва.

За наявності декількох приміщень з однаковою пожежною небезпекою необхідну кількість вогнегасників для їх захисту визначають згідно з нормами належності та з урахуванням загальної площі цих приміщень.

VI. Вибір типу та необхідної кількості вогнегасників

1. Під час вибору типу і необхідної кількості вогнегасників як елементів протипожежного захисту об'єкта слід також керуватися галузевими правилами пожежної безпеки, нормами технологічного проектування та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують вимоги до оснащення об'єктів вогнегасниками.

Критеріями вибору типу і необхідної кількості вогнегасників для захисту об'єкта є:

1) категорія виробничого та складського приміщення за вибухопожежною та пожежною небезпекою;

2) клас можливої пожежі;

3)

придатність вогнегасника для гасіння пожежі певного класу та відповідність умовам його експлуатації;

4)

вогнегасна здатність вогнегасника конкретного типу за ДСТУ

3675-98 «Пожежна техніка. Вогнегасники переносні. Загальні технічні вимоги та методи випробувань», ДСТУ 3734 (ГОСТ 30612-99) «Пожежна техніка. Вогнегасники пересувні. Загальні технічні вимоги»;

5) гранична захищена площа.

Класи пожеж визначаються відповідно до ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж» (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT).

Категорія будинків, приміщень та зовнішніх установок виробничого і складського призначення за вибухопожежною або пожежною небезпекою визначається відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою».

2. Якщо на об'єкті можливі осередки пожеж різних класів, слід обирати вогнегасники окремо для кожного класу пожежі або віддавати перевагу більш універсальному вогнегаснику. При виборі таких вогнегасників їх кількість має дорівнювати більшому значенню, що отримане для кожного класу пожежі окремо.

3. За потреби використання різних типів вогнегасників допускається здійснювати заміну одного типу на інший із забезпеченням рівності сумарної вогнегасної здатності за класом пожежі, характерної для цього об'єкта. Коефіцієнти ефективності вогнегасників за їх вогнегасною здатністю щодо гасіння модельних вогнищ пожеж класів А та В наведено в додатку 9 до цих Правил. Наприклад, порошковий вогнегасник ВП-9 для пожежі класу В, що має коефіцієнт ефективності 13, можна замінити на два вогнегасники - порошковий ВП-6 (має коефіцієнт ефективності 8) та водопінний ВВП-6 (має коефіцієнт ефективності 5), які мають сумарний коефіцієнт ефективності 13.

4. Об'єкти різного призначення оснащуються переносними вогнегасниками, перелік яких наведено в додатку 10 до цих Правил, та пересувними вогнегасниками, перелік яких наведено в додатку 11 до цих Правил.

5. Будинки адміністративного та побутового призначення і громадські будинки на кожному поверсі повинні мати не менше двох переносних (порошкових, водопінних або водяних) вогнегасників з масою заряду вогнегасної речовини 5 кг і більше.

Крім того, слід передбачати по одному газовому вогнегаснику з величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг і більше:

на 20 м² площі підлоги в офісних приміщеннях з оргтехнікою, коморах, електрощитових, вентиляційних камерах та інших технічних приміщеннях;

на 50 м² площі підлоги в приміщеннях архівів, машзалів, бібліотек, музеїв.

6. Приміщення, у яких розміщено оргтехніку, слід оснащувати переносними газовими вогнегасниками з розрахунку один вогнегасник ВВК-1,4 чи ВВК-2, але не менше ніж один вогнегасник зазначених типів на приміщення.

7. Для захисту квартир багатоквартирних житлових будинків і будинків індивідуальної забудови слід використовувати переносні вогнегасники з розрахунку один водяний (ВВ-5, ВВ-6), або водопінний (ВВП-6), або один порошковий (ВП-2, ВП-3) вогнегасник на одну квартиру або на один будинок індивідуальної забудови.

Додатково будинки та приміщення, зазначені в пунктах 5-7 цього розділу, можуть оснащуватися **ВВПА** з масою заряду вогнегасної речовини 400 г і більше.

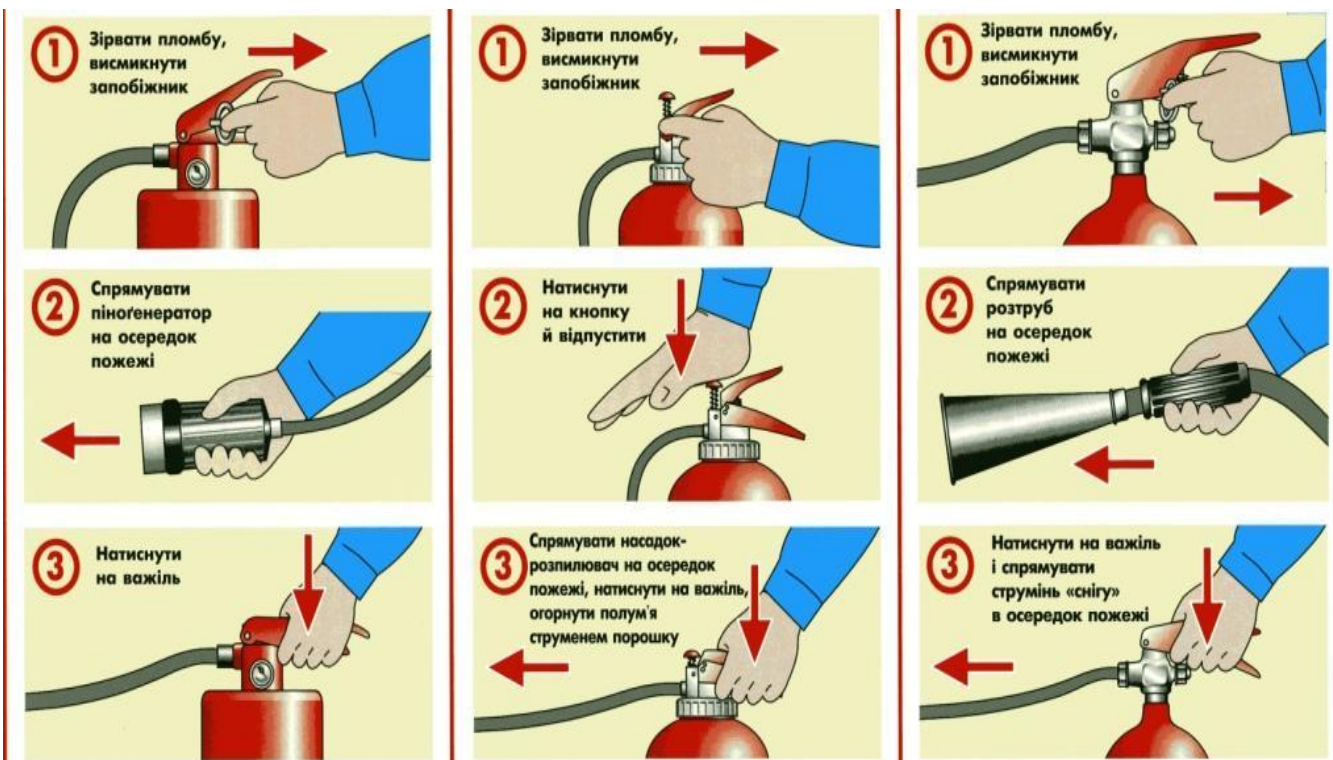
8. Для захисту приміщень, призначених для виготовлення кулінарної продукції та (або) приготування їжі, слід використовувати переносні вогнегасники з можливістю гасіння пожежі класу F з розрахунку один вогнегасник на одне окреме робоче місце для виготовлення кулінарної продукції та (або) приготування їжі.

Конструктивні особливості вогнегасників

Порядок приведення вогнегасників у дію

Пожежні кран-комплекти.

Відповідно вимог ДСТУ 4401-1:2005 **пожежний кран-комплект (ПКК)** це комплект, який складається з вхідного запірною вентиля або крана, встановленого на трубопроводі протипожежного водопостачання і обладнаного з'єднувальною головкою, напірного рукава, пожежного ствола, утримувача напірного рукава, шафи або кришки, призначений для відбирання води на потреби пожежогасіння.

За ДБН В.2.5-64:2012 **Внутрішній водопровід та каналізація** пожежні кран-комплекти слід установлювати в доступних місцях. При цьому їх розміщення не повинно заважати евакуації людей.

Загальні вимоги.

Відповідно до вимог **НАПБ А.01.001-2014 Правил пожежної безпеки в Україні** кожен ПКК має бути укомплектований пожежним рукавом однакового з ним діаметра та стволом, кнопкою дистанційного запуску пожежних насосів (за наявності таких насосів), а також важелем для полегшення відкривання вентиля.

Елементи з'єднання пожежного крана, рукавів та ручного пожежного ствола мають бути однотипними.

Пожежний плоскоскладальний рукав необхідно утримувати сухим, складеним в "гармошку" або подвійну скатку, приєднаним до крана та ствола і не рідше одного разу на шість місяців розгортати та згорнути наново.

Використання пожежних рукавів для господарських та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, не допускається.

У вибухо-пожежонебезпечних приміщеннях за наявності пилу ПКК повинні бути укомплектовані пожежними стволами, що подають воду як суцільним струменем, так і розпиленим.

ПКК повинні розміщуватись у вбудованих або навісних шафках, які мають отвори для провітрювання і пристосовані для опломбування та візуального огляду їх без розкривання. При виготовленні шаф рекомендується передбачати в них місце для зберігання двох вогнегасників. На дверцята шаф, в яких знаходяться вогнегасники, мають бути нанесені відповідні покажчики за ДСТУ ISO 6309:2007 **Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір** (ISO 6309:1987, IDT) та ГОСТ 12.4.026-76 ССБТ. **Цвета сигнальные и знаки безопасности.**

Спосіб установлення пожежного кран-комплекту повинен забезпечувати зручність повертання вентиля та приєднання рукава. Напрямок осі вихідного отвору патрубка пожежного крана повинен виключати різкий залом пожежного рукава у місці його приєднання.

На дверцятах пожежних шафок із зовнішнього боку повинні бути вказані після літерного індексу «ПК» порядковий номер крана та номер телефону для виклику пожежно-рятувальних підрозділів.

ПКК не рідше одного разу на шість місяців підлягають технічному обслуговуванню і перевірці на працездатність шляхом пуску води з реєстрацією результатів перевірки у спеціальному журналі обліку технічного обслуговування.

Пожежні кран-комплекти повинні постійно бути справними і доступними для використання.

Зовнішні патрубки з приєднаними головками, засувки, зворотні клапани для приєднання рукавів пожежних машин повинні утримуватись у справному стані.

У неопалюваних приміщеннях узимку вода з внутрішнього протипожежного водопроводу повинна зливатись. При цьому біля ПКК повинні бути написи (таблички) про місце розташування і порядок відкривання відповідної засувки або пуску насоса. З порядком відкривання засувки або пуску насоса необхідно ознайомити всіх працівників цього об'єкта.

За наявності в неопалюваному приміщенні (будинку) трьох і більше пожежних кранів-комплектів на сухотрубній мережі внутрішнього протипожежного водопроводу в утепленому місці на вводі необхідно встановлювати засувку з електроприводом. Її відкриття та пуск насоса слід здійснювати дистанційно від пускових кнопок, установлених всередині шафок пожежних кран-комплектів.

Технічне обслуговування пожежних кран-комплектів.

Технічне обслуговування ПКК проводиться відповідно до вимог ДСТУ EN 4401-2:2005 *Пожежна техніка. Пожежні кран-комплекти. Частина 3. Технічне обслуговування пожежних кран-комплектів з напівжорсткими і плоскоскладуваними рукавами. Загальні вимоги. (EN 671-3:2000, IDT).*

Для перевірки відповідності обладнання ПКК інструкціям виробника, відповідальна особа повинна вести облік щодо точного плану розташування і технічних характеристик обладнання.

Щорічне обстеження і технічне обслуговування ПКК.

Обстеження і технічне обслуговування повинні проводитись кваліфікованою особою.

ПКК повинен перевірятися при повністю розмотаному рукаві який знаходиться під тиском, за такими пунктами:

1) обладнання повинно бути не загороджене, не пошкоджене, а його складові частини та деталі не протікають і не мають ознак корозії.

2) наявність ясної і чіткої інструкції з експлуатації.

3) місце розташування чітко позначено.

4) кронштейни для кріплення на стіні придатні для використання за призначенням, закріплені та міцні.

5) потік води – постійний і достатній (рекомендується використання індикатора потоку води та манометра).

6) манометр, якщо встановлений, повинен працювати задовільно в межах робочого діапазону.

7) рукав на всій довжині повинен бути перевірений на предмет наявності ознак тріщин, викривлень, стирання або пошкодження. Якщо на рукаві виявлено будь-які ознаки дефектів, його слід замінити або провести контрольні випробування за максимального робочого тиску.

8) рукавні затискачі або кріплення – належного типу і надійно закріплені.

9) рукавний барабан вільно обертається у будь-якому напрямку.

10) для катушок, які повертаються, перевірити, щоб стрижень обертався вільно і щоб катушка поверталась на 180°.

11) у ПКК перевірити, щоб запірний вентиль був належного типу, і, що він функціонує.

12) у ПКК з автоматичним запірним вентилем перевірити правильність роботи цього вентиля та ізоляційного допоміжного вентиля.

13) перевірити стан трубопроводу подавання води, особливу увагу слід приділяти гнучким трубопроводам на предмет наявності ознак пошкодження або стирання.

14) за наявності шафи перевірити її на предмет наявності пошкодження і перевірити чи легко відчиняються двері шафи.

15) перевірити, щоб ствол був належного типу і легкий в управлінні.

16) перевірити роботу спрямовувачів рукава і переконатись, що вони правильно і міцно закріплені.

17) залишити ПКК у стані готовому до негайного використання.

Якщо в результаті ТО встановлена необхідність ремонту, то на ПКК повинно бути нанесено маркування «**НЕСПРАВНИЙ**», а кваліфікована особа повинна проінформувати про це користувача/власника.

Кожні п'ять років всі пожежні рукава пожежних кран-комплектів повинні проходити випробування за максимальним робочим тиском згідно з EN 671-1 та/або EN 671-2.

Після обстеження і технічного обслуговування пожежного кран-комплекту кваліфікована особа повинна нанести на ПКК маркування «**ПЕРЕВІРЕНО**».

Дані щодо технічного обслуговування і обстеження повинні бути занотовані на етикетці, яка не повинна затуляти маркування виробника.

На етикетці повинні бути наступні дані:

- слово «**ПЕРЕВІРЕНО**»;
- назва і адреса постачальника ПКК;
- помітка, яка чітко зазначає кваліфіковану особу;
- дата (рік і місяць) проведеного технічного обслуговування.

Відповідальна особа також повинна вести облік всіх обстежень і випробовувань. В цьому обліку повинна міститись така інформація:

- дата (рік і місяць) обстеження та випробовування;
- дані про результати випробовувань;
- обсяг і дата заміни складових частин та/або деталей;
- дані про необхідність проведення подальших випробовувань;
- дата (рік і місяць) наступного обстеження та випробовування;
- ідентифікація кожного ПКК.

Оскільки обстеження і технічне обслуговування ПКК можуть тимчасово знизити ефективність протипожежного захисту об'єкту необхідно передбачати:

- в залежності від можливої пожежної небезпеки, тільки обмежена кількість ПКК має одночасно підлягати всебічному технічному обслуговуванню на визначеній території;

- повинні бути вжиті додаткові заходи щодо пожежної безпеки та розроблені інструкції з безпеки на період технічного обслуговування, а також на періоди, коли перекриті джерела водопостачання.

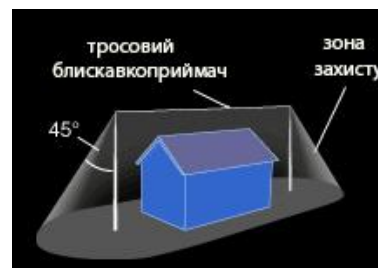
Для заміни непридатних складових частин та/або деталей з метою подальшої експлуатації ПКК слід використовувати тільки такі (наприклад рукава, стволи, вхідні запірні вентиля), що відповідають вимогам ДСТУ EN 4401-2:2005 і поставлені або схвалені постачальником ПКК.

Нормативні документи:

- ДСТУ 4401-1:2005 Пожежна техніка. Пожежні кран-комплекти. Частина 1. Пожежні кран-комплекти з напівжорсткими рукавами. Загальні вимоги. (EN 671-1:2001, MOD)
- ДСТУ 4401-2:2005 Пожежна техніка. Пожежні кран-комплекти. Частина 2. Пожежні кран-комплекти з плоскоскладаними рукавами. Загальні вимоги. (EN 671-2:2001, MOD)
- ДСТУ EN 4401-2:2005 Пожежна техніка. Пожежні кран-комплекти. Частина 3. Технічне обслуговування пожежних кран-комплектів із напівжорсткими рукавами та плоскоскладаними рукавами. Загальні вимоги. (EN 671-3:200, IDT)

БЛИСКАВКОЗАХИСТ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

Блискавкозахист – це комплекс технічних рішень і спеціального устаткування, основна мета якого, гарантувати безпеку будівлі, а також майна і людей, які знаходяться в ній.

Блискавкозахист поділяється на захист від первинних та вторинних проявів блискавки.

Захист від первинних проявів спрямований на уникнення потрапляння прямих ударів блискавки та запобігання пожежі. Такий захист виконується ззовні будівлі і складається з блискавкоприймача, блискавковідводу та заземлювача.

Захист від вторинних проявів блискавки спрямований на зменшення впливу електромагнітних імпульсів на побутову електротехніку, яка знаходиться у будівлі.

До складу систем захисту від вторинних проявів входять пристрій захисту від імпульсного перенапруження (ПЗІП), системи зрівнювання потенціалів, системи захисту телекомунікаційної техніки, засоби захисту кінцевих приладів. Виникнення електромагнітних імпульсів відбувається під час:

- прямого влучення блискавки у будинок;

- прямого влучення блискавки у повітряну лінію низької напруги(електрична, телефонна лінія та ін.);
- індуковані перенапруги через близьке або віддалене влучання блискавки(під час удару блискавки виникають сильні магнітні поля, які індукують стрибки напруги у мережі проводів).

Забезпечення блискавкозахисту.

Забезпечення блискавкозахисту здійснюється відповідно до вимог **ДСТУ Б В.2.5-38:2008 (ІЕС 62305:2006, NEQ) Інженерне обладнання будинків і споруд. Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд.**

У цьому стандарті (див. розділ 3) передбачені відповідні терміни та визначення понять, які наведені далі по тексту.

Прямий удар блискавки (ПУБ) — безпосередній контакт каналу блискавки з об'єктом (будівлею або спорудою), що супроводжується протіканням через нього струму блискавки.

Струм блискавки – струм, що стікає до точки ураження.

Рівень блискавкозахисту (РБЗ) – число (номер), яке пов'язане із заделегідь встановленими параметрами струму блискавки та імовірністю того, що ці взаємопов'язані максимальні і мінімальні параметри не будуть перевищувати природних параметрів струмів блискавки.

Захист від ПУБ – зовнішня система заходів, які застосовуються для скорочення матеріальних збитків, обумовлених ударами блискавки в будівельні конструкції.

Надійність захисту від ПУБ (P_z) – визначається, як $P_z=1 - P_{\text{ПУБ}}$, де $P_{\text{ПУБ}}$ – імовірність ПУБ в об'єкт, який захищається блискавковідводами з стрижньовими або тросовими блискавкоприймачами.

Блискавковідвід — пристрій, який сприймає удар блискавки і відводить її струм в землю.

Блискавкоприймач — частина блискавковідводу, призначена для перехоплення блискавок.

Струмовідвід— частина блискавковідводу, призначена для відведення струму блискавки від блискавкоприймача до заземлювача.

Заземлювач — провідна частина або сукупність з'єднаних між собою провідних частин, які перебувають в електричному контакті з землею безпосередньо або через проміжне провідне середовище, наприклад, бетон.

Заземлювач є підземним закінченням системи.

Зона захисту блискавковідводу — простір, усередині якого будівельна конструкція захищена від ПУБ з надійністю не нижче визначеного значення.

Захист від прямих ударів блискавки (розділ 6 вимог ДСТУ Б В.2.5-38:2008).

Система блискавкозахисту будівель або споруд включає захист від ПУБ - зовнішня блискавкозахистна система (БЗС) і захист від вторинних дій блискавки - внутрішня БЗС. В окремих випадках блискавкозахист може містити тільки зовнішню БЗС або тільки внутрішню БЗС. В загальному випадку частина струмів блискавки протікає по елементах системи внутрішнього блискавкозахисту.

Зовнішня БЗС може бути відокремленою (ізолюваною) від споруди (блискавковідводи, що стоять окремо— стрижньові або тросові, а також сусідні споруди, що виконують функції природних блискавковідводів) або може бути встановлена на об'єкті, що захищається, і навіть може бути його частиною.

Надійність захисту від ПУБ (P_z) приймається в залежності від необхідного рівня блискавкозахисту (РБЗ):

$0,99 \div 0,999$ – для об'єктів I РБЗ ;

$0,95 \div 0,99$ – для об'єктів II РБЗ ;

$0,9 \div 0,95$ – для об'єктів III РБЗ ;

не нижче ніж $0,85$ – для об'єктів IV РБЗ.

Зовнішня блискавкозахистна система (БЗС) в загальному випадку складається з блискавкоприймачів, струмовідводів і заземлювачів.

У разі спеціального виготовлення їх матеріал і розміри повинні задовольняти вимогам поданої табл. 1.

Таблиця 1 - Матеріал і мінімальні перерізи елементів зовнішньої БЗС

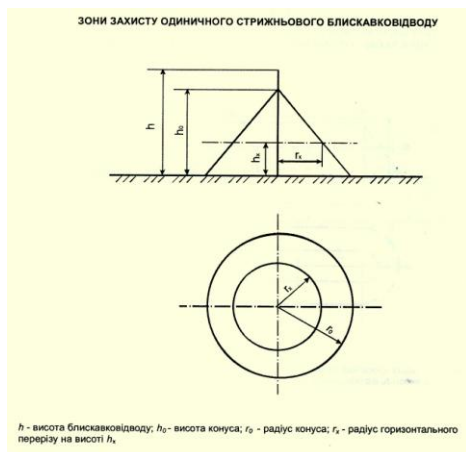
Рівень захисту	Матеріал	Переріз, мм ²		
		блискавкоприймача	струмовідводу	заземлювача
I-IV	Сталь	50	50	100
I-IV	Алюміній	70	25	Не застосовується
I-IV	Мідь	35	16	50

Примітка. Вказані значення можуть бути збільшені в залежності від підвищеної корозії або механічних дій.

Опори стрижньових блискавковідводів повинні бути розраховані на механічну міцність як конструкції, що стоять вільно, а опори тросових блискавковідводів – з урахуванням натягу троса і дії на нього навантаження вітру та ожеледиці. Опори блискавковідводів, що стоять окремо, можуть виконуватися із сталі будь-якої марки, залізобетону або дерева відповідно до проведених розрахунків.

Блискавкоприймачі можуть бути спеціально встановленими, у тому числі на об'єкті, або їх функції виконують конструктивні елементи об'єкта, що захищається; в останньому випадку вони називаються природними блискавкоприймачами.

Блискавкоприймачі можуть складатися з довільної комбінації таких елементів: стрижнів, натягнутих дротів (тросів), сітчастих провідників (сіток).

З метою зниження імовірності виникнення небезпечного іскріння струмовідводи необхідно розташовувати таким чином, щоб між точкою ураження і землею:

- струм розтікався декількома паралельними шляхами;
- довжина цих шляхів повинна бути обмежена до мінімуму.

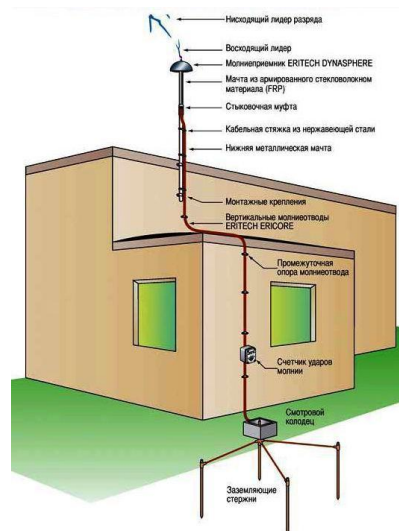
Якщо блискавкоприймач складається зі стрижнів, встановлених на окремих опорах (або одній опорі), на кожну опору повинен бути передбачений мінімум один струмовідвід.

Якщо блискавкоприймач складається з окремих горизонтальних дротів (тросів) або з одного дроту (троса), на кожний кінець троса потрібен мінімум один струмовідвід.

Якщо блискавкоприймач є сітчастою конструкцією, підвешеною над об'єктом, що захищається, на кожну її опору потрібно не менше одного струмовідводу. Загальна кількість струмовідводів повинна бути не менше двох.

Струмовідводи слід розташовувати по периметру об'єкта, що захищається, так, щоб середня відстань між ними була не менше значень, наведених у табл. 2.

Струмовідводи слід з'єднувати горизонтальними поясами поблизу поверхні землі і через кожні 20 м по висоті будівлі.

Таблиця 2 - Середні відстані між струмовідводами залежно від рівня захищеності.

Рівень захисту	Середня відстань, м
I	10
II	15
III	20
IV	25

Струмовідводи слід розташовувати рівномірно по периметру об'єкта, що захищається. По можливості їх необхідно прокладати поблизу кутів будівель.

Неізольовані від об'єкта струмовідводи слід прокладати таким чином:

- якщо стіна виконана з негорючого матеріалу, струмовідводи можуть бути закріплені на поверхні стіни або проходити в стіні;
- якщо стіна виконана з горючого матеріалу, струмовідводи можуть бути закріплені безпосередньо на поверхні стіни так, щоб підвищення температури при протіканні струму блискавки не являло небезпеки для матеріалу стіни;
- якщо стіна виконана з горючого матеріалу і підвищення температури струмовідводів являє для неї небезпеку, струмовідводи повинні розташовуватися так, щоб відстань між ними і об'єктом, що захищається, завжди перевищувала 0,1 м. Металеві скоби для кріплення струмовідводів можуть бути у контакті зі стіною.

Не слід прокладати струмовідводи у водостічних трубах. Струмовідводи, які прокладаються по зовнішніх стінах будівель слід розміщувати не ближче ніж 3 м від входів або в місцях недоступних для дотику людей.

Струмовідводи прокладаються по прямих і вертикальних лініях так, щоб шлях до землі був найкоротшим.

Якщо металеві каркаси будівлі або сталева арматура залізобетону використовуються як струмовідводи, то прокладання горизонтальних поясів не потрібне.

Для захисту від прямих ударів блискавки (ПУБ) слід, як правило, використовувати природні заземлювачі - металеві і залізобетонні конструкції будівель, споруд, зовнішніх установок, опор блискавковідводів, що стоять окремо, тощо, які перебувають у контакті з землею, у тому числі залізобетонні фундаменти в неагресивних, слабоагресивних і середньоагресивних середовищах за умови забезпечення неперервного електричного зв'язку по їх арматурі і приєднання її до закладних деталей за допомогою зварювання.

Бітумні і бітумно-латексні покриття не є перешкодою для такого використання фундаментів. В сильноагресивних середовищах, де захист залізобетону від корозії виконується полімерними матеріалами, а також у разі вологості ґрунту менш ніж 3% використовувати залізобетонні фундаменти як заземлювачі блискавкозахисту **не допускається**.

Не слід також використовувати як заземлювачі залізобетонні конструкції з попередньо напруженою арматурою.

Для блискавковідводів I і II рівня блискавкозахисту (РБЗ), що стоять окремо, доцільно використовувати наступні конструкції природних заземлювачів:

- один (і більше) залізобетонний підніжник за розмірами не меншими ніж 2,2 м – довжиною, 0,4 м x 0,4 м – у верхній (надземній) частині і 1,8 м x 1,8 м у нижній (підземній) частині, заглиблений у землю не менше ніж на 2 м;

- одна (і більше) залізобетонна свая або опора діаметром не менше ніж 0,25 м, заглиблена в землю не менше ніж на 5 м;

- залізобетонний фундамент довільної форми з площиною контакту з землею не менше ніж 10 м².

У разі неможливості використання природних заземлювачів для блискавковідводів, що стоять окремо, використовуються наступні штучні заземлювачі:

- для I і II РБЗ – заземлювач, який складається з трьох і більше вертикальних електродів довжиною не менше ніж 3 м, об'єднаних горизонтальним електродом і відстанню між ними не менше ніж 3 м;

- для III РБЗ – заземлювач, який складається мінімум з двох вертикальних електродів довжиною не менше ніж 3 м, об'єднаних горизонтальним електродом і відстанню між ними не менше ніж 3 м;

- для IV РБЗ – заземлювач, який складається з одного вертикального або горизонтального електрода довжиною 2÷3 м, прокладеним на глибині не менше ніж 0,5 м.

У разі неможливості використання природних заземлювачів для блискавковідводів, які мають блискавкоприймачі із сіток або металевої покрівлі, по периметру будівлі або споруди слід прокладати в землі на глибині не менше ніж 0,5 м зовнішній контур із штучних горизонтальних заземлювачів.

В ґрунтах з еквівалентним питомим опором $\rho \leq 500 \text{ Ом}\cdot\text{м}$ у разі площі будівлі менше 250 м² до цього контуру в місцях приєднання струмовідводів для I і II РБЗ приварюються по одному вертикальному або горизонтальному променевому електроду довжиною 2÷3 м.

В ґрунтах з еквівалентним питомим опором $500 < \rho \leq 1000 \text{ Ом}\cdot\text{м}$ у разі площі будівлі менше 900 м^2 до зовнішнього контуру з горизонтальних електродів в місцях приєднання струмовідводів для I і II РБЗ слід приварити не менше двох вертикальних або горизонтальних променевих електродів довжиною $2\div 3 \text{ м}$ на відстані $3\div 5 \text{ м}$ один від одного, а в місцях приєднання струмовідводів для III РБЗ слід приварити по одному вертикальному або горизонтальному променевому електроду довжиною $2\div 3 \text{ м}$.

Штучні заземлювачі слід розміщувати під асфальтовим покриттям на відстані не менше 1 м від стін або в місцях, в яких звичайно не перебувають люди (на газонах, на відстані до 5 м і більше від ґрунтових проїжджих і пішохідних доріг).

У всіх випадках, за винятком використання блискавководу, що стоїть окремо, заземлювач блискавкозахисту слід суміщати із заземлювачами електроустановок і засобів зв'язку. Якщо ці заземлювачі повинні бути розділені за будь-якими технологічними міркуваннями, їх слід об'єднати в загальну систему за допомогою системи зрівнювання потенціалів, відповідно ДБН В.2.5-27-2006 або ПУЕ:2006.

З'єднання в системі блискавкозахисту слід виконувати зварюванням, паянням, допускається також вставка в затискний наконечник або болтове кріплення.

Вимоги щодо проектування, монтажу, порядку прийняття в експлуатацію і експлуатація пристрої блискавкозахисту подані в розділі 9 ДСТУ Б **В.2.5-38:2008**.

Противопожежні двері, клапани, ворота, завіси (екрани) тощо

Для забезпечення протипожежного захисту об'єктів протипожежні двері, клапани, ворота, завіси (екрани) тощо у будівництві є складовою частиною (елементами заповнення прорізів) **протипожежних перешкод**.

Відповідно до вимог ДБН **В.1.1-7-2016** *Пожежна безпека об'єктів будівництва* протипожежна перешкода це будівельна конструкція у вигляді протипожежної стіни, перегородки, перекриття, призначена для запобігання поширенню пожежі у прилеглі до неї приміщення або частини будинків протягом нормованого часу.

Протипожежні перешкоди призначені для запобігання розповсюдженню пожежі та продуктів горіння з приміщень або пожежного відсіку з осередком пожежі в інші приміщення.

За відсутності або неправильного улаштування протипожежних перешкод пожежа швидко розповсюджується, охоплюючи велику площу, призводить до значних матеріальних втрат і людських жертв.

Вогнестійкість протипожежної перешкоди визначається вогнестійкістю її елементів, а саме: огорожувальної частини; конструкцій, що забезпечують стійкість перешкоди; конструкцій, на які вона опирається; вузлів кріплення між ними, а також елементами заповнення прорізів.

Межі вогнестійкості конструкцій, що забезпечують стійкість перешкоди, конструкцій, на які вона опирається, та вузлів кріплення між ними мають бути не менше потрібних меж вогнестійкості огорожувальної частини протипожежної перешкоди.

За межею поширення вогню протипожежні перешкоди мають відповідати групі **М0**, тобто поширення вогню по протипожежній перешкоді не допускається.

Залежно від значення межі вогнестійкості протипожежні перешкоди класифікують за типами відповідно до таблиці 1, а елементи заповнення прорізів у протипожежних перешкодах - відповідно до таблиці 2. Протипожежні тамбур-шлюзи класифікують за типами відповідно до таблиці 3.

Таблиця 1. Значення межі вогнестійкості протипожежні перешкоди класифікують за типами.

Протипожежні перешкоди	Тип протипожежних перешкод	Мінімальна межа вогнестійкості протипожежної перешкоди (у хвиликах)	Тип заповнення прорізів, не нижче	Тип протипожежного тамбур-шлюзу, не нижче
Стіни	1	REI 150	1	1
	2	REI 60	2	1
	3	REI 45	2	2
Перегородки	1	EI 45	2	1
	2	EI 15	3	2
Перекриття	1	REI 150	1	1
	2	REI 60	2	1
	3	REI 45	2	1
	4	REI 15	3	2

Таблиця 2. Значення межі вогнестійкості елементів заповнення прорізів у протипожежних перешкодах.

Заповнення прорізів у протипожежних перешкодах	Тип заповнення прорізів у протипожежних перешкодах	Мінімальна межа вогнестійкості (у хвиликах)
Протипожежні двері, ворота, вікна, люки, клапани, завіси (екрани)	1	EI 60
	2	EI 30
	3	EI 15

Примітка 1. Для вікон у протипожежних перешкодах, протипожежних дверях, воротах з площею скління не більше 0,1 м² межа вогнестійкості встановлюється тільки за ознакою Е.

Примітка 2. Дозволяється застосовувати протипожежні завіси (екрани) с межею вогнестійкості за ознакою Е за умови виконання вимог, викладених у 4.41 і 5.5 ДБН В.1.1-7-2016 *Пожезна безпека об'єктів будівництва*.

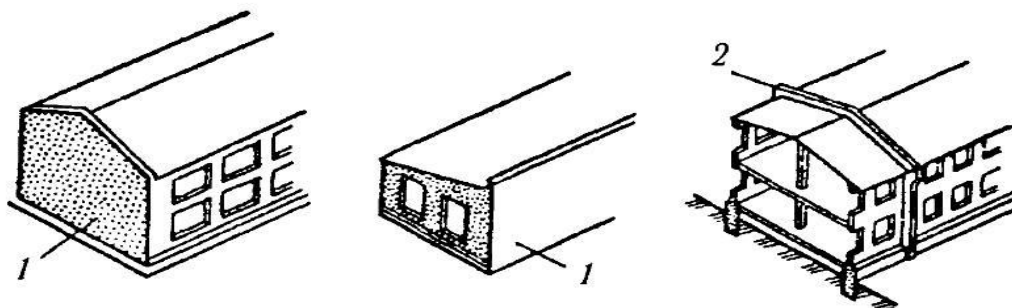

Рис. 4.14. Протипожежні стіни:
1 — зовнішні; 2 — внутрішні

Таблиця 3. Класифікація протипожежних тамбур-шлюзів за типами протипожежних перешкод.

Тип протипожежного тамбур-шлюзу	Типи елементів протипожежних тамбур-шлюзів, не нижче		
	Протипожежні перегородки	Протипожежні перекриття	Тип заповнення прорізів
1	1	3	2
2	2	4	3

За допомогою протипожежних перешкод, які обмежують розповсюдження пожежі та продуктів горіння, створюються безпечні зони або приміщення для тривалого чи короткочасного перебування людей, а також сприяє успішному проведенню їх рятування у разі пожежі.

Протипожежні двері, вікна, ворота люки, клапани тощо служать для захисту дверних та віконних прорізів, а також отворів для прокладання технологічних комунікацій (конвеєрів, транспортерів, вентиляції тощо) у протипожежних перешкодах.

Гребні, козирки, діафрагми, бортики пояси та інше обмежують розповсюдження пожежі по поверхнях конструкцій, по рідині, що розлита, та інших горючих матеріалах.

Протипожежні двері та ворота повинні мати пристрої для самозачинення та ущільнення в притулах.

Протипожежні двері, ворота, люки, що за технологічних або інших умов експлуатації повинні бути у відкритому положенні, обладнуються пристроями для їх автоматичного зачинення під час пожежі, за винятком випадків, обумовлених чинними нормативними документами.

Протипожежні вікна не повинні відчинятися.

Для забезпечення безпечної евакуації людей передбачаються заходи, спрямовані на:

- створення умов для своєчасної та безперешкодної евакуації людей у разі виникнення пожежі;

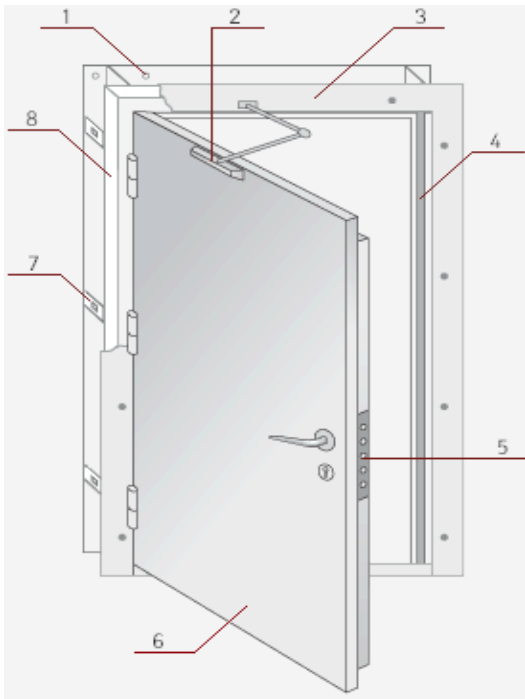
- захист людей на шляхах евакуації від дії небезпечних факторів пожежі.

Ці заходи забезпечуються комплексом об'ємно-планувальних, конструктивних, інженерно-технічних рішень, які приймаються з урахуванням призначення, категорії за вибухопожежною та пожежною небезпекою приміщення, ступеня вогнестійкості будівельних конструкцій та висоти (поверховості) будинку, кількості людей, що повинні бути евакуйованими.

Евакуація людей на випадок пожежі передбачається по шляхах евакуації через евакуаційні виходи, які можуть проходити через протипожежні двері, ворота, завіси (екрани).

Частини будинку різного призначення, відділені протипожежними стінами 1-го типу (протипожежні відсіки), повинні бути забезпечені самостійними шляхами евакуації.

Приміщення, розділені на частини перегородками, які трансформуються, або протипожежними завісами (екранами) повинні мати самостійні евакуаційні виходи з кожної частини.

Для прикладу, двері металеві протипожежні, що призначені для заповнення прорізів у протипожежних перешкодах із метою запобігання розвитку пожежі до прилеглого приміщення протягом унормованого проміжку часу згідно з ДСТУ 2272, складаються з:

- металевої коробки;
- дверного полотна (полотен), що має дві металеві поверхні, між якими розташовані теплоізолювальні шари матеріалів і ребра жорсткості;
- дверних приладів, у тому числі пристроїв самозачинення;
- елементів кріплення.

Відповідно до розділу 4 ДСТУ Б В.2.6-77:2009 *Конструкції будинків і споруд. Двері металеві протипожежні. Загальні технічні умови* протипожежні двері класифікуються за вогнестійкістю залежно від нормативних граничних станів та межі вогнестійкості у хвилинах.

Для них встановлені класи вогнестійкості з ряду **EI 15; EI 30; EI 45; EI 60; EI 90; EI 120; EI 180; EI 240**.

За способом використання двері підрозділяють на такі класи:

- **B5** - дуже часте використання;
- **B4** - часте використання;
- **B3** - середня частота використання;
- **B2** - низька частота використання;
- **B1** - такі, що утримуються у відчиненому стані;
- **B0** - без визначення вимог.

Протипожежні двері також розрізняються:

- за кількістю дверних полотен: однополотні, двополотні (у тому числі з полотнами різної ширини);
- за наявності скління: зі склінням і глухі;
- за напрямком відчинення: праві – з відчиненням полотна проти годинникової стрілки і ліві – з відчиненням полотна за годинниковою стрілкою.

Відповідно до вимог п. 5.5.1 ДСТУ Б В.2.6-77:2009 *Конструкції будинків і споруд. Двері металеві протипожежні. Загальні технічні умови* кожні протипожежні двері, які поставляються заводом-виробником, повинні мати маркування згідно з ДСТУ 3058.

Маркування наноситься безпосередньо на двері ударним способом, зокрема клеймуванням (ручним чи машинним) на верхній торець дверної стулки і на ярлик або етикетку, прикріплену до дверей.

Маркування, яке наноситься безпосередньо на двері, повинно містити:

- товарний знак підприємства-виробника чи його найменування;
- рік виготовлення;
- клас вогнестійкості.

Маркування, яке наноситься на металевий, пластмасовий, дерев'яний ярлик або етикетку, прикріплену до дверей, виконується водостійкою фарбою і повинно містити:

- найменування або товарний знак підприємства-виробника;
- умовне позначення дверей;
- номер партії;
- дату виготовлення;
- масу нетто, кг;
- знак відповідності згідно з ДСТУ 2296.

Примітка. Допускається наносити додаткову інформацію, що не суперечить чинному законодавству.

Маркування виконується українською мовою при поставці в Україні або мовою, вказаною у договорі на поставку за межі України.

Відповідно до вимог п. 6.5.1 ДСТУ Б В.2.6-11:2011 аналогічні маркування наносяться безпосередньо і на дверні блоки протипожежних дверей.

Відповідно до вимог 5.16 ДБН В.1.1-7-20016 *Пожежна безпека об'єктів будівництва* висота та ширина протипожежних дверей у провітрі евакуаційних виходів (дверей) для будинків різного призначення встановлюється відповідними нормативними документами. При цьому висота цих виходів повинна бути не меншою за **2,0 м**, а ширина – **0,8 м**.

Ширина зовнішніх дверей сходових кліток і дверей, що ведуть зі сходових кліток до вестибюля, повинна бути не меншою за розрахункову ширину сходових маршів, але не меншою за ширину маршів, встановлену в 5.33 ДБН В.1.1-7-2016 *Пожежна безпека об'єктів будівництва*.

Висоту дверей і проходів, що ведуть до приміщень без постійного перебування в них людей, а також висоту дверей, що ведуть до цокольних, підвальних, підземних поверхів, допускається зменшувати до 1,9 м, а дверей, що є виходами на горище або суміщене покриття – до 1,5 м.

Роботи з монтажу повинні здійснюватися згідно з регламентом робіт, технічною документацією виробника цієї продукції та проектною документацією на об'єкт будівництва і забезпечувати передбачений нормами проектування клас вогнестійкості.

Виконані роботи з монтажу оформляються актом, у якому зазначаються:

- виконавець робіт, його місцезнаходження, серія та номер ліцензії;
- замовник робіт;
- найменування об'єкта проведення робіт та його місцезнаходження;
- перелік встановлених виробів та обладнання, їх назва та відомості про виробника;

- клас вогнестійкості продукції з посиланням на сертифікат відповідності;
- назва (марка) матеріалу заповнення (ущільнення) коробки дверей;
- результати контролю якості виконаних робіт.

Виконані роботи з монтажу воріт, дверей, вікон, люків, завіс (екранів), клапанів з нормованим класом вогнестійкості приймаються до експлуатування згідно з вимогами чинного законодавства.

Зразки протипожежних дверей, воріт, завісів (екранів), клапанів.

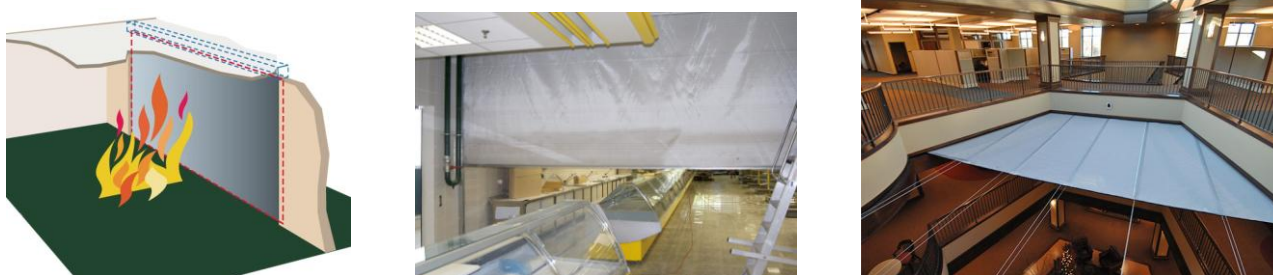
Протипожежні двері

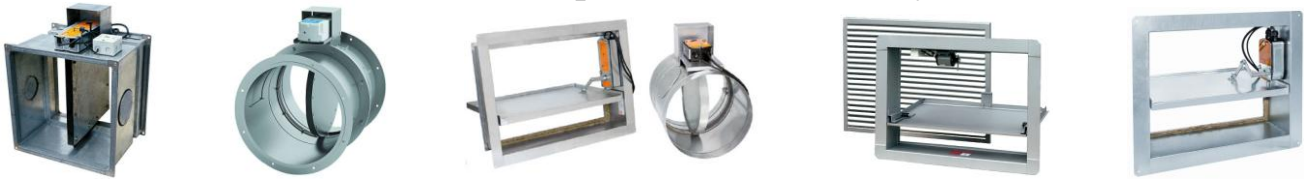
Протипожежні ворота

Протипожежні завіси (екрани)

Противопожежні клапани для вентиляційних каналів систем протидимного захисту

Загальні вимоги пожежної безпеки до утримання територій, будинків, приміщень, споруд, евакуаційних шляхів і виходів

Витяг з
Правил ПБ в Україні НАПБ А.01.001-2014

1. Утримання території

1.1. При розміщенні будинків і споруд слід урахувувати вимоги пожежної безпеки, викладені в ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень», СНиП II-89-80 «Генеральные планы промышленных предприятий».

Територія об'єктів, ділянок, що межують з житловими будинками, дачними та іншими будинками, протипожежні відстані між будинками, спорудами, майданчиками для зберігання матеріалів, устаткування повинні систематично очищатися від сміття, відходів виробництва, тари, опалого листя, котрі необхідно регулярно видаляти (вивозити) у спеціально відведені місця.

1.2. На території населених пунктів та об'єктів забороняється влаштовувати звалища горючих відходів.

1.3. Автомобільні дороги, проїзди й проходи до будівель, споруд, пожежних вододжерел, підступи до зовнішніх стаціонарних пожежних драбин, пожежного інвентарю, обладнання та засобів пожежогасіння мають бути завжди вільними, утримуватися справними, взимку очищатися від снігу. Забороняється зменшувати ширину доріг та проїздів для пожежних автомобілів.

1.4. Протипожежні відстані між будинками, спорудами, відкритими майданчиками для зберігання матеріалів, устаткування забороняється захарашувати, використовувати для складування матеріалів, устаткування, стоянок транспорту, будівництва та встановлення тимчасових будинків і споруд, у тому числі мобільних (інвентарних) будівель, індивідуальних гаражів.

1.5. Про закриття ділянок доріг або проїздів для ремонту або з інших причин, які унеможливають (перешкоджають) проїзд, необхідно негайно повідомити пожежно-рятувальні підрозділи. На період закриття доріг у відповідних місцях мають бути встановлені покажчики напрямку об'їзду або влаштовані переїзди через ділянки, що ремонтуються.

1.6. Автомобільні дороги та проїзди для пожежних машин повинні мати дорожнє покриття, придатне для їх проїзду. Влаштовуючи проїзди для пожежних автомобілів до будівель, споруд та вододжерел ґрунтовою дорогою, її треба укріплювати шлаком, гравієм або іншими матеріалами для забезпечення можливості під'їзду будь-якої пори року.

1.7. Рейкові колії, тимчасові траншеї та канали не повинні ускладнювати рух пожежних автомобілів. Для цього в необхідних місцях мають бути обладнані зручні переїзди, завжди вільні для проїзду пожежних автомобілів.

1.8. Ворота в'їзду на територію об'єкта, які відчиняються за допомогою електропривода, повинні мати пристосування (пристрої), які дозволяють відчиняти їх вручну.

1.9. На ділянках території об'єктів, де можливе утворення зон із газо-, пароповітряними сумішами, концентрація в яких горючої речовини вище нижньої концентраційної межі поширення полум'я, проїзд транспорту не дозволяється, про що розміщуються заборонні написи (показчики).

1.10. На території об'єкта повинно бути забезпечено освітлення зовнішніх пожежних драбин, протипожежного обладнання, входів до будинків та споруд.

1.11. На території сільських населених пунктів, котеджних містечок, дачних і садових товариств у місцях, які визначаються органами місцевого самоврядування, повинні бути встановлені пристрої для подавання звукових сигналів з метою оповіщення людей на випадок пожежі і має бути запас води для пожежогасіння, кількість якої повинна відповідати вимогам ДБН В.2.5-74:2013 «Зовнішні мережі і споруди. Водопостачання», як для житлових будинків.

1.12. Територія навколо населених пунктів, котеджних містечок, дачних і садових товариств, об'єктів, розміщених у лісових масивах, повинна утримуватися так, щоб виключалася можливість перекидання лісових, торфових пожеж на будинки та споруди, а у разі виникнення пожежі на об'єктах - поширення вогню на лісові масиви (влаштування захисних протипожежних смуг, прибирання в літній період сухої рослинності, вітролому).

Від лісових масивів до будівель та споруд повинні бути витримані протипожежні розриви (відстані) відповідно до вимог ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень».

1.13. На прилеглий території до житлових будинків, котеджних містечок, дачних і садових товариств, об'єктів, стоянок транспорту забороняється залишати на відкритих майданчиках та дворах ємності з ЛЗР і ГР, балони зі стисненим та зрідженим газом, ацетиленові генератори із залишками невідпрацьованого карбїду кальцію або карбїдного мулу, а також зберігати балони з-під газів, ємності, не очищені від решток ЛЗР та ГР.

1.14. Тимчасові споруди торговельного, побутового, соціально-культурного чи іншого призначення для здійснення підприємницької діяльності, крім тих, що розміщуються на території ринків, відповідно до затвердженого плану-схеми повинні розміщуватися на відстані не менше 10 м від інших будівель та споруд, крім випадків, коли згідно з будівельними нормами потрібна більша протипожежна відстань або коли їх можна встановлювати біля зовнішніх стін без отворів, які відповідають вимогам будівельних норм до протипожежних стін.

Будівлі мобільні (інвентарні) допускається розміщувати групами, але не більше 10 у групі і загальною площею не більше 800 м². Відстань між групами цих будівель повинна становити не менше 15 м.

1.15. На території об'єкта площею понад 3 га на в'їздах (виїздах) повинні бути встановлені схеми території, в яких слід вказувати розміщення будівель, водойм, гідрантів, пірсів та градирень, під'їздів пожежних автомобілів до них.

1.16. Забороняється стоянка транспорту у наскрізних проїздах будівель, на відстані менше 10 м від в'їзних воріт на територію об'єктів, менше 5 м від пожежних гідрантів, забірних пристроїв вододжерел, пожежного обладнання та інвентарю, на поворотних майданчиках тупикових проїздів. У зазначених місцях встановлюються (вивішуються) відповідні заборонні знаки.

1.17. На майданчиках та проходах, які використовуються для евакуації людей, з трибун відкритих спортивних споруд, біля входів і виходів з будинків спортивних споруд з місцями для глядачів, театрів, клубів, кіноконцертних залів забороняється влаштовувати виступи, перешкоди, які заважають руху людей. Також забороняється зниження їх розрахункової ширини, збільшення ухилів, установлення на них тимчасових споруд.

1.18. Розводити багаття, користуватися відкритим вогнем на відстані менше 30 м від будівель та споруд, викидати незагашене вугілля забороняється. В окремих випадках для приготування їжі на відкритому вогні дозволяється зменшувати ці відстані до 5 м за умови наявності спеціально обладнаного вогнища та вигородження місця застосування відкритого вогню негорючими конструкціями (екранами) на максимальну висоту можливого полум'я.

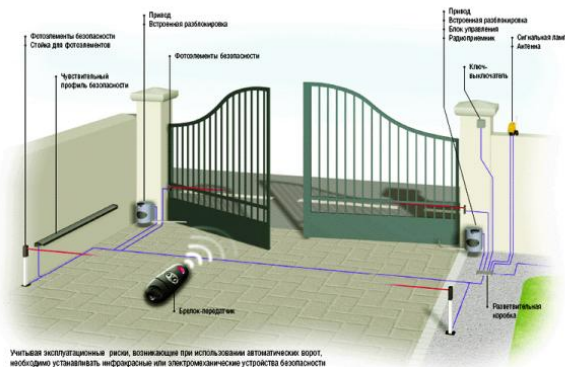
В усіх випадках забороняється залишати без догляду джерела відкритого вогню.

1.19. Керівник об'єкта та/або підприємства своїм розпорядчим документом визначає спеціальні місця для куріння, які необхідно позначити відповідним знаком або написом, і місця, де встановлюють урну або попільницю з негорючих матеріалів.

Куріння за межами спеціально відведених місць забороняється.

1.20. Місця для розведення багать треба утримувати очищеними до верхнього шару ґрунту, облямовувати смугою очищеного ґрунту не менше 2,5 м завширшки і розміщувати на відстані не менше 30 м від будинків та споруд, 25 м - до стоянок автотранспорту, 50 м - до хвойного та 25 м - до листяного лісового масиву.

1.21. З метою обмеження розповсюдження вогню під час виникнення пожежі у наметовому таборі намети слід установлювати в 1-2 ряди з відстанню між ними та

рядами не менше 2,5 м. Площа, яку займає одна група наметів, не повинна перевищувати 1000 м² при відстані між групами не менше 15 м.

Утримання будинків, приміщень, споруд, евакуаційних шляхів і виходів

Витяг з
Правил ПБ в Україні НАПБ А.01.001-2014

2. Утримання будинків, приміщень, споруд, евакуаційних шляхів і виходів

2.1. Усі будинки, приміщення і споруди повинні **своєчасно очищатися від горючого сміття та відходів виробництва**. Терміни очищення встановлюються технологічними регламентами або інструкціями, що затверджуються керівником об'єкта або підприємства.

2.2. Керівники об'єктів, підприємств повинні забезпечити **утримання засобів протипожежного захисту** у працездатному стані та забезпечити їх технічне обслуговування.

2.3. Тип заповнення прорізів у протипожежних перешкодах повинен відповідати вимогам ДБН В.1.1-7-2002 «Пожежна безпека об'єктів будівництва».

Протипожежні двері, ворота, вікна, люки, клапани, завіси (екрани) у протипожежних перешкодах повинні утримуватись у справному стані. Не допускається встановлювати будь-які пристрої, що перешкоджають нормальному зачиненню протипожежних дверей.

2.4. Клас вогнестійкості проходок електричних кабелів та інженерного обладнання будинків через огорожувальні конструкції з нормованою межею вогнестійкості або через протипожежні перешкоди має бути не меншим, ніж нормована межа вогнестійкості цієї огорожувальної конструкції або протипожежної перешкоди за ознаками Е (показник втрати цілісності) та І (показник втрати теплоізолювальної спроможності).

У місцях проходок трубопроводів через протипожежні перешкоди трубопроводи та їхню ізоляцію слід виконувати з негорючих матеріалів.

2.5. Дерев'яні конструкції в будинках усіх ступенів вогнестійкості, крім V,

повинні **піддаватися вогнезахисному оброблянню**, за винятком вікон, дверей, воріт, підлоги, стелажів.

2.6. Роботи, пов'язані з проектуванням вогнезахисту та вогнезахисним оброблянням, виконуються суб'єктами господарювання, які мають відповідну ліцензію на такий вид робіт.

2.7. Упродовж строку експлуатації вогнезахисного покриття (просочення) повинні здійснюватись заходи щодо підтримання його у відповідному технічному стані. Для цього наказом керівника господарчого органу підприємства, що експлуатує об'єкт, на якому виконано вогнезахисне обробляння, призначається посадова особа, відповідальна за утримання вогнезахисного покриття.

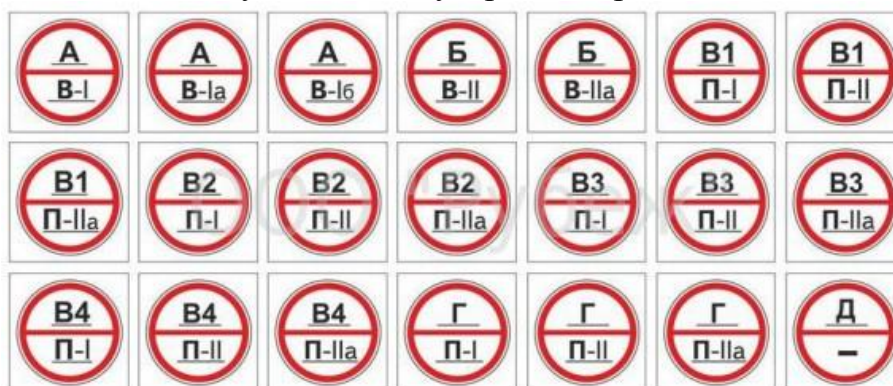
Ця особа здійснює нагляд за технічним станом вогнезахисного покриття (просочення) у порядку, визначеному регламентом робіт з вогнезахисту.

2.8. Не менше одного разу на рік комісією господарчого органу здійснюється перевірка стану вогнезахисного покриття (просочення), за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочення).

У разі виявлення пошкоджень вогнезахисного покриття (просочення) господарчий орган повинен ужити заходів щодо його відновлення (ремонт або заміни). Ремонт вогнезахисного покриття (просочення) здійснюється в порядку, визначеному Регламентом та проектом проведення робіт.

Якщо пошкоджений вогнезахисний покрив (просочення) не підлягає ремонту або закінчився строк його експлуатації, господарчий орган повинен забезпечити заміну вогнезахисного засобу або проведення повторного вогнезахисного обробляння. Заміна та повторне вогнезахисне обробляння здійснюються в порядку, визначеному для виконання робіт з вогнезахисного обробляння.

2.9. Для всіх будівель і приміщень виробничого, складського призначення повинні бути визначені **категорія щодо вибухопожежної та пожежної небезпеки** «Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою», а також клас зони за «Правилами будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок» (далі - НПАОП 40.1-1.32-01), у тому числі для зовнішніх виробничих і складських дільниць, які необхідно позначати на вхідних дверях до приміщення, а також у межах зон усередині приміщень та ззовні.

Категорії за вибухопожежною та пожежною безпекою визначаються керівниками (технологами) об'єктів, або проектувальними організаціями, або спеціалізованими науково-дослідними закладами.

2.10. Зберігати горючі гази, ЛЗР і ГР, вибухові речовини, балони з газами та інші речовини і матеріали, що мають підвищену вибухопожежну безпеку, потрібно у приміщеннях, розташованих біля зовнішніх стін верхніх поверхів.

2.11. У підвальних та цокольних поверхах, а також в інших господарських приміщеннях, якщо вхід до них не ізолюваний від загальних евакуаційних сходових кліток, не допускається улаштувати:

1) вибухопожежонебезпечні приміщення категорій А і Б, зберігання та застосування ЛЗР і ГР, вибухових речовин, балонів з газами, карбїду кальцію та інших речовин і матеріалів, що мають підвищену вибухопожежну безпеку;

2) склади горючих матеріалів, майстерні, де використовуються горючі матеріали (за винятком індивідуальних житлових та дачних будинків).

2.12. **Забороняється** використовувати горища, технічні поверхи й приміщення (у тому числі вентиляційні камери, електрощитові) під виробничі ділянки та захищувати їх сторонніми предметами.

Двері горищ, технічних поверхів, вентиляційних камер, електрощитових, підвалів повинні утримуватися зачиненими. На дверях слід вказувати місце зберігання ключів. Вікна горищ, технічних поверхів, підвалів повинні бути заklenі.

2.13. Прямокутні віконні прорізи підвальних і цокольних поверхів треба регулярно очищати від горючих матеріалів. Не допускається їх захищувати або закладати віконні прорізи.

2.14. У будинках житлового, громадського, адміністративного та побутового призначення забороняється розміщувати магазини та склади ЛЗР, ГР, вогнебезпечних (горючих) речовин і матеріалів, балонів з газом, майстерні та інші приміщення з категоріями за вибухопожежною безпекою А і Б.

2.15. Стационарні зовнішні пожежні сходи, сходи на перепадах висот і огорожі на покриттях будівель та споруд необхідно утримувати справними, пофарбованими.

2.16. У разі необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди, **грати повинні розкриватися, розсуватися або зніматися**. Під час перебування в цих приміщеннях людей грати мають бути відчинені (зняті).

Установлювати глухі грати дозволяється у квартирах, банках, касах, складах, коморах, кімнатах для зберігання зброї і боєприпасів, а також на інших об'єктах, розрахованих на одночасне перебування до 50 осіб (крім навчальних закладів), та в інших випадках, передбачених нормами і правилами, затвердженими в установленому порядку.

2.17. У приміщеннях громадського призначення (крім приміщень, розташованих у будинках V ступеня вогнестійкості), в яких можливе перебування 50 та більше осіб, опорядження (облицювання) стін та стель забороняється з матеріалів з вищою пожежною небезпекою, ніж:

Г2, В2, Д2, Т2 - для приміщень, у яких можливе перебування до 1500 осіб;

Г1, В1, Д1, Т2 - для приміщень, у яких можливе перебування 1500 та більше осіб.

2.18. У будинках, приміщеннях, спорудах забороняється:

прибирати приміщення і прати одяг із застосуванням бензину, гасу та інших ЛЗР та ГР, а також відігрівати замерзлі труби із застосуванням відкритого вогню;

розкидати й залишати неприбраними промаслені обтиральні матеріали. Їх необхідно прибирати в металеві ящики, щільно закривати кришками і після закінчення роботи видаляти з приміщення у спеціально відведені за межами будівель місця, забезпечені негорючими збірниками з кришками, які щільно закриваються;

зберігати у житлових, громадських, адміністративних, побутових приміщеннях ЛЗР та ГР, а також використану тару з-під них.

2.19. Під час організації і проведення масових заходів (концерти, спортивні змагання, вечірки, святкові зібрання, ярмарки, презентації, розпродажі, виставки, ділові зустрічі, прийоми, фуршети, весілля, банкети, ювілеї, інші подібні заходи) слід дотримуватись таких вимог:

при кількості людей понад 50 осіб використовувати приміщення, забезпечені не менше ніж двома евакуаційними виходами, що не мають на вікнах глухих ґрат. Для будівель з перекриттями з горючих матеріалів такі заходи можуть проводитись у приміщеннях не вище другого поверху;

особи, яким доручено проведення таких заходів, перед їх початком зобов'язані оглянути приміщення, переконатися в забезпеченості нормованою кількістю первинних засобів пожежогасіння, справності засобів зв'язку, систем протипожежного захисту;

повинно бути організоване чергування на сцені та у приміщеннях залів членів добровільної пожежної охорони або відповідальних за пожежну безпеку.

При проведенні таких заходів забороняються заповнення приміщень людьми понад установлену норму, зменшення ширини проходів між рядами, установка в проходах додаткових посадкових місць, повне відключення під час спектаклів або вистав світла, проведення вогневих, фарбувальних та інших пожежо- і вибухонебезпечних робіт, використання свічок, бенгальських вогнів, відкритого вогню, феєрверків, а також включення в програму (сценарій) номерів (вистав) з використанням вогневих ефектів і куріння.

2.20. Під час проведення новорічних та різдвяних свят:

ялинка повинна встановлюватися на стійкій основі;

за відсутності в приміщенні електричного освітлення або його відключення святкування новорічної ялинки повинно проводитися тільки протягом світлового дня;

ялинку не слід встановлювати в проходах, біля виходів, на шляхах евакуації;

гірлянди та інші прикраси, які підключаються до електромережі, промислового виробництва застосовуються за умов наявності паспорта або сертифіката відповідності;

підключення гірлянд до мережі повинно виконуватися тільки за допомогою штепсельних з'єднань;

у разі виявлення несправності в ілюмінації вона повинна бути терміново вимкнена; забороняється застосовувати для прикрашання ялинки свічки.

2.21. Кількість відвідувачів у залах для глядачів, обідніх, виставкових, торгових та іншого призначення, а також на трибунах не повинна перевищувати кількості, встановленої ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.2-9-2009 «Громадські будинки та споруди», ДБН В.2.2-13-2003 «Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди», ДБН В.2.2-28:2010 «Будинки адміністративного та побутового призначення», іншими будівельними нормами за видами будинків та споруд або визначеної розрахунком, виходячи з пропускної спроможності шляхів евакуації.

У разі відсутності у будівельних нормах даних для розрахунку площі, що припадає на одну особу, місткість залу приймається з розрахунку не менше 1 м^2 на одну особу.

2.22. Будинки та інші об'єкти мають бути забезпечені адресними вказівниками (назва вулиці, номер будинку), встановленими на фасадах будівель або інших видних місцях і освітлюваними у темний час доби.

2.23. Кількість та розміри евакуаційних виходів з будівель і приміщень, їхні конструктивні й планувальні рішення, умови освітленості, забезпечення незадимленості, протяжність шляхів евакуації, їх облицювання (оздоблення) повинні відповідати вимогам ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.2-9-2009 «Громадські будинки та споруди», ДБН В.2.2-15-2005 «Житлові будинки», СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания», ДБН В.2.3-15:2007 «Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів», ДБН В.2.2-28:2010 «Будинки адміністративного та побутового призначення», інших будівельних норм за видами будинків та споруд.

2.24. У разі розміщення технологічного, експозиційного та іншого обладнання у приміщеннях повинні бути забезпечені евакуаційні проходи до сходових кліток та інших шляхів евакуації відповідно до ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.2-9-2009 «Громадські будинки та споруди», ДБН В.2.2-15-2005 «Житлові будинки», СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания», ДБН В.2.3-15:2007 «Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів», ДБН В.2.2-28:2010 «Будинки адміністративного та побутового призначення», інших будівельних норм за видами будинків та споруд.

2.25. Розміщення крісел в актових і конференц-залах, залах зборів і нарад та в інших подібних приміщеннях повинно відповідати вимогам ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.2-9-2009 «Громадські будинки та споруди», ДБН В.2.2-13-2003 «Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди», ДБН В.2.2-28:2010 «Будинки адміністративного та побутового призначення», ДБН В.2.2-16-2005 «Культурно-видовищні та дозвіллієві заклади».

2.26. У приміщенні, яке має один евакуаційний вихід, дозволяється одночасно розміщувати (дозволяється перебування) не більше 50 осіб.

2.27. Двері на шляхах евакуації повинні відчинятися в напрямку виходу з будівель (приміщень), за винятком випадків, які обумовлені ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.2-15-2005 «Житлові будинки».

За наявності людей у приміщенні двері евакуаційних виходів можуть замикатися лише на внутрішні запори, які відкриваються зсередини без ключа.

2.28. Килими, килимові доріжки й інше покриття підлоги у приміщеннях з одночасним перебуванням 50 та більше осіб, коридорах, на сходових клітках повинні кріпитися до підлоги і бути помірно небезпечними щодо токсичності продуктів горіння, мати помірну димоутворювальну здатність згідно з ГОСТ 12.1.044-89 «ССБТ. Пожаровзрывоопасность веществ и материалов. Номенклатура показателей и методы их определения» та відповідати групам поширення полум'я РП1, РП2 згідно з ДСТУ Б В.2.7-70-98 «Будівельні матеріали. Метод випробування на розповсюдження полум'я».

2.29. Сходові марші і площадки повинні мати справні огорожі із поручнями, котрі не повинні зменшувати встановлену ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.2-9-2009 «Громадські будинки та споруди», ДБН В.2.2-15-2005 «Житлові будинки», СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания», ДБН В.2.3-15:2007 «Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів», ДБН В.2.2-28:2010 «Будинки адміністративного та побутового призначення» ширину сходових маршів і площадок.

2.30. На сходових клітках (за винятком незадимлюваних) дозволяється встановлювати прилади опалення, у тому числі на висоті 2,2 м та вище від поверхні проступів та сходових площадок, сміттепроводи, поверхові сумісні електрощити, поштові скриньки та пожежні кран-комплекти за умови, що це обладнання не зменшує нормативної ширини проходу сходовими площадками та маршами.

2.31. Сходові клітки, внутрішні відкриті та зовнішні сходи, коридори, проходи та інші шляхи евакуації мають бути забезпечені евакуаційним освітленням відповідно до вимог ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.5-23-2010 «Проектування електрообладнання об'єктів цивільного призначення» та Правил улаштування електроустановок (далі - ПУЕ). Світильники евакуаційного освітлення повинні вмикатися з настанням сутінків у разі перебування в будинку людей.

2.32. Встановлені згідно з вимогами ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.5-23-2010 «Проектування електрообладнання об'єктів цивільного призначення» світлові покажчики «Вихід» необхідно постійно утримувати справними. У залах для глядачів, виставкових, актових залах та інших подібних приміщеннях вони мають бути увімкнуті на весь час перебування людей (проведення заходу).

2.33. Для об'єктів IV та V категорій складності згідно з ДСТУ-Н Б В.1.2-16:2013 «Визначення класу наслідків (відповідальності) та категорії складності об'єктів будівництва» слід визначати розрахунковий час евакуації людей у разі пожежі відповідно до ГОСТ 12.1.004-91 «Пожарная безопасность. Общие требования».

2.34. На випадок відключення електроенергії обслуговуючий персонал будинків (крім житлових), де у вечірній та нічний час можливе перебування людей, повинен мати електричні ліхтарі. Кількість ліхтарів визначається адміністрацією, виходячи з особливостей об'єкта, наявності чергового персоналу, кількості людей у будинку (але не менше одного ліхтаря на кожного працівника, який чергує на об'єкті у вечірній або нічний час).

2.35. Сміттєзбірні камери та стволи повинні регулярно очищатися від сміття та горючих відходів, які треба збирати на спеціально виділених майданчиках у контейнери або ящики з негорючих матеріалів.

Двері сміттєзбірних камер повинні утримуватися замкненими на замок.

2.36. Порядок експлуатації пожежних ліфтів визначається чинним законодавством.

2.37. Не допускається:

улаштовувати на шляхах евакуації пороги, виступи, турнікети, двері розсувні, підйомні, такі, що обертаються, та інші пристрої, які перешкоджають вільній евакуації людей;

захарашувати шляхи евакуації меблями, обладнанням, різними матеріалами;

забивати, заварювати, замикати на навісні замки, болтові з'єднання та інші запори, що важко відчиняються зсередини, зовнішні евакуаційні двері будівель;

розташовувати у тамбурах виходів, за винятком квартир та індивідуальних житлових будинків, гардероби, вішалки для одягу, сушарні, пристосовувати їх для торгівлі, а також зберігання, у тому числі тимчасового, будь-якого інвентарю та матеріалу;

захарашувати меблями, устаткуванням та іншими предметами двері, люки на балконах і лоджіях, переходи в суміжні секції та виходи на зовнішні евакуаційні драбини, евакуаційні площадки квартир житлових будинків;

знімати встановлені на балконах (лоджіях) драбини;

улаштовувати у сходових клітках приміщення будь-якого призначення (кіоски), обладнання;

улаштовувати у загальних коридорах комори і вбудовані шафи, за винятком шаф для інженерних комунікацій; зберігати в шафах (нішах) для інженерних комунікацій горючі матеріали;

розташовувати в ліфтових холах приміщення різного призначення;

робити засклення або закладання жалюзі і отворів повітряних зон у незадимлюваних сходових клітках;

знімати двері вестибюлів, холів, тамбурів і сходових кліток;

заміняти скло, що не дає скалок при руйнуванні, на звичайне у дверях;

знімати пристрої для самозачинення дверей сходових кліток, коридорів, холів, тамбурів, а також фіксувати самозакривні двері у відчиненому положенні;

зменшувати нормативну площу фрамуг у зовнішніх стінах сходових кліток або закладати їх;

розвішувати у сходових клітках на стінах дзеркала, стенди, панно, інші горючі матеріали.

Загальні вимоги пожежної безпеки до інженерного обладнання

Витяг з

Правил ПБ в Україні НАПБ А.01.001-2014

1. Електроустановки

1.1. Експлуатація електроустановок повинна відповідати вимогам ПУЕ, Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів, затверджених наказом Мінпаливенерго України від 25 липня 2006 року № 258, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 року за № 1143/13017 (у редакції наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 13 лютого 2012 року № 91) (далі - ПТЕ), Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів, затверджених наказом Держнаглядхоронпраці від 09 січня 1998 року № 4, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 10 лютого 1998 року за № 93/2533.

1.2. Електричні машини, апарати, обладнання, електропроводи та кабелі за виконанням та ступенем захисту повинні відповідати класу зони згідно з ПУЕ, мати апаратуру захисту від струмів короткого замикання та інших аварійних режимів.

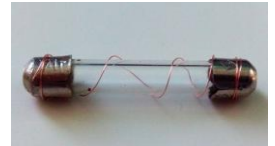
1.3. Електрообладнання може застосовуватися у вибухонебезпечних і пожежонебезпечних зонах лише за умови відповідності їх рівня вибухозахисту (ступеня захисту оболонки) класу зони.

Слабоструміві внутрішні електромережі у вибухонебезпечних і пожежонебезпечних зонах, а також по горючих основах повинні виконуватися відповідно до ПУЕ та НПАОП 40.1-1.32-01 до внутрішніх електромереж.

Над вибухонебезпечними зонами будь-якого класу (як у приміщеннях, так і в зовнішніх вибухонебезпечних установках) не допускається розміщувати електрообладнання без засобів вибухозахисту та прокладати електропроводи і кабелі над цими зонами способами, що не допускаються у вибухонебезпечних зонах відповідно до НПАОП 40.1-1.32-01.

1.4. **Плавкі вставки запобіжників** повинні бути калібровані із зазначенням на клеймі номінального струму вставки (клеймо ставиться заводом-виготовлювачем або електротехнічною лабораторією).

Застосування саморобних некаліброваних плавких вставок забороняється.

1.5. На електродвигуни, світильники, інші електричні машини, апарати та обладнання, встановлені у вибухонебезпечних або пожежонебезпечних зонах, повинні бути нанесені знаки, що вказують на їх ступінь захисту згідно з чинними стандартами.

1.6. **З'єднання, відгалуження та окінцювання жил проводів і кабелів мають здійснюватися за допомогою опресування, зварювання, паяння або затискачів.**

Місця з'єднання жил проводів і кабелів, а також з'єднувальні та відгалужувальні затискачі повинні мати мінімальний перехідний опір, щоб уникнути їх перегрівання і пошкодження ізоляції стиків. Струм втрат ізоляції стиків повинен бути не більше струму втрат ізоляції цілих жил цих проводів і кабелів.

1.7. В електропроводах вибухонебезпечних і пожежонебезпечних зон відгалужувальні та з'єднувальні коробки повинні бути закриті кришками з негорючих або важкогорючих матеріалів або оснащені автономними системами пожежогасіння.

1.8. Улаштування та експлуатація тимчасових електромереж забороняються. Винятком можуть бути тимчасові електромережі, які живлять ілюмінаційні установки, а також електропроводки в місцях проведення будівельних, тимчасових ремонтно-монтажних та аварійних робіт.

1.9. Електричне обладнання, машини, апарати, прилади, електроштити зі ступенем захисту оболонок менше IP 44 повинні розміщуватися на відстані не менше 1 м від горючих матеріалів, за винятком матеріалів груп Г1, Г2, або можуть бути оснащені автономними системами пожежогасіння.

1.10. Відстань між світильниками з лампами розжарювання та предметами (конструкціями та конструктивними елементами будинків) з горючих матеріалів, за винятком груп Г1, Г2, повинна бути не менше таких значень:

Номінальна потужність P, Вт	Мінімальна відстань, м
100	0,5
300	0,8
500	1,0

Інші види світильників повинні розміщуватися від горючих матеріалів та предметів на відстані не менше 0,5 м, від будівельних конструкцій, що містять горючі матеріали груп горючості Г3, Г4, - не менше 0,2 м, а від конструкцій із горючих матеріалів груп горючості Г1, Г2 - не менше 0,1 м.

У разі неможливості дотримання вказаних відстаней до зазначених матеріалів та предметів (конструкцій та конструктивних елементів будинків) вони повинні бути захищені негорючими теплоізоляційними матеріалами.

1.11. У разі встановлення світильників на (у) підвісній стелі чи їх облицювання з матеріалів груп горючості Г3, Г4 місця прилягання цих світильників необхідно захищати негорючим теплоізоляційним матеріалом або матеріалом групи горючості Г1.

1.12. Відстань від кабелів та ізольованих проводів, прокладених відкрито, до місць відкритого зберігання (розміщення) горючих матеріалів повинна бути не менше 1 метра.

У разі відкритого прокладання незахищених проводів та захищених проводів (кабелів) з оболонками з горючих матеріалів відстань від них до горючих основ (конструкцій, деталей) повинна становити не менше 0,01 метра. У разі неможливості забезпечити вказану відстань провід (кабель) слід відокремлювати від горючої поверхні шаром негорючого матеріалу, який виступає з кожного боку проводу (кабелю) не менше ніж на 0,01 метра.

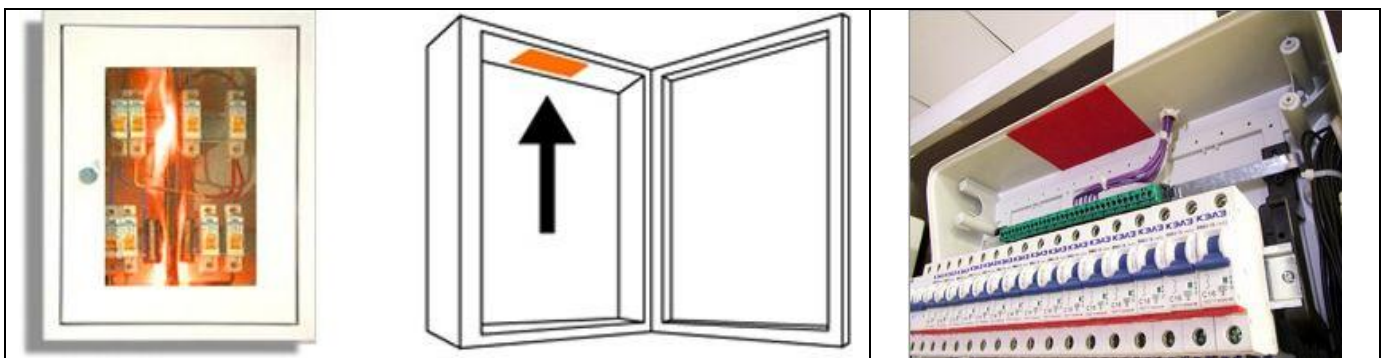
У разі прихованого прокладання таких проводів (кабелів) їх необхідно ізолювати від горючих основ (конструкцій) суцільним шаром негорючого матеріалу, що підтверджується актом проведення прихованих робіт.

1.13. Застосування електричних опалювальних приладів у приміщеннях категорій за вибухопожежонебезпекою А та Б забороняється.

1.14. Для опалення будинків та приміщень площею до 50 м², мобільних (інвентарних) будівель можуть застосовуватися масляні радіатори та нагрівальні електропанелі із закритими нагрівальними елементами. Такі радіатори та електропанелі повинні мати справний індивідуальний електрозахист і терморегулятор.

1.15. Для загального відключення силових та освітлювальних мереж складських приміщень з вибухонебезпечними і пожежонебезпечними зонами будь-якого класу, архівів, книгосховищ та інших подібних приміщень необхідно передбачати встановлення апаратів відключення (вимикачів) поза межами (ззовні) вказаних приміщень на негорючих стінах (перегородках) або на окремих опорах. Спільні апарати відключення (вимикачі) слід розташовувати в ящиках з негорючих матеріалів або в нішах, які мають пристосування для пломбування та замикання на замок.

1.16. Електрощити, групові електрощитки **повинні бути захищені автономними системами пожежогасіння** та оснащуватися схемою підключення споживачів з пояснювальними написами і вказаним значенням номінального струму апарата захисту (плавкої вставки). **(Ця вимога видалена з Правил пожежної безпеки).**

1.17. Електророзетки, вимикачі, перемикачі та інші подібні апарати повинні встановлюватися на не горючі основи (конструкції) або з підкладанням під них суцільного негорючого матеріалу, що виступає за габарити апарата не менше ніж на 0,01 метра.

1.18. Забороняється:

проходження повітряних ліній електропередач та зовнішніх електропроводок над горючими покрівлями, навісами, штабелями лісу, складами пально-мастильних матеріалів, торфу, дров та інших горючих матеріалів;

відкрите прокладання електропроводів і кабелів транзитом через пожежонебезпечні і вибухонебезпечні зони будь-якого класу і ближче 1 м і 5 м від них відповідно, а також у сходових клітках;

експлуатація кабелів і проводів з пошкодженою або такою, що в процесі експлуатації втратила захисні властивості, ізоляцією;

застосування саморобних подовжувачів, які не відповідають вимогам ПУЕ, що пред'являються до переносних (пересувних) електропроводок;

застосування для опалення приміщення нестандартного (саморобного) електронагрівального обладнання;

користування пошкодженими розетками, відгалужувальними та з'єднувальними коробками, вимикачами та іншими електровиробами;

підвішування світильників безпосередньо на струмопровідні проводи, обгортання електроламп і світильників папером, тканиною та іншими горючими матеріалами, експлуатація їх зі знятими ковпаками (розсіювачами);

використання в пожежонебезпечних зонах світильників з лампами розжарювання без захисного суцільного скла (ковпаків), а також з відбивачами і розсіювачами, виготовленими з горючих матеріалів;

складування горючих матеріалів на відстані менше 1 м від електроустаткування та під електрощитами;

використання побутових електронагрівальних приладів без негорючих теплоізоляційних підставок та в місцях (приміщеннях), де їх застосування заборонено;

прокладання в сходових клітках електропроводів і кабелів незалежно від їх напруги, крім електропроводки для освітлення звичайних сходових кліток;

розміщення в кабельних спорудах будь-яких тимчасових пристроїв, зберігання в них матеріалів та устаткування.

1.19. У всіх незалежно від призначення приміщеннях, які після закінчення роботи замикаються і не контролюються черговим персоналом, з усіх електроустановок та електроприладів, а також з мереж їх живлення повинна бути відключена напруга (за винятком чергового освітлення, протипожежних та охоронних установок, а також електроустановок, що за вимогами технології працюють цілодобово).

1.20. Замір опору ізоляції і перевірка спрацювання приладів захисту електричних мереж та електроустановок від короткого замикання мають проводитись 1 раз на 2 роки, якщо інші терміни не обумовлені ПТЕ.

1.21. Захист будівель, споруд та зовнішніх установок від прямих попадань блискавки і вторинних її проявів, а також їх перевірку необхідно виконувати відповідно до вимог ДСТУ Б В.2.5-38:2008 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд».

1.22. У приміщеннях категорій А, Б, В за вибухопожежною та пожежною небезпекою має бути забезпечено дотримання вимог електричної іскробезпеки згідно з ГОСТ 12.4.124-83 «ССБТ. Средства защиты от статического электричества. Общие технические требования».

1.23. Не допускається установлювати всередині ліфтових кабін будь-які додаткові електротехнічні пристрої, не передбачені виробником ліфтових кабін.

1.24. Приміщення електрощитових необхідно відділяти протипожежними перешкодами відповідно до вимог ДБН В.1.1-7-2002 «Пожежна безпека об'єктів будівництва».

Опалення, вентиляція і кондиціонування

Витяг з

Правил ПБ в Україні НАПБ А.01.001-2014

2. Опалення, вентиляція і кондиціонування

2.1. Перед початком опалювального сезону теплові мережі, які розташовані у приміщеннях, котельні, теплогенераторні й калориферні установки, печі та інші опалювальні прилади мають бути перевірені й відремонтовані. Несправні опалювальні пристрої не повинні допускатися до експлуатації. Результати перевірок фіксуються у спеціальному журналі із зазначенням дати, особи, яка здійснювала перевірку, та її підпису.

За устаткуванням має бути організовано постійний та періодичний контроль (діагностування) його технічного стану.

2.2. Гарячі поверхні теплових мереж, розташованих у приміщеннях, у яких вони можуть створити небезпеку спалахування газів, парів, аерозолів або пилу, треба ізолювати таким чином, щоб температура на поверхні теплоізольованої конструкції була не менше ніж на 20% нижче температури самоспалахування речовин.

Усі гарячі ділянки поверхонь обладнання і трубопроводів, що розташовані в зоні можливого потрапляння на них легкозаймистих, горючих або вибухонебезпечних речовин, необхідно покрити металевою обшивкою.

Не допускається експлуатація теплових мереж з просоченою легкозаймистими, горючими або вибухонебезпечними речовинами теплоізоляцією.

2.3. Топлення печей та котлів на підприємствах повинно проводитися призначеними особами, які пройшли протипожежний інструктаж.

Режим, час та тривалість топлення печей встановлюються розпорядженням керівника підприємства з урахуванням місцевих умов.

2.4. Топлення печей у будинках та спорудах, за винятком житлових будинків, повинно припинятися не менше ніж за дві години до закінчення роботи, а в лікарнях та на інших об'єктах з цілодобовим перебуванням людей - за дві години до сну.

2.5. Очищення димоходів та печей від сажі потрібно проводити перед початком, а також протягом усього опалювального сезону, а саме:

опалювальних печей періодичної дії на твердому та рідкому паливі - не рідше одного разу на три місяці;

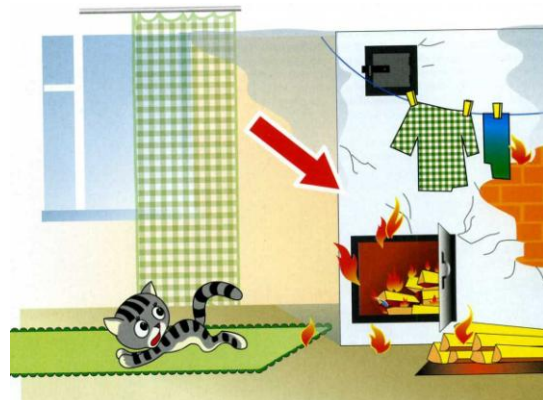
печей безперервної дії - не рідше одного разу на два місяці;

кухонних плит та кип'ятильників - один раз на місяць.

На підприємствах результати очищення димоходів та печей повинні фіксуватися у відповідному журналі.

2.6. Печі та інші опалювальні прилади повинні мати протипожежні розділки (відступки) від горючих конструкцій, що відповідають вимогам ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування».

Підлога з горючих матеріалів повинна захищатися під топковими дверцятами (топковим отвором) металевим листом розміром 0,7x0,5 м, що розташовується своїм довгим боком уздовж печі.

2.7. Відстань від печей до товарів, стелажів, шаф та іншого обладнання повинна бути не менше 0,7 м, а від топкових отворів - не менше 1,25 м.

2.8. На горищах усі димові труби і стіни, в яких проходять димові канали, повинні бути відштукатурені та побілені.

2.9. Димові труби будинків з покрівлями з горючих матеріалів повинні бути обладнані іскрогасниками.

2.10. Попіл і шлак, які вигрібають з топки, необхідно заливати водою та виносити в місця, спеціально для цього відведені.

2.11. На присадибних ділянках житлових будинків, у яких використовуються опалювальні печі або інші установки, що працюють на рідкому паливі, допускається зберігання ГР у резервуарах місткістю до 2 м³.

Відстань від цих резервуарів до житлових будинків встановлюється відповідно до вимог ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень».

2.12. Улаштування тимчасових печей у приміщеннях забороняється.

Як виняток, у разі необхідності дозволяється установка тимчасових металевих печей у приміщеннях гуртожитків, адміністративних, громадських та допоміжних будинках підприємств, а також у житлових та дачних будинках, на будівельних майданчиках за умови виконання інструкцій підприємств - виробників цих приладів, а також:

підлогу з горючих матеріалів під печами необхідно ізолювати одним рядом цеглин, покладених пліском на глиняному розчині, або негорючим теплоізолювальним матеріалом завтовшки не менше 0,12 м з обшивкою зверху покрівельною сталлю;

печі треба встановлювати на відстані не менше 1 м від конструкцій з матеріалів груп горючості Г3, Г4 та не менше 0,7 м - від конструкцій з матеріалів груп горючості Г1, Г2;

металеві димові труби, що прокладаються під стелею або паралельно до стін та перегородок з матеріалів груп горючості Г3, Г4, повинні бути від них на відстані не менше ніж 0,7 м - без ізоляції на трубі; не менше ніж 0,25 м - з ізоляцією, яка не допускає підвищення температури на її зовнішній поверхні понад 90 °С;

металеві димові труби допускається прокладати через перекриття з горючих матеріалів за умови влаштування перегородки з негорючих матеріалів розміром не менше 0,51 м. У разі виведення металевої димової труби через вікно (коли відсутнє риштування) в нього треба вставляти лист покрівельного заліза, який замінює переділку, розміром не менше трьох діаметрів димової труби. Кінець труби слід виводити за стіну будинку не менше ніж на 0,7 м та закінчувати спрямованим угору патрубком заввишки не менше 0,5 м. Патрубок, який виводиться з вікна верхнього поверху, повинен підніматися вище карниза на 1 м. На патрубку треба встановлювати пристрої для відведення атмосферних опадів.

2.13. Під час експлуатації пічного опалення не допускається:

залишати печі, які топляться, без догляду або доручати нагляд за ними малолітнім дітям;

користуватися печами, які мають тріщини;

розміщати паливо й інші горючі речовини і матеріали безпосередньо перед топковим отвором;

зберігати незагашені вуглини та попіл у металевому посуді, встановленому на дерев'яній підлозі або горючій підставці;

сушити (складати, підвішувати) на печах одяг, дрова, інші горючі предмети та матеріали;

застосовувати для розпалювання печей ЛЗР та ГР; топити вугіллям, коксом і газом печі, не пристосовані для цієї мети;

використовувати для топлення дрова, довжина яких перевищує розміри топливника; здійснювати топлення печей з відкритими дверцятами топливника;

використовувати вентиляційні та газові канали як димоходи;
прокладати димоходи (борови) опалювальних печей поверхнею горючих основ;
здійснювати топлення печей під час проведення у приміщеннях масових заходів;
використовувати для димових труб асбестоцементні й металеві труби, влаштовувати глиноплетені та дерев'яні димоходи.

2.14. Застосування пічного опалення у приміщеннях категорій за вибухопожежною та пожежною небезпекою А, Б, В забороняється.

2.15. У приміщеннях складів категорій А, Б і В за вибухопожежною та пожежною небезпекою, у коморах та в місцях, відведених для складування горючих матеріалів, у приміщеннях для наповнення і зберігання балонів зі стисненими та скрапленими газами опалювальні прилади потрібно обгороджувати екранами з негорючих матеріалів, які встановлюються на відстані не менше 0,1 м від приладів опалення.

2.16. Біля кожної форсунки котельної або теплогенеруючої установки, яка працює на рідкому паливі, повинен бути встановлений піддон з піском.

2.17. У приміщенні котельень та інших теплогенеруючих установок підприємств і населених пунктів забороняється:

допускати до роботи осіб, які не пройшли навчання з пожежно-технічного мінімуму та не отримали відповідних кваліфікаційних посвідчень, а також залишати без догляду працюючі котли і нагрівники;

експлуатувати установки у разі підтікання рідкого палива або витікання газу із системи паливоподачі;

розпалювати установки без їх попередньої продувки; подавати паливо, коли форсунки або газові пальники згасли;

працювати при зіпсованих або відключених приладах контролю й регулювання, а також за їх відсутності;

сушити спецодяг, взуття, інші матеріали на котлах та паропроводах.

2.18. Системи опалення, вентиляції і кондиціонування повітря повинні відповідати вимогам ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування».

2.19. Не допускається робота технологічного обладнання у вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних приміщеннях при несправних або відключених гідрофільтрах, сухих фільтрах, пиловсмоктувальних, пиловловлювальних (каменевловлювачі або магнітні вловлювачі) та інших пристроях систем вентиляції.

У тамбур-шлюзах при приміщеннях категорій А і Б, у яких виділяються вибухонебезпечні пари, гази та пил, слід постійно (на весь період роботи, зберігання товарів, речовин) забезпечувати необхідний підпір повітря.

2.20. Усі металеві повітроводи, трубопроводи, фільтри та інше обладнання витяжних установок, що транспортують горючі та вибухонебезпечні речовини, повинні бути заземлені та захищені від статичної електрики, а також мати пристрої для очищення.

2.21. При встановленні вибухозахисених вентиляторів поза приміщеннями для них слід влаштовувати спеціальне укриття з негорючих матеріалів.

2.22. Під час експлуатації вентиляційних систем забороняється:

відключати або знімати вогнезатримувальні пристрої;

випалювати накопичені в повітроводах, зонтах жирові відкладення та інші горючі речовини;

закривати витяжні канали, отвори й решітки;

залишати двері вентиляційних камер відчиненими, зберігати в камерах різні матеріали та устаткування;

використовувати припливно-витяжні повітроводи й канали для відведення газів від приладів опалення, газових колонок, кип'ятильників та інших нагрівальних приладів;
складувати впритул (на відстані менше 0,5 м) до повітроводів і устаткування горючі матеріали або негорючі матеріали в горючій упаковці;

видаляти за допомогою однієї системи відсосів різні гази, пар, пил та інші речовини, котрі при змішуванні можуть викликати спалахи, горіння або вибух;
експлуатувати переповнені циклони.

2.23. Холодильні машини слід розташовувати в приміщеннях для холодильного обладнання. Холодильні машини компресійного типу з холодоагентом при вмісті масла в будь-якій із холодильних машин 250 кг та більше не допускається розташовувати у приміщеннях виробничих, громадських, адміністративних та побутових будинків, якщо над ними або під ними є приміщення з масовим (постійним або тимчасовим) перебуванням людей.

У житлових будинках, закладах охорони здоров'я, будинках для людей похилого віку та інвалідів, дитячих навчально-виховних закладах, навчальних закладах та готелях не допускається розташовувати холодильне обладнання з холодоагентом продуктивністю холоду однієї одиниці обладнання більше ніж 200 кВт, якщо над їхнім перекриттям або під підлогою є приміщення з масовим (постійним або тимчасовим) перебуванням людей.

Автономні моноблочні кондиціонери, а також автономні кондиціонери роздільного типу допускається розташовувати у будівлях та приміщеннях різного призначення, крім приміщень, у яких не допускається рециркуляція, за винятком приміщень, визначених згідно з пунктом 7.4.5 глави 7.4 розділу 7 ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування».

Зовнішні блоки автономних кондиціонерів роздільного типу потужністю по холоду до 12 кВт допускається розташовувати на незаскленних лоджіях, відкритих сходових клітках, у критих переходах.

2.24. Холодильне обладнання з аміаковмісним холодоагентом допускається застосовувати при реконструкції для холодопостачання систем кондиціонування виробничих приміщень, розташовуючи обладнання в окремих будинках, прибудовах або окремих приміщеннях одноповерхових виробничих будинків. Конденсатори та випарники допускається розташовувати на відкритих майданчиках на відстані не менше ніж 2 м від стіни будівлі.

Застосування поверхневих повітроохолоджувачів з аміаковмісним холодоагентом не допускається.

2.25. Під час експлуатації калориферів необхідно дотримуватися таких вимог:

відстань між калориферами і конструкціями з горючих та важкогорючих матеріалів має бути не менше 1,5 м за наявності вогневого або електричного підігріву і не менше 0,1 м, коли теплоносієм є вода або пара;

тримати постійно справними контрольно-вимірвальні прилади;

не допускати виникнення зазорів між калориферами, а також між калориферними і будівельними конструкціями камер, а виявлені зазори зашпаровувати негорючими матеріалами;

систематично проводити пневматичним або гідравлічним способом очищення калориферів від забруднень;

стежити за тим, щоб транзитні канали, якими подається нагріте в калорифері повітря, не мали отворів, крім каналів, призначених для подавання повітря у приміщення.

2.26. Монтаж, підключення, прокладання мереж, улаштування електричного захисту на лініях, які живлять побутові кондиціонери, повинні проводитися відповідно до вимог інструкції виробника.

Лінії живлення до кожного побутового кондиціонера, групи кондиціонерів необхідно забезпечувати автономним пристроєм електричного захисту незалежно від наявності захисту на загальній лінії, яка живить групу кондиціонерів.

Переріз електропроводів, які живлять одинично встановлені побутові кондиціонери, повинен відповідати допустимому струмовому навантаженню, яке визначається паспортом на виріб.

Зовнішній простір та стіни будинків навколо кондиціонерів мають бути розчищені від гілок дерев, витких рослин та інших предметів і конструкцій із горючих матеріалів у радіусі не менше ніж 1,5 метра.

2.27. Під час експлуатації побутових кондиціонерів забороняється:

використовувати як опорні конструкції горючі елементи конструкцій рам замість монтажних кріплень заводського виготовлення або інших металевих конструкцій при встановленні кондиціонера у віконному отворі;

вносити в конструкцію кондиціонерів зміни, не передбачені заводом-виробником;

замінювати наявні триполюсні штепсельні роз'єднувачі на двополюсні;

установлювати кондиціонери у внутрішніх протипожежних перегородках та стінах;

установлювати у виробничих приміщеннях категорій А і Б.

Забезпечення пожежної безпеки у житлових будинках

Витяг з

Правил ПБ в Україні НАПБ А.01.001-2014

11. Житлові будинки

11.1. Сіно, соломі та інші грубі корми необхідно складувати в найбільш віддаленому від житлового будинку і господарських будівель місці (на відстані не менше 10 м).

Дозволяється зберігання вказаних кормів у неопалюваних господарських будинках, у тому числі на горищах.

11.2. Розпалювання багать для спалювання сухого листя, бадилля, сміття на території житлових будинків, індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків дозволяється на відстані не менше 15 м від житлових та господарських будинків та споруд.

Забороняється розведення багать у вітряну погоду.

11.3. У квартирах, житлових кімнатах індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків допускається зберігання не більше 10 л ЛЗР та ГР.

В індивідуальних гаражах допускається зберігання не більше 40 л запасу палива та 10 кг мастила. Таку саму кількість ЛЗР та ГР допускається зберігати в окремо розташованому господарському будинку на присадибній ділянці, якщо відстань від неї до житлового будинку становить не менше 7 м.

Тара, в якій зберігаються ЛЗР та ГР, повинна щільно зачинятися, бути небиткою, виготовленою з негорючих матеріалів.

11.4. Під час використання для побутових потреб балонів для транспортування, зберігання і використання стиснених і зріджених газів потрібно дотримуватися вимог **НПАОП 0.00-1.20-98**.

У разі закриття індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків на сезонні перерви електромережа повинна бути знеструмлена на вводі (електрощиті), а вентиля цих балонів закриті.

11.5. У разі використання для освітлення житлових приміщень висячих гасових ламп або ліхтарів вони повинні надійно підвішуватися до стелі і мати металеві запобіжні ковпаки над склом. Відстань від ковпака над лампою або кришки ліхтаря до конструкцій стелі, виконаних з горючих матеріалів, має бути не менше 0,7 м, а від скла лампи (ліхтаря) до стін, виконаних з горючих матеріалів, не менше 0,2 м.

Настінні гасові лампи (ліхтарі) повинні мати металеві відбивачі світла та надійне кріплення. Настільні гасові лампи (ліхтарі) повинні мати стійкі основи. Лампи (ліхтарі) повинні заправлятися лише освітлювальним гасом. Заправка їх бензином не допускається.

Гасові лампи (ліхтарі) не можна встановлювати біля горючих матеріалів та предметів.

11.6. За відсутності в охоронника дачного кооперативу (садівничого товариства) телефону має бути вивішена табличка із зазначенням місцезнаходження двох найближчих телефонів та найближчого пожежно-рятувального підрозділу.

11.7. Не допускається:

улаштовувати в житлових будинках приміщення, майстерні із застосуванням та зберіганням пожежовибухонебезпечних речовин і матеріалів, а також здавати їх в оренду під приміщення подібного призначення;

зберігати ЛЗР та ГР, балони з горючим газом на балконах і лоджіях та їх захищувати;

виводити з ладу та демонтувати системи протипожежного захисту, пожежні кран-комплекти, протипожежний водопровід житлового будинку.

Пожежна безпека об'єктів різного функціонального призначення

Правилами пожежної безпеки в Україні НАПБ А.01.001-2014 також передбачені відповідні вимоги до об'єктів різного функціонального призначення, зокрема для:

- закладів, установ, організацій освіти і науки;
- культурно-видовищних закладів;
- закладів охорони здоров'я (із стаціонаром);
- підприємств торгівлі та харчування;
- будинків для тимчасового проживання людей;
- об'єктів площею до 300 м²;
- промислових підприємств;
- підприємств транспорту;
- об'єктів зберігання (матеріальні склади і бази);
- автозаправних станцій;
- забезпечення пожежної безпеки під час проведення вогневих, фарбувальних та будівельно-монтажних робіт.

Знаки пожежної безпеки

Згідно п. 3.8 Правил пожежної безпеки в Україні територія підприємства, а також будівлі, споруди, приміщення мають бути забезпечені відповідними знаками безпеки згідно з ДСТУ ISO 6309:2007 *Противопожесний захист. Знаки безпеки. Форма та колір.*

Знаки пожежної безпеки, які встановлені біля входу у приміщення (на воротах, вхідних дверях) означають, що дія цих знаків охоплює усе приміщення. За необхідності обмежень зони дії знаку слід дати відповідне роз'яснення у пояснювальному надпису.

Всі знаки пожежної безпеки, які представлені у вищевказаному ДСТУ, поділені на такі групи:

- засоби оповіщення про пожежу і засоби ручного керування

- шляхи евакуації

- обладнання для пожежогасіння

- зони або матеріали особливого пожежного ризику

- додаткові знаки

ПОСЛІДОВНІСТЬ ДІЙ У РАЗІ ПОЖЕЖІ

Витяг з

Правил ПБ в Україні НАПБ А.01.001-2014

VIII. Порядок дій у разі пожежі

1. У разі виявлення ознак пожежі (горіння) кожний громадянин зобов'язаний:

негайно повідомити про це за телефоном 101.

При цьому необхідно назвати місцезнаходження об'єкта, вказати кількість поверхів будинку, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище;

вжити (за можливості) заходів щодо евакуювання людей, гасіння (локалізації) пожежі первинними засобами пожежогасіння та збереження матеріальних цінностей;

якщо пожежа виникла на підприємстві, повідомити про неї керівника чи відповідну компетентну посадову особу та (або) чергового на об'єкті;

у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби.

2. Посадова особа об'єкта, що прибула на місце пожежі, зобов'язана:

перевірити, чи викликана Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту (продублювати повідомлення), довести подію до відома власника підприємства;

у разі загрози життю людей негайно організувати їх рятування (евакуацію), використовуючи для цього наявні сили й засоби;

видалити за межі небезпечної зони всіх працівників, не пов'язаних з ліквідуванням пожежі;

припинити роботи в будинку (якщо це допускається технологічним процесом виробництва), крім робіт, пов'язаних із заходами щодо ліквідування пожежі;

здійснити в разі необхідності відключення електроенергії (за винятком систем протипожежного захисту), зупинення транспортуючих пристроїв, агрегатів, апаратів, перекриття сировинних, газових, парових та водяних комунікацій, зупинення систем вентиляції в аварійному та суміжних з ним приміщеннях (за винятком пристроїв протидимового захисту) та здійснити інші заходи, що сприяють запобіганню розвитку пожежі та задимленню будинку;

перевірити включення оповіщення людей про пожежу, систем пожежогасіння, протидимового захисту;

організувати зустріч підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, надати їм допомогу у виборі найкоротшого шляху для під'їзду до осередку пожежі та в установці техніки на зовнішні джерела водопостачання;

одночасно з гасінням пожежі організувати евакуацію і захист матеріальних цінностей;

забезпечити дотримання безпеки праці працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі.

3. З прибуттям на пожежу пожежно-рятувальних підрозділів повинен бути забезпечений безперешкодний доступ їх на територію об'єкта, за винятком випадків, коли чинним законодавством встановлений особливий порядок допуску.

4. Після прибуття пожежно-рятувальних підрозділів адміністрація та інженерно-технічний персонал підприємства, будинку чи споруди зобов'язані брати участь у консультуванні керівника гасіння пожежі з приводу конструктивних і технологічних особливостей об'єкта, де виникла пожежа, прилеглих будівель та пристроїв, організувати залучення сил та засобів об'єкта до вжиття необхідних заходів, пов'язаних із ліквідацією пожежі та попередженням її поширення.

Дії при пожежі у житловому будинку

Негайно повідомити пожежну охорону

Оповістити сусідів

Евакуювати людей із приміщень

В першу чергу евакуацію слід проводити, використовуючи сходові клітки, які ведуть назовні будівлі, а також переходи по балконах в нижні поверхи і в сусідні секції будинку. У задимленому приміщенні рухатися треба пригнувшись чи повзучи, при нагоді накривши голову щільною тканиною. Для захисту від диму слід застосовувати тільки ізолюючі протигази або фільтруючі, але з голкалітовими патронами, а також саморятівники ізолюючі. Як виняток, на короткий час можна використовувати вологі пов'язки.

Використати первинні засоби пожежогасіння

Зустріти пожежні підрозділи

При наявності потерпілих викликати «швидку медичну допомогу»

Рекомендації щодо забезпечення пожежної безпеки у побуті

Тільки ті люди, які залишились без даху над головою, втратили все, що накопичували (наживали) роками всією родиною, відчували весь кошмар під час підготовки та збору різних документів для страхових компаній (це у випадку застрахованого майна) та пожежної охорони, пожили роками у тимчасовому помешканні на правах бідного родича, відчували біль втрати, бідність, невпевненість у завтрашньому дні можуть сказати, що забезпечення пожежної безпеки житла не є пустою тратою часу.

Тому кожен член сім'ї може почувати себе безпечно тільки у тому випадку, коли буде добре знати основи пожежної безпеки і правила поведінки під час пожежі. Якщо Ви будете прислухатись і виконувати наші рекомендації, то можна знизити ймовірність виникнення пожежі у будинку (квартирі) майже до нуля.

Перш за все, перевірте, чи є Ваш будинок, квартира безпечними. Можливо необхідно буде змінити деякі Ваші негативні привычки. Зверніть увагу на такі застереження:

В Україні щорічно близько 70% людей гине на пожежах від необережного поводження з вогнем.

На пожежах, спричинених курінням, щорічно гине близько 1500 людей.

Найбільшу небезпеку представляє куріння в кріслі, на диванні, у ліжку перед сном, особливо після вживання алкогольних напоїв.

Залишені без догляду тліючі цигарки, особливо на горючих меблях або інших горючих матеріалах – пряма дорога до пожежі.

Перед тим, як викинути недопалок у відро для сміття або звільнити попільничку від залишків цигарок необхідно залити їх водою. Не викидайте у вікно або з балконів недопалки.

Полум'я палаючої свічки – поширена причина пожежі.

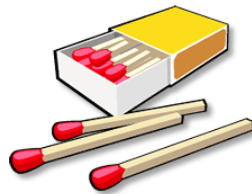

Не залишайте без догляду палаючі свічки. Необхідно загасити свічку, перед виходом із приміщення. Не сумісним є палаюча свічка і діти.

Не розпалюйте багаття у лісі, поряд з будинками.

Спалювати сміття можна тільки у спеціально підготовленому місці.

Залишки вогнища необхідно залити водою або засипати піском, землею.

Сірники, запальнички, свічки – це не іграшки для дітей!

Не залишайте їх на видному для дітей місці. Виховуйте у дітей обережність у поводженні з вогнем!

Не залишайте без догляду кухонні плити, тостери, печі НВЧ під час приготування їжі!

Не користуйтеся несправними електричними приладами, з пошкодженими електропроводами, з поганими контактними з'єднаннями, без електричних запобіжників в електричних мережах.

Не залишайте без догляду електронагрівальні та інші побутові прилади!

Електронагрівальні прилади, каміни тощо мають бути встановлені на відстані не менше 1 метра від меблів, інших горючих речовин та матеріалів.

Започаткуйте та, щонайменше, щорічно перевіряйте протипожежний стан Вашого будинку, квартири. Своєчасно звільняйте помешкання від непотрібних горючих речовин та матеріалів. Не захаращуйте балкони, лоджії, комори, кладочки, сараї, горища, гаражі тощо.

Дії на випадок виникнення пожежі у будинку (квартирі)

Чи знаєте Ви що робити у випадку виникнення пожежі? Ви впевнені у своїх знаннях? Чи всі члени Вашої родини знають порядок своїх дій під час пожежі?

Над відповідями до цих питань необхідно задуматися зараз, тому що під час пожежі думати не буде часу. Ситуація може змінюватися за лічені секунди. За хвилину квартира або цілий поверх будинку буде заповнений густим димом, у більшості випадків, отруйним від горіння пластмас та синтетичних матеріалів.

Нижче ми покажемо, як необхідно діяти у випадку виникнення пожежі.

Як тільки стало відомо, що у квартирі (будинку) виникла пожежа необхідно діяти швидко і головне спокійно, без паніки.

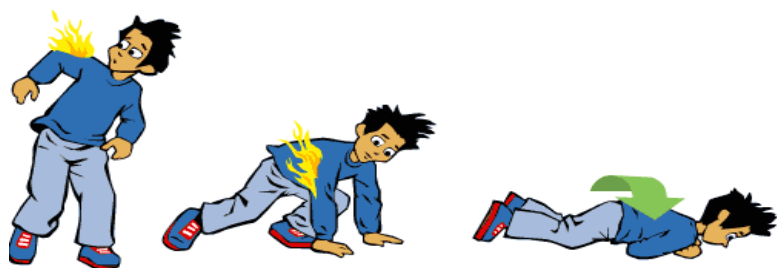
Перш за все необхідно повідомити про пожежу всіх членів родини. Ви не повинні втрачати час на пошук причини виникнення пожежі, на пошук цінних речей (фотографії, документи, ювелірні прикраси тощо). Не втрачайте час на пошук домашніх тварин.

Перед тим, як відкрити двері на шляху евакуації або в іншу кімнату необхідно перевірити їх температуру тильною стороною руки. Якщо вони теплі, не відкривайте їх, можливо там пожежа.

Якщо у приміщенні багато диму, погана видимість, необхідно опуститись на коліна на підлогу, де повітря чистіше, і по пластунську добиратись до виходу.

Коли відсутня можливість вийти із приміщення, необхідно перекрити попадання диму через щілини у дверях. Потім відкрити вікно і голосно звати на допомогу.

У випадку загоряння одягу, необхідно не бігти, а зупинитися. Лягти на підлогу або землю і перекочуючись загасити полум'я.

Після того як Ви покинули квартиру (будинок), скористуйтесь мобільним телефоном, телефоном сусіда або з телефонної будки для виклику пожежно-рятувальної служби. Незважаючи на хвилювання, говорити потрібно повільно і чітко. Назвіть адресу. Скажіть, що горить. Повідомте про тих, хто, можливо, залишився у будинку.

У випадку, коли пожежа тільки починається можна скористатись одним із первинних засобів пожежогасіння, зокрема, вогнегасником, покривалом пожежним або пожежним кран-комплексом.

Так діяти доцільно тільки тоді, коли є впевненість і час на виконання цього завдання, уміння використовувати засіб пожежогасіння, не піддаючи себе ризику отримати опіки або отруєння димом.

У критичних ситуаціях для забезпечення евакуації доцільно використовувати вікна першого та другого поверхів будинку. Рекомендується попередньо скинути матраси, подушки, ковдри тощо на можливе місце падіння.

Спочатку необхідно спуститися одному дорослому члену родини, а потім подавати маленьких дітей для попередження травм. Не рекомендується плигати з вікон.

Якщо вікна не відкриваються, скористуйтесь великим предметом для того, щоб розбити скло у нижньому кутку вікна.

За допомогою ковдри або товстого махрового рушника видалить гострі кромки скла.

У випадку відсутності можливості вийти із будинку, необхідно всім зібратися в одній кімнаті біля вікна

Не забудьте перекрити доступ диму із палаючих приміщень за допомогою ковдри, згорнутої в рулон або іншими речами.

За наявності можливості, відкрийте вікно і голосно призывайте на допомогу. Працівники пожежно-рятувальної служби мають знати, що Вам потрібна допомога.

Якщо всі члени родини успішно вийшли із будинку (квартири) необхідно зібратися в одному місці і чекати прибуття підрозділу пожежно-рятувальної служби. Повідомте необхідну для пожежників інформацію.

Ще декілька корисних порад

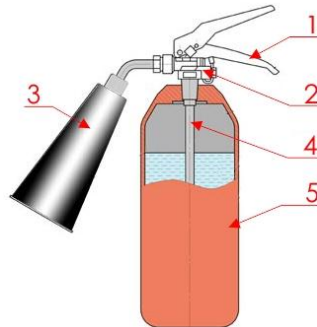
Занотуйте у записну книжку номер телефону пожежно-рятувальної служби (пожежної охорони), а також Вашу домашню адресу для дітей. Вони можуть скористатися записником у тому випадку, коли забудуть як викликати пожежників, особливо, у стресовій ситуації.

Зберігайте ключі від квартири (будинку) в одному місці. Під час пожежі, із-за наявності стресової ситуації, буде дуже важко їх знайти, особливо, коли приміщення стрімко заповнюються отруйним димом, припікає висока температура.

Переконайтесь, що всі члени сім'ї знають місце знаходження ключів і вміють ними скористатися.

Необхідно вивчити принцип дії, оволодіти навичками використання вогнегасників та інших первинних засобів пожежогасіння.

Вивчайте та дотримуйтесь правил пожежної безпеки!

Будьте обережні з вогнем!

У випадку пожежі телефонуйте за номером «101».

Порядок подання і реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки

Відповідно до вимог п. 2 статті 57 Кодексу цивільного захисту України **початок роботи** новоутворених підприємств, початок використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин) здійснюється суб'єктом господарювання **на підставі поданої декларації** відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки (далі - декларація), а для суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику - також за наявності позитивного висновку за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта чи приміщення (далі - оцінка протипожежного стану).

Оцінка протипожежного стану проводиться суб'єктом господарювання, який одержав відповідну ліцензію.

Висновок за результатами оцінки протипожежного стану оформляється та надається суб'єктом господарювання, який проводив оцінку протипожежного стану.

Позитивний висновок за результатами оцінки протипожежного стану надається до початку роботи новоутворених підприємств, до початку використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості, за відсутності фактів порушення правил пожежної безпеки та діє до реєстрації декларації.

Зразок Декларації додається.

Додаток
до Порядку подання і реєстрації декларації
(в редакції постанови К М України
від 20 травня 2015 р. № 311)

**ДЕКЛАРАЦІЯ № _____
відповідності матеріально-технічної бази вимогам
законодавства з питань пожежної безпеки**

1. Повне найменування суб'єкта господарювання

2. Керівник суб'єкта господарювання

(прізвище, ім'я та по батькові)

3. Ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податку чи серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття такого номера та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті) _____

4. Телефон _____ телекс _____ телефакс _____

5. Адреса електронної пошти _____

6. Адреса суб'єкта господарювання _____

(індекс, область, місто, район, вулиця, будинок)

7. Ступінь ризику _____

(відповідно до критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки)

8. Об'єкт нерухомості, що декларується: _____

(назва та місцезнаходження)

9. Стан утримання об'єкта нерухомості: _____

(об'єкт утримується відповідно до вимог Правил пожежної безпеки в Україні (далі — Правила)

території _____,

(відповідно до вимог розділу III Правил)

будівель, приміщень та споруд _____,

(відповідно до вимог розділу III Правил)

евакуаційних шляхів і виходів _____,

(відповідно до вимог розділу III Правил)

електрогосподарства _____,

(відповідно до вимог розділу IV Правил)

систем опалення _____,

(відповідно до вимог розділу IV Правил)

систем вентиляції і кондиціонування _____,

(відповідно до вимог розділу IV Правил)

газового обладнання _____,

(відповідно до вимог розділу IV Правил)

автоматичних установок протипожежного захисту та систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій _____

(відповідно до вимог розділу V Правил)

систем внутрішнього та зовнішнього протипожежного водопостачання _____

(відповідно до вимог розділу V Правил)

пожежної техніки та первинних засобів пожежогасіння _____

(відповідно до вимог розділу V Правил)

(найменування посади
керівника суб'єкта
господарювання)

(підпис)

(прізвище, ім'я та по
батькові)

М.П.

П Е Р Е Л І К

КОНТРОЛЬНИХ ЗАПИТАНЬ КОМПЛЕКСНИХ ІСПИТІВ З ПИТАНЬ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

1. Пожежі та їх наслідки в Україні. Основні причини пожеж.
2. Кодекс цивільного захисту України. Основні положення.
3. Правила пожежної безпеки в Україні. Загальний зміст правил.
4. Відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки.
5. Адміністративна відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки.
6. Кримінальна відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки.
7. Обов'язки підприємств, установ та організацій щодо забезпечення пожежної безпеки.
8. Обов'язки керівників підприємств, установ, організацій, інших посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки об'єкта, цеха, дільниці, лабораторії, відділу, приміщення.
9. Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій.
10. Протипожежний режим на підприємстві.
11. Організація проведення спеціального навчання (пожежно-технічного мінімуму).
12. Періодичність проведення спеціального навчання для посадових осіб підприємств.
13. Періодичність проведення спеціального навчання (пожежно-технічного мінімуму) для робітників та службовців підприємств.
14. Організація проведення протипожежних інструктажів. Види інструктажів.
15. Періодичність проведення протипожежних інструктажів. Хто зобов'язаний проводити повторні протипожежні інструктажі?
16. Види інструкцій про заходи пожежної безпеки на підприємстві.
17. Умови створення та основні завдання **пожежної дружини** (команди) ДПО.
18. Загальні вимоги **Ліцензійних умов** щодо провадження господарської діяльності у галузі пожежної безпеки.
19. Вимоги щодо використання сертифікованих виробів та обладнання протипожежного призначення.
20. Умови виникнення горіння та розвитку пожеж. Горючі речовини, окислювач, горюче середовище, джерела запалення.
21. Пожежна небезпека речовин та матеріалів.
22. ДСТУ EN 2:2014 *Класифікація пожеж (EN 2:1992/A:2004 IDN)*.
23. Класифікація пожеж. Перелік горючих матеріалів класу **A**.
24. Класифікація пожеж. Перелік горючих матеріалів класу **B**.
25. Класифікація пожеж. Перелік горючих речовин класу **C**.
26. Класифікація пожеж. Перелік горючих матеріалів класу **D**.
27. Класифікація пожеж. Характеристика пожежі класу **E**.
28. Класифікація пожеж. Характеристика пожежі класу **F**.
29. Способи та умови припинення горіння. Перелік вогнегасних речовин.
30. Категорії приміщень (будівель) за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
31. Класи вибухонебезпечних та пожежонебезпечних зон (вимоги ПУЕ, ДНАОП).
32. Класифікація будівель і споруд за ступенем вогнестійкості.
33. Межі вогнестійкості будівельних конструкцій та межі поширення вогню по них в залежності від ступенів вогнестійкості будівель та споруд.
34. Пожежна безпека. Загальні положення відповідно до вимог ДСТУ 8828:2019.
35. Пожежна безпека. Вимоги до системи запобігання пожежі (вимоги ДСТУ 8828:2019).
36. Пожежна безпека. Вимоги до способів забезпечення пожежної безпеки комплексом протипожежного захисту (вимоги ДСТУ 8828:2019).
37. Пожежна безпека. Загальні вимоги до системи управління пожежною безпекою об'єкта (вимоги ДСТУ 8828:2019).

38. Правила пожежної безпеки в Україні. Загальні вимоги пожежної безпеки до утримання території підприємства, установи, організації.
39. Правила пожежної безпеки в Україні. Загальні вимоги пожежної безпеки до утримання будівель, приміщень та споруд.
40. Небезпечні фактори пожежі. Приклади.
41. Правила пожежної безпеки в Україні. Загальні вимоги пожежної безпеки до утримання евакуаційних шляхів та виходів.
42. Правила пожежної безпеки в Україні. Загальні вимоги пожежної безпеки до електроустановок.
43. Правила пожежної безпеки в Україні. Загальні вимоги пожежної безпеки до приладів опалення.
44. Правила пожежної безпеки в Україні. Загальні вимоги пожежної безпеки до систем вентиляції та кондиціонування.
45. Правила пожежної безпеки в Україні. Загальні вимоги пожежної безпеки до систем каналізації, теплових мереж та сміттєвидалення.
46. Правила пожежної безпеки в Україні. Вимоги пожежної безпеки під час проведення зварювальних та інших вогневих робіт.
47. Класифікація та призначення систем пожежної автоматики.
48. Призначення та принцип дії системи пожежної сигналізації.
49. Призначення та принцип дії системи оповіщення та управління евакуацією людей при пожежі.
50. Класифікація та призначення пожежних сповіщувачів систем пожежної сигналізації.
51. Призначення та принцип дії автоматичних систем пожежогасіння.
52. Призначення та принцип дії спринклерних систем пожежогасіння.
53. Призначення та принцип дії дренчерних систем пожежогасіння.
54. Призначення та принцип дії систем протидимного захисту.
55. Призначення та принцип дії системи димовидалення системи протидимного захисту.
56. Призначення та принцип дії системи підпору повітря системи протидимного захисту.
57. Призначення та принцип дії системи газового пожежогасіння.
58. Призначення та принцип дії системи аерозольного пожежогасіння.
59. Призначення та принцип дії системи порошкового пожежогасіння.
60. Призначення та принцип дії системи централізованого пожежного спостереження.
61. Призначення та конструктивні особливості пристроїв для захисту будинків і споруд від розрядів блискавки.
62. Призначення вогнезахисту будівельних матеріалів та конструкцій.
63. Вимоги щодо утримання та технічного обслуговування систем пожежної автоматики.
64. Порядок дій у разі виникнення пожежі.
65. Первинні засоби пожежогасіння. Вогнегасники. Покривало пожежне (кошма).
66. Вогнегасні речовини. Вибір вогнегасних речовин в залежності від класів пожеж.
67. Вогнегасні речовини для гасіння пожеж класу **A**.
68. Вогнегасні речовини для гасіння пожеж класу **B**.
69. Вогнегасні речовини для гасіння пожеж класу **C**.
70. Вогнегасні речовини для гасіння пожеж класу **D**.
71. Вогнегасні речовини для гасіння електроустановок під напругою (класу **E**).
72. Вогнегасні речовини для гасіння пожеж класу **F**.
73. Основні причини виникнення пожеж у житлових будинках (необережне поводження з вогнем, несправності та неправильна експлуатація опалювальних, газо- та електроприладів, дитячі пустощі з вогнем, підпали тощо).

Список нормативних актів з питань пожежної безпеки

1. **Кодекс цивільного захисту України** від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. **НАПБ А.01.001–2014** Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МВС України від 30.12.2014 № 1417, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 04 березня 2015 за № 252/26697.
3. **НАПБ Б.02.012–95** Положення про порядок і умови обов'язкового особистого страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд), затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03.04.95 № 232.
4. **ГОСТ 12.1.004-91** ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования.
5. **ГОСТ 12.3.046-91** ССБТ. Установки пожаротушения автоматические. Общие технические требования.
6. **ГОСТ 12.4.009-83*** ССБТ. Пожарная техника для защиты объектов. Основные виды. Размещение и обслуживание.
7. **ДСТУ 2272:2006** ССБП. Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять.
8. **ДСТУ 2273:2006** Пожежна техніка. Терміни та визначення основних понять.
9. **ДСТУ ISO 6309:2007** Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір.
10. **ДБН В.1.1-7-2016** Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва.
11. **ДБН В.2.5-56:2014**. Системи протипожежного захисту.
12. **ДБН В.2.5-64:2012** Внутрішній водопровід та каналізація.
13. **ДБН В.2.5-74:2013** Водопостачання, зовнішні мережі та споруди.
14. **ДБН В.2.5-75:2013** Каналізація, зовнішні мережі та споруди.
15. **ДБН В.2.5-67:2013** Опалення, вентиляція та кондиціонування.
16. **ДСТУ Б В.1.1-36:2016** Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою.
17. **ДСТУ Б.В.2.5-38:2008** Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд.
18. **ПУЄ** Правила устрою електроустановок, 6-е издание.
19. **НАПБ Б.03.001-2018** Правилах експлуатації та типових нормах належності вогнегасників
20. **ДСТУ 3675-98** Вогнегасники переносні. Загальні технічні вимоги та методи випробувань.
21. **ДСТУ 3734-98 (ГОСТ 30612-99)** Пожежна техніка. Вогнегасники пересувні. Загальні технічні вимоги.
22. **ДСТУ EN 671-3:2005** Пожежна техніка. Кран-комплекти пожежні. Частина 3. Технічне обслуговування ПКК. Із напівжорсткими і плоскоскладаними рукавами. Загальні вимоги.
23. **ДСТУ 8828:2019** Пожежна безпека. Загальні положення.

Консультативна допомога:

Волошаненко Олександр Іванович –067- 941-43-96

E-mail: vai-as@ukr.net